MERKWAARDIGE WAARNEMINGEN

VAN

BEHANDELING

EN

GENEZING,

DOOR HET

DIERLIJK MAGNETISMUS

EN

SOMNAMBULISMUS;

DOOR

B. J. Meijer,

MAGNETISEUR TE AMSTERDAM.

TWEEDE DEEL, DERDE STUK.

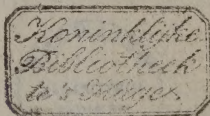
MET PLATEN.

Te Rotterdam, bij

T. J. WIJNHOVEN HENDRIKSEN.

1834.

DRUKFOUTEN.

Bl. 386 staat: mejufvrouw HOBTERHOFF, *moet zijn* mejufvrouw HOLTERHOFF.

AAN DEN BINDER.

Plaat n°. 1, tegen over bladz. 473.
Plaat n°. 2, tegen over bladz. 477.

VOORBERIGT.

De eerste waarneming, in dit stukje voorkomende, zal den lezer welligt lang gerekt en vervelende toeschijnen, doch eene magnetische *behandeling, welke 2½ jaar geduurd heeft, en in welke de* patient *meestal tweemaal daags bewerkt is geworden, kon in geen kleiner bestek worden zamengedrongen, zonder het belangrijke der geschiedenis weg te nemen. Het zoude alsdan den schijn hebben, als of er niets buitengewoons ware voorgevallen, doch thans zal men van het tegendeel overtuigd worden, en tevens uit deze omstandige mededeeling kunnen leeren, hoeveel er door geduld te overwinnen is; en deze lijderes aan andere lijders, die zich in denzelfden onge-*

lukkigen toestand bevinden, ten voorbeeld kunnen strekken, om den moed niet verloren te geven, ofschoon zij telkens weder instorten, en zich in hunne hoop op genezing zien te leur gesteld. Thans smaakt Mejufvrouw Dekker *de vruchten harer moedige volharding, en van haar onbezweken vertrouwen op het* magnetismus; *zij geniet eene gewenschte gezondheid, welke zij in vele jaren niet gekend had.*

De overige, hier voorkomende waarnemingen heb ik veel moeten inkorten, ten einde dit stukje niet te sterk doen uitdijen. Ik heb mij in alles naauwgezet aan de waarheid gehouden.

Misschien zal zich hier of daar iemand gekrenkt vinden, door zijnen naam in mijne opgavenv oluit geplaatst te zien, doch dit was ik aan de waarheid verschuldigd; de zaken moesten kunnen onderzocht worden, ten einde andere lijders zich zouden kunnen overtuigen van de nuttigheid eener kunst, door welke voor velen hunner nog genezing van kwalen, die men anders reddeloos achtte, te hopen is, en opdat men zich niet door wangunst en laster van dezelve zoude laten afschrikken.

De genezing der kankerklieren en de magnetische *kracht tot opwekking van schijndooden kan men beproeven, en de daadzaken zullen de waarheid mijner*

woorden bevestigen. Ik heb deze opgave niet gedaan, om mij zelven te verrijken, maar alleen uit liefde tot de wetenschappen, opdat niet alleen mijne vrienden, maar ook mijne vijanden er van zouden kunnen profiteren.

De waarnemingen, welke men in dit stukje van het somnambulismus *aantreft, heb ik met de meest mogelijke kortheid behandeld. Het geplaatste, dat mede het naauwgezetst onderzoek kan doorstaan, is echter genoeg om te bewijzen, waartoe het* somnambulismus *in staat is, en welke heilzame gevolgen het voor vele lijders kan hebben. Ik zal het echter van nu af aan vaarwel zeggen, en er niet langer algemeen mede voortgaan, gelijk ik aan het slot van dit stukje verklaard heb.*

Het heeft zijne Majesteit, onzen beminden en geëerbiedigden Koning, bij besluit van den 18 *Junij dezes jaars* 1834, *n°.* 81 *(*), behaagd, om aan mij en mijne wettige afstammelingen toe te staan, van bij onzen geslachtsnaam* (MEIJER) *dien van* JODOCUS *aan te nemen, en ons mitsdien te teekenen* JODOCUS MEIJER. *Daar intusschen de wet bepaalt, dat men dien naam niet mag teekenen, dan over een jaar na de aankondiging van het koninklijk besluit, heb ik*

(*) Zie de Staats-Courant van 10 Julij, 1834, n°. 161.

denzelven ook niet op den titel van dit stukje kunnen plaatsen; intusschen heb ik gemeend hiervan aan den Lezer kennis te moeten geven, ten einde verwarringen in den naam te voorkomen, en het aan een ieder bekend zij, dat alle de vorige werken onder den naam van B. J. MEIJER, Magnetiseur, *zoowel te* Rotterdam *als later te* Amsterdam, *van mijne hand zijn, schoon ik mij ook later* JODOCUS MEIJER *moge teekenen.*

AMSTERDAM, B. J. MEIJER.

October, 1834.

I N H O U D.

I.

GENEZING

VAN

STUIP- EN *KRAMPACHTIGE*

TOEVALLEN,

VERGEZELD MET VLAGEN VAN KRANKZINNIGHEID EN SPRAKELOOSHEID ENZ.

Mejufvrouw D. DEKKER, woonachtig te *Zaandam*, oud bijna 26 jaren, leed reeds sedert 13 jaren aan de gevolgen van eenen hevigen schrik, die haar had bevangen op het plotseling dood blijven harer moeder. Dit onheil trof haar, toen zij den ontluikenden leeftijd van ongeveer 12 jaren had bereikt. Van hare geboorte af aan tot op dit tijdstip was zij in volmaakt genot van gezondheid en bloeijend opgewassen; sedert het gezegd ongeluk verviel zij meer en meer in eenen staat van kwijning, in welken zij trapsgewijze tot den in het hoofd dezes aangeduiden beklagenswaardigen toestand verergerde.

Wel was de *patiente*, gedurende gezegde 13 jaren, onder de behandeling van den kundigen geneesheer C. NELLIUS, met alle denkbare zorgvuldigheid verpleegd geworden, en waren over haren toestand van tijd tot tijd *consulten* belegd met de Heeren VAN MAANEN en VROLIK, Hoogleeraren in de geneeskunde enz. te *Amsterdam*; doch geen der aangewende middelen en zorgen vermogten ter harer betering eene gewenschte uitwerking aan te brengen. Thans werd haar eene verandering van lucht aangeraden, en begaf zij zich naar *Wijk*, boven *Utrecht*, onder behandeling van Dr. MULLER aldaar, en van tijd tot tijd hervatte *consultatiën* met den Heere VOSMAER, Hoogleeraar in de geneeskunde enz. te *Utrecht*.

Na het vruchteloos beproeven van allen raad en bijstand dezer hoogst achtingwaardige en te regt beroemde Hoogleeraren, terwijl de toestand der lijderesse, in stede van te verbeteren, als met den dag verergerde, besloot men, onder toestemming van Dr. NELLIUS, toevlugt te uemen tot het *magnetismus*, ten welken einde ik door de familie werd uitgenoodigd, de genezing der *patiente* door middel van hetzelve te beproeven. Ik nam die taak op mij.

Alvorens over te gaan tot het verslag mijner *magnetische* bewerkingen, zal het niet ongepast zijn den toestand te beschrijven, waarin de lijderes zich bevond, en de verschijnselen mede te deelen, die daarbij plaats grepen, op het tijdstip, dat ik de *magnetische* behandeling begon.

Bij de stuip- en krampachtige toevallen, in het hoofd dezes vermeld, had zij eene ondragelijke hoofdpijn, als of haar hoofd in eene rijpe verzwering stond; hierbij had zij aangezigts-pijn, oorpijn enz.; voorts hevige maagpijn, pijn in de linkerzijde en in de lendenen; voortdurende hartkloppingen en, als gejaagd wordende, gestadige angstvallige benaauwdheden, zoo dat zij zelden eenige nachtrust genoot, en schier geen voedsel nuttigde. Omstreeks het vallen van den avond werd zij hevig gefolterd door vliegende of dwalende kramp, zoodanigerwijze dat zij soms geweldig werd getrokken; dit was met hevige stuipen, en hersenkrenking vergezeld, en hield dikwerf uren achtereen aan; in den tijd der maandelijksche zuiveringen was zulks het hevigst. Indien zij het geluk had, in slaap te vallen, herstelden zich hare vermogens, en naar mate zij in den staat van krankzinnigheid woelig was geweest, was zij alsdan meer afgemat en krachteloos, soms derwijze, dat zij wegens verregaande zwakte verpligt was het bed te houden. Op andere tijden kon zij, eenige uren achtereen, met gesloten oogen en sprakeloos, als verstijfd, zitten, doch met bewustheid van al wat rondom haar plaats greep of gesproken werd; alsdan zat zij stijf, onbewegelijk, en als in slaap gevallen. Bij hare herstelling uit zoodanig toeval bleven haar nog eene wijl de oogen en de mond stijf gesloten, of wel had zij zelfs zoo sterk de klem in den mond, dat het volstrekt on-

mogelijk was hare vastsluitende boven- en ondertanden van elkander te scheiden; ook hare spraak was vervolgens nog eenen geruimen tijd belemmerd; soms had zij hevige kramphoesten. De slokdarm was alsdan bij haar verstijfd, en zij vermogt niet het geringste te slikken of door de keel te krijgen; heen en weder tredende, kraakten hare knieën als verroeste scharnieren, en zoo luide dat men duidelijk het kraken hooren kon. Met één woord haar geheel gestel was verarmd en kwijnende.

Op den 22 November 1829 begon ik des namiddags ten 4 ure de *magnetische* bewerking.

De lijdères was, als ware het, voor dezelve geheel en al gevoelloos, en, uitgenomen eenige warmte, ondervond zij geenerlei gewaarwording van slaap; zij bleef mij onbewegelijk aanstaren, en wel met zoodanigerwijze strakke blikken, dat het mij pijn aan de oogen veroorzaakte. Het was als oefende ik mijne bewerkingen uit op een marmeren beeld; na met de sterkste krachts-inspanning één uur tijds op haar gewerkt te hebben, staakte ik zulks tot den volgenden dag, als wanneer ik, ten 4 ure des namiddags, de *magnetische* bewerking hervatte. Even als gisteren was zij gevoelloos voor het *magnetismus*, uitgenomen dat zij thans meerdere warmte ondervond; voorts had er niets bijzonders plaats, meer dan hetgeen den vorigen dag was gebeurd;

uitgenomen dat zij, kort na de bewerking, in hare gewone stuipen verviel.

Ik zette nu dagelijksch éénmaal, op het zelfde uur, de *magnetische* bewerking voort, en alhoewel er uiterlijk geene *magnetische* werking zigtbaar was, werd haar toestand van dag tot dag beter; ja zelfs scheen het uitzigt op eene spoedige volkomene herstelling derwijze gunstig, dat hare krachten reeds meer en meer toenamen en haar overig lijden dragelijker werd. Kortom, de eerste twee maanden gingen om onder de gunstigste voorboden, en alles beloofde eerlang eene gelukkige uitkomst.

Maar, op den 22 Januarij 1830 nam alles eenen anderen keer; het was alsof de vijand slechts in slaap ware gewiegd, en, thans ontwakende, wederom in alle zijne vorige woede uitbarstte. Ook scheen nu het *magnetismus* geene gunstige uitkomsten meer te beloven, zoodat ik genoodzaakt was haar twee malen daags te bewerken; acht dagen achtereen bleef zij bedlegerig, van welke zij de zes laatsten geene bewustheid had. Des avonds werd zij door de hevigste stuipen en met krampen vergezelde toevallen gefolterd, met welke zij, in vlagen van krankzinnigheid, soms uren lang worstelde; waarna zij door afgematheid in slaap viel, zonder daardoor echter eenige verkwikking te genieten. Uit dien slaap komende, was zij zeer afgemat en derwijze vermoeid, dat zij naauwelijks kon spreken. Meermalen, gedurende dit tijdperk, werd ik nog des

nachts bij haar ontboden, en had ik dan soms meer dan een uur tijds noodig, om haar eenigzins tot kalmte te brengen.

Mijne bewerking gedurende deze acht dagen ving des morgens ten 10 ure aan. Zij geraakte daarbij weder in de vroeger door mij vermelde gesteltenis, verstijfd en met gesloten oogen, koud als een marmeren beeld, onbewegelijk blijvende, haar sterk op de hartkolk, maagholte of zonnevlecht beademende, herstelde zij zich na verloop van een half uur, of zelfs wel eerst na één uur tijds, uit den zoo even gezegden toestand. Zij had alsdan benaauwdheid in de keel en zoo sterk de klem in den mond, dat de stijf op elkander gesloten tanden niet van een te scheiden waren; wanneer na eene wijl tijds dit verschijnsel ophield, was zij sprakeloos, kon niet slikken, had nog benaauwdheid in de keel, hetwelk ik noch door alle mogelijke aanwending van het *magnetismus*, noch door andere middelen konde herstellen, anders dan door den wanhopigen stap van haar, schier tot wurgens toe, de keel toe te knijpen, waarop zij spoedig, en zelfs als oogenblikkelijk, zich uit dien toestand herstelde. Onder alle deze toevallen was zij bij hare volle bewustheid, en des te zwaarder was derhalve haar lijden. Wanneer ik haar de keel toekneep, veroorzaakte zulks haar eene aangename gewaarwording.

Eene sterke tegenwerking in het uitoefenen van het *magnetismus* ondervond ik ook, wanneer ik

met groote krachtsinspanning op haar werkte om den slaap te bevorderen; alsdan beving haar eene hevige kramphoest. De bewerking duurde soms anderhalf uur of zelfs wel twee uren voor; wanneer ik dezelve moest staken, gaf zij gemeenlijk, door het slaken eener lang gerekte zucht, daartoe het teeken. Ging ik, in weerwil daarvan, langer met de bewerking voort, zoo ontstond bij haar insgelijks de kramphoest, en, na de bewerking gevoelde zij zich niet zoo wel als anders het geval was.

Na de gezegde acht dagen van bedlegerigheid herstelde zij zich van deze toevallen, en nu verdubbelde ik met vernieuwden moed mijne krachtinspanning, om haar van den rand des grafs te redden, en wel met dat gewenscht gevolg, dat zij van dag tot dag in betering toenam. Ook keerde bij haar de natuur, vooral met opzigt tot de maandelijksche zuiveringen, tot hare geregelde werking terug.

Zoo kwam men tot den 9 Februarij, op welken dag mijne *patiente* door eenen hevigen schrik werd getroffen. Merkwaardig en belangrijk alleszins was deze omstandigheid, en verdient daarom hier te worden vermeld. Hare tante, die voor haar eene zorgende moeder was en nog is, en onder welker toezigt en verpleging zij eene reeks van jaren, na het plotseling overlijden harer moeder, was gebleven, — deze hare tante, die steeds liefderijk in haar lijden had deel genomen, die echter zelve nimmer door zoodanige toevallen was aangedaan geworden, werd op gezegden dag door een toeval getroffen, en

viel eensklaps, als dood, neder, voor de voeten harer nicht. Deze, mijne *patiente*, was op dit oogenbtik alleen bij haar, en behield veel tegenwoordigheid van geest. Ziende hoe hare tante met benaauwdheden worstelde, kwam bij haar de gedachte op: » Ik zal tante de keel toeknijpen, zoo als MEIJER mij doet." Nu viel zij op hare tante aan, kneep haar de keel toe, en zulks had het gelukkig einde dat ook deze zich, door of ten gevolge van die behandeling, schier oogenblikkelijk uit het toeval herstelde. Mijne *patiente*, echter, verviel daarop in een hevig stuip- en krampachtig toeval. Toen ik des avonds ten half vijf ure haar bezocht, had zij reeds twee uren in dien toestand doorgebragt. Ik vond haar verstijfd, als van koude verkleumd, het ligchaam gekromd en in vele bogten verwrongen. Na ongeveer een uur tijds op haar gewerkt te hebben, herstelde zij zich een oogenblik, en dronk een glas *gemagnetiseerd* water; hare spraak bleef echter belemmerd en andermaal verviel zij in een toeval, hetwelk in krankzinnigheid overging. In dezen toestand was zij uitermate spraakzaam, en luchtig, alsof haar niets deerde; zij reciteerde eenige verzen van TOLLENS, met welken dichter zij in deze gesteltenis altijd buitengewoon veel op had, en vertelde voorts, een uur lang, allerlei sprookjes en anekdoten. In den nacht overvielen haar de hevigste kramppijnen in den buik en doodsangstige benaauwdheden, zoodanigerwijze dat men raadzaam oordeelde, mij nogmaals te ontbieden. Na haar eene wijl tijds be-

werkt te hebben, bedaarden de krampen en weken de overige toeval-verschijnselen van haar, zoo dat zij, behalve hare benaauwdheden, het overige van den nacht vrij kalm doorbragt.

De maand-zuiveringen bij haar of opgestopt zijnde, deed ik haar aderlaten. Dit had het gewenscht gevolg, en verdreef ook hare benaauwdheden; zij viel nu echter meermalen in flaauwten, soms afwisselende met stuipen, en des avonds was bij haar het toeval van krankzinnigheid heviger dan ooit te voren.

Ik zettede nu mijne bewerking twee malen des daags onder geene ongunstige teekenen voort, doch telkens wanneer de ziekte-toestand op eene goede hoogte van beterschap was gevorderd, stortte de lijderes weder in, zoodat het mij niet doenlijk was, haar in den vorigen dragelijk goeden staat terug te brengen Men leefde den eenen dag in hoop, den anderen dag in vrees, en zoo bleef ik nagenoeg gedurende twee-en-twintig weken voorttobben, meestal, doch zonder eenige, althans zigtbare, vrucht, haar tweemalen daags bewerkende, tot het mij eindelijk, den 7 April, gelukte, haar op het onverwachtst in den *magnetischen* slaap te brengen, in welken zij echter niet vermogt te spreken, en waar bij het mij ook veel moeite kostte, haar een glas *gemagnetiseerd* water te doen doorslikken. Van nu af aan viel zij altijd onder de avondbewerking in den slaap, doch des morgens was zij daarvoor onvatbaar.

Op den 17 April viel zij in 7 minuten tijds in den *magnetischen* slaap. Na eenige oogenblikken toevens, vroeg ik haar: slaapt gij den *magnetischen* slaap? Waarop zij, hoewel met zigtbare moeite, verstaanbaar antwoordde: ja.

Ik. Wilt gij ook eens drinken?

Zij. Als het u belieft.

Zij dronk het *gemagnetiseerde* water met graagte, en vond den smaak zoet.

Ik. Wat is de oorzaak van uwe kwaal?

Zij. Een schrik van het overlijden mijner moeder.

Hierover werd zij zeer gevoelig aangedaan.

Ik. Zult gij door middel van het *magnetismus* herstellen?

Zij. Dat kan ik niet zeggen; ik ben zeer zenuw- en krampachtig; ik kan heden niets zeggen.

Ik. Zult gij wèl zijn, na den slaap?

Zij. Neen, ik zal het zwaar in mijn hoofd hebben; zoo lang ik die hevige kramp heb, zal ik geene goede nachtrust genieten. Ik kan er niets tegen opgeven, en ook aan geene *medicynen* denken, om dat ik te vele zenuw-middelen heb gebruikt; die hebben mij veel kwaads gedaan, en wanneer ik daarmede nog langer voortgegaan ware, zoude ik voor altijd ongelukkig zijn geworden. Het is beter dat ik niet lees, wat ik gezegd heb.

Zij ontwaakte na ruim ¾ uur slapens, en was zeer verwonderd in den slaap gesproken te hebben.

Den 18 April. Na 7 minuten bewerkens viel de lijderes in den slaap.

Ik vroeg haar, hoe zij zich in den slaap bevond? Pijnlijk in mijn' regter arm en been, was haar antwoord.

Eenige *manipulatiën* deden de pijn bedaren. Zij verlangde te drinken, dronk een glas *gemagnetiseerd* water, en zeide: het smaakt mij zoet. Op mijne vraag hoe zij zich na de bewerking zoude bevinden, antwoordde zij: Ik zal pijnlijk zijn, dat kan niet anders; de pijn moet uitwerken, dat moet zoo wezen. Deze hand, dus vervolgde zij, is gevoelloos; knijp mij eens in mijne hand.

Dit gedaan hebbende, wekte zich even zoodra het gevoel bij haar op. Andermaal verlangde zij te drinken, en smaakte haar het *gemagnetiseerd* water zeer zoet; een kort daarna op haar verlangen haar toegediend glas van het zelfde water smaakte haar nu als bittere amandelpas. Op mijne vraag, of zij spoedig dacht te herstellen? was haar antwoord: Ik denk wel te herstellen, maar het zal lang duren.

Nu beving haar eene hevige oorpijn, die door eenige beademingen van het oor gelenigd werd. Hierop zeide zij: Mijn hoofd zal beter zijn na den slaap, maar ik zal gevoelig in het hoofd blijven.

Na nog vier glazen *gemagnetiseerd* water gedronken, en gezegd te hebben dat zij morgen zeer krampachtig zoude zijn, ontwaakte zij na 65 mi-

nuten slapens, en haar toestand was zoo als zij dien voorspeld had.

Op deze zelfde wijze en schier onder de zelfde gezegden en verschijnselen werd de bewerking door mij gedurende eene maand tijds voortgezet. De lijderes vermogt nog niet in zich zelve te zien, en het vermoeide haar, in aanraking te worden gebragt met eenen derde, zoo als ik zulks door haren broeder had beproefd. Eene aanvankelijke onderkenning van haren innerlijken toestand bleek mij bij haar, doordien zij in den slaap zeide, vele klierscherptens in de ingewanden te hebben, waarbij zij zich het gebruik van mostaard ontzeide. Voorts zeide zij nog, dat het voor haar nuttig zijn zoude indien al haar voedsel, alvorens zij het nuttigde, konde *gemagnetiseerd* worden, zoo als zij zich dan ook het gebruik van met *gemagnetiseerd* water bereide *orgeade* voorschreef. Overigens wees zij onderscheidene spijzen ter harer voeding, als ook velerlei middelen, pappen op den buik, enz. aan. Zenuw- en krampachtigheid, aangezigts-, oor- en verdere pijnen, gebrek aan nachtrust, benaauwdheden, flaauwtens, enz. hielden, echter zonder zeer zware toevallen, aan. Afwisselend waren deze verschijnselen, als ook de aandoening der hersenen, bonzingen in het hoofd enz., in minder of meerder hevigen graad. Eenmaal gedurende deze maand, had ik haar nog met eene harer vriendinnen in aanraking gebragt, waarmede zij zich toen (27 April) minzaam over haren toestand had onder-

houden, en zonder dat zulks haar eene aandoening van vermoeijenis of verdrietelijkheid had veroorzaakt.

De dagen van 17 en 18 Mei ging mijne *patiente* te *Zaandam* doorbrengen, en zette ik de bewerking op *distantie* met haar voort; eerstgemelden dag had zij gedurende één uur, en den tweeden dag, uit hoofde van eenen schrik, slechts ¼ uur geslapen. Zij had zich overigens te *Zaandam* vrij wèl bevonden.

Den 19 Mei. In den slaap was de lijderes pijnlijk, zij leed aan kiespijn en over het geheel aan algemeene pijnen. Ik heb, zeide zij, dezen morgen eene kop koffij gebruikt, dat moet ik niet meer doen, ik moet een klein spaanschvliegje achter mijn regter oor leggen.

Hier verhief zich heviger hare kiespijn, en werd zij door stuip- en zenuwachtige trekkingen overvallen.

Ik moet, dus ging zij voort, dezen avond wat *magnesia*, twee eijerlepeltjes, met water en suiker gebruiken. Ik moet open lijf houden, dat benaauwt mij te veel; ik zal dezen avond erge hoofdpijn hebben.

Zij ontwaakte, na ¾ uur geslapen te hebben.

Van dit tijdstip af tot na verloop van ongeveer twee maanden, werden mijne bewerkingen geregeld dagelijks voortgezet. Soms was mijne *patiente* niet dan met vele moeite en met de grootste krachtsin-

spanningen mijnerzijds in den *magnetischen* slaap te brengen en was zij alsdan schier geheel gevoelloos voor het *magnetismus;* op andere dagen viel zij, als ware het, oogenblikkelijk, of na verloop van 2 of 3 minuten in den slaap. Zeer vele dagen had zij, zoo als zij zelve verklaarde, mij volstrekt niets mede te deelen; door de hevige, ongeregelde werking der zenuwen werd zij steeds belet inwendig hare kwaal te doorzien. Soms vond ik haar onder de bewerking zwaarmoedig, soms welgemoed en zelfs vrolijk; eene enkele maal in hersenverwarring, ten gevolge van het achterblijven der maandzuiveringen, bij het doorzetten van welke zij aan zware buikpijnen leed. Er waren ook enkele dagen gedurende dit tijdperk, dat het mij, met alle mogelijke aanwending van krachten, volstrekt ondoenlijk bleef, haar in den *magnetischen* slaap te brengen; wanneer mij zulks dan eindelijk weder gelukte, en zij in den slaap door mij wegens dit verschijnsel werd ondervraagd, antwoordde zij, dat hetzelve was toe te schrijven aan de overspanning harer zenuwen, en vooral aan de hevige pijnen, door haar sints ettelijke dagen meer dan anders geleden; het gemakkelijker in den slaap vallen, zeide zij verder, zoude wel weder terug komen als de pijnen nalieten.

De *manipulatiën* door mij, tot het stillen van haren ongemeen pijnlijken toestand aangewend, gaven haar een groot genoegen; zij slaakte daarbij de zuchten eener aangename gewaarwording, en, wa-

semde sterk uit, en geraakte alsdan in eene veel betere gemoedsstemming dan anders.

Overigens waren, gedurende dit tijdsbestek, de ziekte-verschijnselen nagenoeg overeenkomstig met die in den vroeger bij haar waargenomen toestand. Soms overviel haar sprakeloosheid; veel leed zij door kramppijnen, borstpijn, ten gevolge van de door haar zelve in hare borst waargenomen klierscherpten, hevige hoofdpijn, kiespijn, ten gevolge der, insgelijks door haar zelve aanvankelijk waargenomen scherpten in het hoofd, waarbij zij ook klaagde over gezigtsverzwakking, door het losgaan der scherpe vochten in het hoofd, die zich nu naar de oogen trokken. Als aan te wenden middelen gaf zij op: spaansche vliegen achter het oor, voetbaden met potasch en zout, inspuitingen in het oor, het aanleggen van matrasjes gevuld met door haar aangeduide kruiden, als kruizemunt, vlier enz.; voorts schreef zij meestal zich het doen eener wandeling voor, die haar dan ook altijd, zoo als zij in den eerstvolgenden slaap mij zeide, had goed gedaan. Het *gemagnetiseerde* water, haar gedurende dit tijdperk onder de bewerkingen door mij toegediend, smaakte haar nu eens als een aftreksel van kina, of *valeriana*, of als eenig ander haar in dien tijd toegediend middel; nu eens als frambozen, dan weder als zwavel, of als *spiritus nitri-dulcis*, meermalen zelfs zoo sterk, dat ik ter tempering van het wrange gevoel in den mond der lijderes, genoodzaakt was in het water eene groote

hoeveelheid suiker te mengen. Deze smaak in het *gemagnetiseerde* water was veelal bij haar derwijze sterk, dat zij, zelfs in den wakenden staat, kina, alsembitter, vitrioolzuur enz. in het water proefde, zoodanig dat de wrange smaak haar den mond deed zamentrekken. De smaak, welken zij opgaf in het water te proeven, was tevens altijd overeenkomstig met dien der middelen welke zij in den slaap zich voorschreef (*).

(*) »Het *gemagnetiseerde* water'' (zegt de Hr. J. P. F. de Leuze in zijn werk: *Praktisch onderwijs in het* Magnetismus, bladz. 67 en volg.) [†] »is een der meest vermogende en der meest heilzame drijfraderen, welke men in het werk kan stellen. Het brengt regtstreeks de *magnetische* vloeistof uit de maag en van daar in alle de *organen;* het vergemakkelijkt de *crisis*, waaraan de natuur onderhevig is, en uit dezen hoofde zet het nu eens de uitwaseming, dan weder de ontlastingen, en een andermaal den bloedsomloop aan; het versterkt de maag, verzacht de smarten en pijnen, en menigwerf kan het de plaats van verscheidene geneesmiddelen vervangen.''

»Ik meen opgemerkt te hebben'' (*t*, *a*. *p*. bl. 72) »dat de smaak, dien de kranke aan het *gemagnetiseerde* water vond, de soort van geneesmiddelen aanwees, die hij noodig had. Bijv. als een zieke het *magnetische* water bitter vindt, en het nogtans met smaak drinkt, doet zulks vermoeden, dat bittere geneesmiddelen heilzaam voor hem zouden zijn.'' Wie bewondert niet deze werkingen eener ons nog zoo zeer onbekende, maar ook zoo proefondervindelijk als heilzaam en nuttig bewezene natuurkracht!

M.

[†] *Waarvan door mij eene Hollandsche vertaling is bezorgd, met eene Voorrede, ten jare* 1828, *bij* T. J. Wijnhoven Hendriksen, *te* Rotterdam. *De* tweede druk *is bij den zelfden onlangs van de pers gekomen.* M.

Ik bragt, in den loop dezer twee maanden, mijne lijderes in aanraking met onderscheidene personen, zoo als met haren broeder FRANS en anderen; omstreeks het einde van gezegd tijdverloop ook met den den weleerwaarden Heere predikant WILLINK en Mevrouwe zijne echtgenoote. Mijne *patiente* onderhield zich, vooral met zijn weleerw., in eene veel genoegen gevende zamenspraak, over haren toestand en over hare onder het *magnetismus* gemaakte vorderingen tot herstel.

Weinige dagen daarna ontstond bij mijne *patiente* eene sterke verheffing der kiespijn, met kramp in het hoofd, zoodanig zelfs dat ik dienvolgens buiten tijds bij haar werd ontboden. In de hierop volgende bewerkingen had zij hevige maagkrampen, flaauwten enz. Door haar zelve werd het erger worden der verharding in de maag als eene der oorzaken van haar lijden aangeduid.

Zoo was men gekomen tot den 12 Julij.

Op dezen dag viel de lijderes als oogenblikkelijk in den *magnetischen* slaap; zij was zeer gespannen, droefgeestig en door het gansche ligchaam pijnlijk. Op mijne vraag, of daartegen niets was aan te wenden? antwoordde zij: » Neen; ik kan hier niets aan doen, het moet zijne uitwerking hebben." Hier mede ontwaakte zij, na $\frac{5}{4}$ uurs geslapen te hebben.

Den 13 Julij. Ik bragt in ééne minuut de lijderes in slaap. Zij klaagde over pijn in hare linkerzijde en gaf den wensch te kennen, zich inwendig te zien. Daarop klaagde zij over pijn in hare

linkerborst. Ik beademde dezelve, als ook hare zijde, hetwelk haar vele aangename gewaarwordingen gaf. Eene korte wijl daarna schrikte zij hevig. Op mijne vraag, wat haar zoodanig trof? zeide zij: „Ik zie dat de klierscherpten mij uit het hoofd naar de linkerborst afzakken; het is akelig te zien." Eene huivering greep haar aan; zij dronk veel water, en dit smaakte haar zoet. Vervolgens schrikte zij nog meermalen om de zelfde reden, en klaagde bij herhaling over het akelige inwendige gezigt van zich zelve. Haar voortdurend sterk beademende, gelukte het mij hare pijnen te stillen, en verschafte ik haar wederom zeer genoeglijke gewaarwordingen. Na een uur slapens ontwakende, bevond zij zich tamelijk wèl.

Den 14 Julij. In weinige oogenblikken bragt ik mijne *patiente* in den slaap. Zij was pijnlijk in de zijde, hetwelk echter door mijne bestemmingen werd gestild. Haar slaap was zeer kalm, en zij was welgemoed. Zij zeide zich, na haar ontwaken, redelijk wèl te bevinden, en schreef zich eeniglijk het anijszaad tot middel voor, Zij dronk veel *gemagnetiseerd* water, en dit smaakte haar zoet. Op mijne vraag of zij in haar ligchaam kon zien, antwoordde zij: Neen, niet zoo goed als gisteren. Hierop werd zij door kiespijn aangedaan; deze door mij gestild zijnde, geraakte zij in eenen toestand van verrukking: Mijnheer, riep zij uit, wat hebt gij eene heerlijke gedaante, het is als of er eene heldere, witte, glansrijke wolk op u rust. O, welk

een verrukkelijk gezigt; mogt ik, wakende, u in die heerlijke gedaante zien, wat zoude ik dan eene zaligheid genieten! Het gaat alle denkbeeld te boven, het is een reine glans, die op u rust. Neen, het zoude toch niet goed zijn, indien ik wakende u in die heerlijke gestalte zag. Dit zeggende was haar gelaat als stralende van vreugde. Na een vierde uurs, zeide zij: Het is nu als of er een nevel nederdaalt, die uw glansrijk aangezigt bedekt. Hierop zich de leden uitrekkende, ontwaakte zij, en gevoelde zich zeer verkwikt en wèlgemoed.

Den 15 Julij. Oogenblikkelijk bij den aanvang mijner bewerking viel mijne *patiente* in den slaap. Na eenige voorafgaande verklaringen nopens hare borstpijnen enz. zag zij weder, als den vóórlaatsten dag, de klierscherpten uit haar hoofd in de borst afzakken, en gaf mij dit te kennen door, met hare eene hand, van haar hoofd naar beneden over hare borst langs de linkerzijde te wijzen, waarbij zij zeide, op dit oogenblik zich niet innerlijk te kunnen zien. Even zoo dra, echter, riep zij uit: O, nu zie ik u weder in uwe heerlijke gedaante van gisteren! Zij was verrukt en zeer welgemoed. Kort daarop verlangde zij fachingerwater te drinken, doch, zeide zij, *gemagnetiseerd*, want anders zoude ik het niet kunnen verdragen; het fachinger-water is zeer goed voor mij, ik moet er veel van drinken. Ik *magnetiseerde* een glas van het gezegde water, hetwelk zij met smaak dronk. Nu verdween bij haar het glansrijk gezigt, en na één uur geslapen

te hebben, ontwaakte zij welgemoed en tamelijk in welstand.

Den 16 Julij bragt ik haar in den *magnetischen* slaap; zij was, ten gevolge van verdubbelde werkzaamheden wegens ongesteldheid harer tante en nichtje, ongemeen vermoeid en schier afgemat: » Ik ben zoo moede als ik nog nooit ben geweest," zeide zij in den *magnetischen* slaap. Zelfs verviel zij gedurende dit *magnetiseer*-uur tot driemalen in flaauwte, hetgeen haar sints lange niet eene enkele maal gebeurd was. » Morgen," zeide zij, » moet ik in de lucht gaan, anders zoude ik ongesteld worden." Het *gemagnetiseerde* water smaakte haar aangenaam. » Zonderling is het," zeide zij verder, altijd nog in den *magnetischen* slaap, » dat ik altijd tegenspoed moet hebben, die mijne genezing tegenwerkt. Ik moet heden avond anijs-zaad en mijne gewone *dosis magnesia* gebruiken. Ik kan heden niets zien. Ach, mogt ik nog eenmaal dat schoon gezigt zien, hetwelk ik vroeger gezien heb! Doch dit zij zoo niet, de slaap verkwikt mij en ik gevoel mij niet meer zoo moede." Na eene groote hoeveelheid water gedronken te hebben, ontwaakte zij in opgeruimdheid van gemoed.

Den 17 Julij. In één oogenblik bragt ik mijne *patiente* in den *magnetischen* slaap. Op mijne vraag, hoe zij zich bevond? was haar antwoord: Vrij wel, ik heb verleden nacht weinig gerust, doch mij echter niet vermoeid. Ik moet heden avond niets dan mijn anijszaad gebruiken.

Zij dronk veel *gemagnetiseerd* water en fachinger-water welke beide haar zeer aangenaam smaakten (gewoon water kon zij noch in den slaap noch in wakenden toestand drinken). Op-eens zeide zij: Daar zie ik weder dat schoone lichtgezigt! Wat slaap ik gerust; welk een zalig genot! Nu kan ik goed in mijn ligchaam zien, maar het helderst in mijne borst. Daar zitten vele klierscherpten die veelal uit het hoofd neêrzakken, en reeds zeven jaren in de borstholte zijn bezonken. De klierscherpten moeten vloeibaar worden gemaakt door beademing. *Medicynen* zijn, over het algemeen genomen, schadelijk; mijn ligchaamsgestel althans hebben zij veel bedorven. In mijne zijde kan ik nog niet goed zien, maar ik geloof, dat de pijn aldaar meest door beademing moet verdreven worden.

Ik. Hoe zult gij heden avond zijn?

Zij. Redelijk wèl, doch vooral moet ik morgen wederom eene wandeling doen. Ik moet ook bij mijn ontwaken eenige bladertjes salie in den mond nemen, anders zal morgen mijn mond gezwollen zijn. Zij ontwaakte in vrij goede gesteltenis van gemoed.

Den 18 Julij. In eene enkele minuut was zij in slaap, doch meer vermoeid dan gister. Zij klaagde zeer over klierscherpten, als te veel op hare maag werkende, en haar ongesteld makende. Kort daarna genoot zij wederom het lichtgezigt, sprak in verrukking over hetzelve en over het genoegen hetwelk zij daarbij smaakte. Het was te groot, zeide zij, dan dat er wakende bij haar iets van zoude overblijven. Hierop ontwaakte zij min opgeruimd, zoo als zij trouwens had voorspeld.

Den 19 Julij was mijne *patiente*, wegens buitengewone ongesteldheid, onvatbaar voor den slaap. Zij bevond zich kwalijk, als met neiging tot braking; overigens algemeen pijnlijk en opgewekt gevoelig. Zij had aan hevige kramppijnen geleden en eene zware *diarrhea* had haar gansche gestel gefolterd. Wegens hare ongevoeligheid voor het *magnetismus* bewerkte ik haar tot 3 malen des daags. Dit bleef echter vruchteloos tot op

Den 23 Julij, als wanneer het mij gelukte haar na 5 minuten bewerkens in den slaap te brengen. Onmiddellijk daarop was zij helderziende; zij zag klierscherpten uit haar hoofd in hare linkerborst afzakken. Hare borst was toen zeer pijnlijk, en zij verzocht, dat ik dezelve zoude beademen als ook haren hartkuil, hetwelk ik deed, en waardoor ik haar verligting aanbragt. Het *gemagnetiseerd* water smaakte haar zeer aangenaam.

Zij ontwaakte, en gevoelde zich tamelijk verkwikt, doch doodelijk zwak.

Den 24 Julij bragt des morgens ten 11 ure mijne bewerking haar even zoodra in den *magnetischen* slaap, zonder dat dit *magnetiseer*-uur iets merkwaardigs opleverde. De lijderes ontwaakte wèl, en bevond zich zeer verkwikt.

Den 25 Julij. *Morgenbewerking.* Even als daags te voren bragt ik mijne *patiente* ten 11 ure in den *magnetischen* slaap. Dezelve leverde echter niets bijzonder belangrijks op, en de lijderes, na zich

eenige *dieet*-verordeningen te hebben voorgeschreven, ontwaakte en gevoelde zich zeer gesterkt.

Avondbewerking. Ten 6 ure bragt ik de *patiente* in den *magnetischen* slaap. Zij had hevige pijn in de zijde en buik. Hetzij ten gevolge der drukkend warme weêrsgesteldheid, of wel wegens bekrompenheid van het vertrek, waarin zij zich bevond, was zij zich zelve zeer ongemakkelijk. Zij schreef zich eenige middelen en *diëet*-bijzonderheden voor, en klaagde vooral over zwakte harer maag en ingewanden, en over gebrekkige spijsvertering. Eenen geruimen tijd mijne *manipulatiën* zigtbaar bij haar aangename gewaarwordingen verwekt hebbende, werd zij zeer welgemoed en zag zij andermaal het lichtgezigt. Dit bragt haar eene poos in verrukking. Ik zie niets van mij zelven, zeide zij, maar wat ik van u zie, doet mij veel genoegen.

Na bijna een uur geslapen te hebben, ontwaakte zij zeer verkwikt.

Den 26 Julij. *Morgenbewerking.* Ten 11 ure bragt ik mijne lijderes in den *magnetischen* slaap. Zij bevond zich redelijk wel, en zag terstond in zich zelven. Ik zie, zeide zij, eene bruine dikke stoffe uit mijn hoofd zakken, zeer langzaam, als afdruppelende, indien ik die stoffe niet onlastte, zoude ik eene verzwering in de hersenen krijgen. Ik zal er wel van herstellen, doch het zal langzaam gaan.

Zij schreef mij nu eenige middelen voor, als *alant*-poeijer, *magnesia* met suiker, enz. en

ontwaakte na een half uur slapens, in tamelijk goeden welstand.

Avondbewerking. Nadenmiddag was mijne *patiente* in één oogenblik in den *magnetischen* slaap gebragt. Zij nam het poeijer in, hetwelk zij zich heden morgen had voorgeschreven. Daarop schrikte zij geweldig, en zeide: Wat is dat akelig! ik zie in mijn hoofd, zij had eenen hevigen afkeer van hetgeen zij zag. Ik zie, dus ging zij voort, tusschen mijne hersenvliezen eene verstopping van *rhumatieke* stoffen aan de linkerzijde van mijn hoofd. Daar gaat het los! aan de linkerzijde der hersenen zit het nog vast, zoo als ook op de reukzenuwen; daarom heb ik zulke zware bonsingen in mijn hoofd.

Hierop schreef zij zich eenige middelen voor, zoo als het warm opsnuiven van vlier, het op de maag leggen van een matrasje met gestooten nagelen en het 10 minuten lang zitten in een voetbad met 3 lood potasch.

Ik had haar met haren broeder in aanraking gebragt; zij zeide tot dezen: De stoffen zakken mij uit het hoofd in de borst; dit geeft wel harding in de borst, doch het zal wel verdwijnen.

Zij dronk veel *gemagnetiseerd* water, en ontwaakte na een uur slapens.

Zoo bewerkte ik haar nu dagelijks twee malen, zonder zeer merkbare verschijnselen, of veranderingen in haren toestand. Zij leed veel aan het achterblijven der maandelijksche zuiveringen, flaauwten, stuipen; op sommige dagen viel zij zelfs in

een stuipachtig toeval; hare linkerzijde was pijnlijk, waarvoor zij eene pap van kamillen, nagelen en haverdegort voorschreef. Bij ongeluk was haar een luik op het hoofd gevallen; dit veroorzaakte haar zware hersenpijn; ook haar regterbeen was gedurig zeer pijnlijk, waarom ik hetzelve dan van tijd tot tijd *magnetiseerde*, en waarvan zij eenige verligting genoot; veelal was zij zeer droefgeestig; tegen de, ten gevolge van den val van het luik verergerde, verstopping in het hoofd, schreef zij zich, om boven aan den neus aan te leggen, een papje voor, van haverdegort, zoete olie en geest van hartshoren. Zij verviel nu weder veeltijds in flaauwten, vergezeld van schokken door het ligchaam, en was over het geheel wederom zeer zenuwachtig en droefgeestig. Tegen die vlagen van zwaarmoedigheid begeerde zij in den *magnetischen* slaap, dat men haar, ontwakende, de letter A zoude noemen, als wanneer hare gemoedsbedruktheid zoude wijken. Zij werd nu ook gefolterd door krimpingen in den buik, met *diarrhee* en kramppijnen in hare beenen; zij schreef zich daartegen een dampbad voor, en verklaarde overigens hare genezing alleenlijk van de *magnetische* bewerkingen te verwachten. Omstreeks dezen tijd werd zij (het was den 9 Augustus) in den *magnetischen* slaap wederom sints al dien tijd helderziende. Onder het *avond-magnetiseer-uur* in slaap gevallen zijnde, klaagde zij voornamelijk over krampachtigheid, waar tegen echter, zeide zij, niets te doen was, en die van zelve moest slijten.

Door hare ongesteldheden, dus klaagde zij, was zij somber en naar; zij wenschte zeer, weder in zich zelve te kunnen zien. Voorts verlangde zij, dat ik hare zijde zoude beademen, wijl die haar pijnlijk was. Zoodra ik aan haar verzoek voldeed, zeide zij: Nu zie ik uwen adem mij als een damp door het ligchaam werken; O, nu zie ik u weder als een helder licht. Nu wordt de zwaarmoedigheid van mij weggenomen; ach! wat is dat een genot voor mij!

Op mijne vraag of zij, ontwakende, zich nu wèl zoude bevinden? antwoordde zij: neen, ik zal nog zeer erge pijn in de zijde hebben, doch dit moet zoo zijn, en daaraan is niets te doen; ik heb nu niet veel lust om over mijne ongesteldheid te spreken. Ik ben nu te zeer vergenoegd.

Na eene zeer heilzame uitwaseming, ontwaakte zij, zich zeer wèl bevindende; zij had één uur geslapen.

Den 10 Augustus. *Morgenbewerking.* Ten 11 ure bragt ik mijne *patiente* in den *magnetischen* slaap. Zij was zeer gevoelig in de zijde en krampachtig. De slaap verkwikte haar, en na een half uur slapens ontwaakte zij en was merkelijk verligt.

Avondbewerking. Zij was zenuw- en krampachtig, ik bragt haar in aanraking met hare zuster, Mevrouw P. DEKKER, met wie zij een minzaam gesprek onderhield. Zij verzocht, dat ik hare zijde beademen zoude, en terwijl ik dit verrigtte, werd zij weder helderziende; het lichtgezigt gaf, als

gister, haar veel genoegen; ook zag zij wederom den adem door het ligchaam werken, schreef zich eenige middelen en hare dieet voor, en ontwaakte na een goed uur slapens.

Des anderen daags viel bij de morgenbewerking niets bijzonders op te merken, in den namiddag werd zij onder mijne bewerking weder helderziende, was zeer opgeruimd van gemoed, wasemde sterk uit, en dronk eene groote hoeveelheid *gemagnetiseerd* fachingerwater. Op eens werd zij door eenen hevigen schrik aangedaan. Zij zag namelijk in haar hoofd, zoo zij zich uitdrukte, » een akelig gezigt." Zij wees op het bovengedeelte van haren neus, en zeide: hier zit iets, dat ziet er uit als eene spons.

Dit gezegd hebbende, ontwaakte zij, na een uur geslapen te hebben.

Den 12 Augustus werd de lijderes onder de *morgenbewerking* zeer kalm, schreef hare dieet voor, en ontwaakte na 40 minuten slapens, zonder dat dit *magnetiseer*-uur iets zeer bijzonders had opgeleverd.

Avondbewerking. Mijne *patiente* was, in den *magnetischen* slaap, zeer pijnlijk in hare zijde; zij verzocht mij dezelve te beademen. Terwijl ik dit verrigtte, zeide zij: nu zie ik uwen adem van door de zijde tot in mijne borst opwerken. Ik kan dit duidelijk zien.

Hierop schrikte zij hevig. Ik vroeg haar naar de oorzaak dezer aandoening? zij antwoordde: ach, dat komt dat ik zoo akelig in mijn hoofd zie; terstond

bij mijn ontwaken moet ik mijne vlier en kamillen, in een eetlepel met twee druppels foelie-olie opsnuiven. Als dit niet los ging, zoude ik eene verzwering boven den neus in het hoofd krijgen.

Zij verordende daarop hare dieet, en sprak mij voorts weder als in verrukking, en met verhelderd gelaat aan. Zij zag, zeide zij, wederom mijne gestalte in het heerlijk lichtgezigt.

Na hierover nog in eenige uitboezemingen zich te hebben verklaard, ontwaakte zij vergenoegd en bevond zich zeer wel. Zij wasemde nog sterk uit, en had ruim een uur tijds geslapen.

Zoo werden nu vervolgens mijne bewerkingen twee malen des daags bij haar voortgezet. De *magnetiseer*-uren leverden meestal weinige of geene bijzondere merkwaardige buitengewone omstandigheden op. De ziekte-verschijnselen vertoonden zich nu eens meer, dan minder; soms gedurende ettelijke dagen achtervolgens klaagde zij, in den *magnetischen* slaap, niet dan over ligtere ongesteldheden; maar er kwamen ook dagen, dat zij door krampen, maagpijnen, koliek, trillingen, schokken van het ligchaam, koortsen, benaauwdheden in de keel enz. werd aangedaan; soms was zij, en wel tegen den afloop van dit tusschen-tijdperk, op een' en den zelfden dag zeer zwaarmoedig en dan weder uitermate vrolijk. Naar mate van haren afwisselenden toestand had zij zich middelen voorgeschreven, en zich het gebruik van anderen ontzegd. Zoo verbood zij zich vooraf het *gemagnetiseerde* fachingerwater, als na

den 10 September hetzelve niet meer te moeten gebruiken. Ook beval zij, eenigen tijd daarna (19 Septemb.), de oor-inspuitingen te staken. Den 23 September verordende zij het dag en nacht aanleggen van eenen met wierook berookten flenellen lap in haren zijden, als ook wrijvingen en berookingen harer knieën. Zij voorspelde zich tegen des anderen daags, eene hevige pijn tusschen de schouderbladen, welke haar, ten 6 ure, onder de avondbewerking zoude overvallen.

Des anderendaags, den 24 September, zich naar *Zaandam* begeven hebbende, werd mijne *patiente* door mij op *distantie* bewerkt. Werkelijk werd zij ook door de voorspelde pijn tusschen de schouderbladen aangedaan. Het gebruik van een weinig *eau des Carmes* maakte haar terstond beter, en nu ontwaakte zij, na een uur slapens, in redelijken welstand.

Den 25 Sept. werd zij weder als naar gewoonte door mij bewerkt. Zij was krampachtig ten gevolge der op haren uitstap naar *Zaandam*, en wegens de ongunstige weêrsgesteldheid gevatte koude. Een uur slapens had haar echter merkelijk verkwikt en gesterkt.

De bewerkingen werden aldus nog wederom gedurende bijna eene maand voortgezet, tot op den 22 October, als wanneer mijne *patiente* wederom eenigzins helderziende werd, zoo als ik daarvan straks omstandiger zal verslag geven. In dit gezegde tijdperk openbaarden zich bij mijne lijderes van

tijd tot tijd in den *magnetischen* slaap, stuipachtige toevallen van meer of min hevigen aard, vergezeld met spraakbelemmering, die soms spoedig en gemakkelijk, soms langzamer en moeijelijker onder de *magnetische* bewerkingen zich herstelde. Zij schreef zich het gebruik van staalwijn voor, als ook eene hervatting der oorinspuitingen, eene pap op de oogen en voortdurend veel wandelen. Een enkele kerkgang, in dit tijdperk door haar gedaan, had haar zeer veel genoegen verschaft, maar ook zigtbaar haar eenigzins sterk getroffen, of althans door aandoening min of meer vermoeid.

Overigens was zij nog altijd krampachtig, werd door flaauwten aangedaan; doch hare voornaamste klagten betroffen nu eene pijn in de lendenen en een gebrek der maag. Soms meende zij, in den *magnetischen* slaap, eenen damp, als een gaas, voor hare oogen te zien. Hare kiespijn openbaarde zich wederom nu en dan, en voortdurend was zij zenuw-achtig.

Den 22 October, als boven gezegd, werd mijne lijderes in den *magnetischen* slaap, voor het eerst, na den 12 Augustus, wederom in zoo verre helderziende, dat zij zich in het ligchaam kon zien, zonder echter de voorwerpen behoorlijk te onderscheiden. In dezen toestand, welken zij mij beschreef, bleef zij eene geruime wijl in gedachten verzonken; eindelijk zeide zij: Het ziet er in mijne maag niet goed uit; daar zit iets op den bodem der maag, dat er uitziet als een stuk kaarsvet; ik

moet er, als ik ontwaakt ben, niets van weten; het is eene stof die beneden in de maag vast zit. Daarom heb ik nooit eene behoorlijke werking in de maag.

Ik. Staat de pijn in uwe lendenen in verband met het ongemak in uwe maag?

Zij. Neen, dat kan ik nog niet doorzien; welk een akelig gezigt! Ik moet heden avond eene pil van roet, in suiker gerold en sterk *gemagnetiseerd*, innemen. Ook dit mag ik, wakende, niet weten. Morgen zal ik zeggen, of ik nog meer roet moet gebruiken. Een voetbad laauw water met zout, gedurende 7 minuten, zal mij ook zeer dienstig zijn. Door alle de prikkelende middelen, welke ik heb moeten innemen, ben ik zeer bedorven. Men heeft het altijd te veel in verheffende middelen gezocht en de eenvoudige over het hoofd gezien. Ik moet voor mijne lendenen en vooral voor mijne knieën een wrijfmiddel hebben van Jeruzalemsche zeep, zoete melk en een weinig rum; door elkander als eene zalf bereid, moet ik mij twee malen daags daarmede inwrijven.

Zij ontwaakte hierop, na ruim een uur geslapen te hebben, en bevond zich tamelijk wèl en te vreden.

De beide volgende dagen verordende zij, in den *magnetischen* slaap, de zelfde roetpil en het wrijfmiddel. Zij zag het zelfde verschijnsel in hare maag, en zeide: Het zoude zoo schielijk niet verholpen zijn, doch ten laatsten wel beter worden.

Overigens was in de *magnetiseer*-uren niets van bijzonder buitengewoon belang in haren toestand op te merken.

Den 25 en 29 october bragt zij te *Zaandam* door, en werd door mij op *distantie* bewerkt; zij sliep weinig en ten gevolge eener bijzondere omstandigheid was zij door een stuipachtig toeval getroffen geworden.

Den 27 October en de drie volgende dagen bewerkte ik haar wederom als naar gewoonte. Zij schreef zich andermaal de roetpil en een voetbad van pot-asch voor. De oor-inspuiting moest gestaakt worden. Overigens niets bijzonders waar te nemen.

Den 31 October was zij in den slaap zeer gedrukt. Zij had opstijgingen in het hoofd en verordende zich een voetbad, en het drinken van saffraanmelk. Het achterblijven der maandelijksche zuivering verwekte haar hoofdpijn. Bij haar ontwaken gevoelde zij zich echter door de *magnetische* bewerkingen veel verligt.

Mijne bewerkingen werden nu gedurende de maand November, uitgenomen een paar dagen dat zij zich te *Zaandam* bevond en op *distantie* werd *gemagnetiseerd*, onafgebroken op den gewonen voet voortgezet. Meestal bevond zij zich in den *magnetischen* slaap redelijk wèl, doch veelal min of meer zenuwachtig. De gesteltenis harer maag was voor haar een onderwerp van ernstige gedachten. Soms bevond zij zich ook kwalijk, met neiging tot braking, meestal pijnlijk; had nu en dan

suizingen in het hoofd, was veelal gevoelig in hare zijde en over het geheel steeds zenuwachtig. Zij verordende zich genoegzaam de zelfde middelen en dieet.

Den 29 November had zij in den *magnetischen* slaap een stuipachtig toeval met knersingen der tantanden, hetwelk genoegzaam een volslagen uur duurde. Daarna was hare spraak belemmerd; zij dronk met moeite en viel andermaal in flaauwte, waaruit zij echter na 10 minuten weder tot hare bewustheid terug keerde. Op mijne vraag of er ook iets moest worden aangewend? antwoordde zij Neen, en ontwaakte na een uur geslapen te hebben.

Den 30 November had zij in den *magnetischen* slaap zware kiespijn. Zij schreef zich eene papping voor van wit brood, gember-poeder, noot-muskaat en brandewijn. Overigens liep dit *magnetiseer*-uur zonder bijzondere buitengewone verschijnselen af.

In den hierop volgenden nacht werd zij door hevige kiespijn en kramp in de hersenen aangedaan, waardoor zij in een allerhevigst en aan razernij grenzend toeval verviel, zoodat ik ten 12 ure des nachts nog bij haar werd ontboden. Zij was als verwilderd, en na ¾ uurs bewerking gelukte het mij hare toevallen te bedaren, en haar in den *magnetischen* slaap te brengen. Zij verzocht mij haar in dezen toestand te verlaten, hetwelk ik deed na haar ¾ uurs bewerkt te hebben. Zij bleef nog eene wijl in den *magnetischen* slaap, en, zoo als ik naderhand vernam, was zij bij haar ontwaken redelijk wèl.

In de *avondbewerking* was zij, wegens koorts, voor den *magnetischen* slaap onvatbaar. Ik staakte mijne bewerkingen, doch keerde ten 10 ure nog tot haar terug, en vond haar nu wèl en volkomen bij hare zelfbewustheid. Ik bragt haar in den *magnetischen* slaap, verzorgde haar van het noodige, en verliet haar terwijl nog de slaap voortduurde.

Onder de zelfde of met afwisseling nagenoeg gelijke omstandigheden, zette ik nu dagelijks mijne bewerking op haar voort. Soms *magnetiseerde* ik haar drie à vier dagen achtereen, driemalen daags. Zij was veelal in hare hersenen gekrenkt, in welken toestand zij uren achtervolgens bleef, en bij hare herstelling uit denzelven was zij altijd zeer afgemat, soms met hevige hoofd- en kiespijnen, als ook pijnen door alle hare ledematen. Zij klaagde soms over eene zekere aandoening ter regterzijde der hersenen, en aan welk gevoel zij geen' naam wist te geven. Meestal was zij nu onvatbaar voor den *magnetischen* slaap, haar toestand verergerde van dag tot dag. De nachtrust ontvlood haar geheel-en-al; dikwerf moest men den ganschen nacht met haar worstelen wegens hare kramp- en stuipachtige toevallen, in welke haar ligchaam zich in allerlei bogten wrong, handen en beenen opgetrokken werden en hare geestvermogens in verwarring waren. Men was toen tot den laatsten dag van December gekomen. In weerwil der aanhoudende, en 2 à 3 malen daags herhaalde *magnetische* bewerkingen, bleef zij gedurende negen dagen onvatbaar voor den

magnetischen slaap. Wèl werd zij onder mijne bewerkingen kalmer, en rekte zij zich dan het ligchaam uit, alsof zij uit eenen diepen slaap opkwam, doch zonder den minsten slaap getroffen te hebben.

Eindelijk op den 4 Januarij 1831 gelukte het mij, mijne *patiente* wederom in den *magnetischen* slaap te brengen; doch zij vermogt nog niet te spreken. Onder voortdurende bewerkingen bleef deze toestand onveranderlijk de zelfde, behalve dat zij teekenen gaf van eerlang weder in den slaapwandel te zullen komen. Dit geschiedde dan ook op

Den 13 Januarij, van welken dag af aan, zij, in den *magnetischen* slaap, zich weder hare middelen verordende, voornamelijk nu uit kruiden-matrasjes op de wang en hoofdwasschingen bestaande. Zij dronk wederom veel *gemagnetiseerd* water, sliep gedurende een uur en was bij haar ontwaken meestal verligt en redelijk wèl. In den *magnetischen* slaap was zij soms wederom eenigzins helderziende, althans zij zag dan uit haar hoofd eene stoffe naar en in hare maag afzakken. Zij verklaarde ook nog vele scherpe stoffen te moeten ontlasten, en daardoor hevig aan lendepijnen te zullen lijden, doch waaraan niets te doen was. Kort daarna werd zij krampachtig in hare maag; verordende zich dan eene pap op de maag van haverdegort met kamillen en kruizemunt, een voetbad met zout, het drinken van saffraanmelk enz. Zoo was ik met mijne *patiente* gevorderd tot

Den 4 Februarij, als wanneer de wonderbare om-

standigheid plaats greep, dat zij, even als vijf jaren geleden op dezen zelfden dag, door eenen geweldigen schrik werd getroffen, en ook, even als destijds, daarop door eene zoodanige allerhevigste koorts werd aangedaan, als zij gedurende die vijf jaren nimmer had ondervonden.

De schrik had haren toestand zeer verergerd en haar lijden was aanmerkelijk toegenomen. Haar in den *magnetischen* slaap gebragt hebbende, had zij koorts, en zeide den geheelen dag neiging tot braken te hebben gehad. Het bloed, dus vervolgde zij, werkt te veel naar boven; indien ik geene koorts hadde gehad, zoude ik hevige kiespijn hebben moeten lijden. Ik zal dezen avond wederom zeer ongesteld zijn, doch men moet mij niets anders dan mijne kruiden te drinken geven. Ten 9 ure zal ik door eene onweêrstaanbare neiging tot slapen worden aangedaan; men moet mij dan volstrekt wakker houden, wijl ik anders in mijne hersenen zal gekrenkt worden; doch ik mag, wakende hier niets van weten. In geene vijf jaren heb ik zulk eene zware koorts gehad als heden.

Hier begon zij bitterlijk te weenen, en zeide: O, mijnheer, wat hebt gij niet al moeite met mij; ik ben wel zeer lastig, maar het kan niet anders.

Wel gelukte het mij haar tot meerdere kalmte te brengen, doch haar toestand bleef, ook na hare ontwaking, zenuwachtig en benaauwd.

Den 5 Februarij. Onder de *morgenbewerking* was niets bijzonders merkwaardigs op te merken;

zij verordende zich hare kruiden en overige gewone middelen, en bleef na haar ontwaken het bed houden.

Onder de *avondbewerking* klaagde zij, in den *magnetischen* slaap, over hevige maagpijn, zij was koortsachtig en over het geheel zeer pijnlijk en lastig, Weldra overviel haar eene flaauwte welke zij een oogenblik te voren had voorspeld, en die eene geruime wijl aanhield. Uit die flaauwte herstellende ontwaakte zij, na ruim een uur tijds in den slaapwandel te zijn geweest.

Den 6 Februarij was zij in den *magnetischen* slaap redelijk wèl, ofschoon zeer zenuwachtig. Ik zal, zeide zij, heden avond mijne geest-vermogens verliezen, want het bloed werkt te veel naar het hoofd. Zij verordende voorts hare dieet en middelen, in het bijzonder eene grootere *dosis Valeriana* in hare kruiden. Bij haar ontwaken moest men, zeide zij, haar terstond te bedde brengen. Na een uur slapens ontwaakte zij, en hare verordeningen werden naargekomen.

In den hier op volgenden nacht was zij ernstig ziek; zij worstelde met zware benaauwdheden, en bevond zich werkelijk in eenen gevaarlijken toestand. Des nachts ten 2 ure hiervan verwittigd, spoedde ik mij naar mijne lijderes, doch haar in eene *catharrale* koorts vindende, oordeelde ik de aanwending van het *magnetismus* in dien toestand ondoelmatig te zijn, en mij te moeten bepalen tot het beademen van haar hoofd, hetwelk haar ver-

kwikking aanbragt, doch overigens tot hare benaauwdheden niets afdeed.

Des anderendaags middags ten 12 ure, bragt ik mijne *patiente* wederom in den slaapwandel en voorts greep zulks ook plaats gedurende eenige volgende dagen, althans onder de morgenbewerkingen, wijl zij des avonds meestal, uit hoofde van koortsen en benaauwdheden, tot den *magnetischen* slaap onvatbaar was. In hare ziekte-verschijnselen was luttel verandering, en ook bragt zij in de verordeningen harer middelen en dieet slechts min beduidende wijzigingen aan. Telkens, wanneer zij met hare koortsen en toevallen had moeten kampen, was zij den volgenden dag doodelijk zwak en afgetobd. Zij zeide in den slaapwandel, dat hare koorts niet moest worden tegengewerkt, maar dat men integendeel dezelve geheel en-al moest laten uitwoeden. Voortdurend klaagde zij over zware pijn in de lendenen en in de maag, en verzocht mij, meest op het in orde brengen van haar zenuwgestel te werken. De koorts had nu en dan hare geestvermogens gekrenkt, doch omstreeks de laatste helft der maand verminderden dezelve, en den 20 was zij ganschelijk geweken, en vier dagen later zag zij in den slaapwandel weder eenigermate in zich zelve; in haar hoofd, zeide zij, ging eene verouderde verstopping los en verspreidde zich, door geheel het hoofd. Nu ontstonden omstreeks het linker-oog een groot gezwel, en bobbels aan de linkerzijde van het hoofd. Na verloop van twee dagen verdween ech-

ter dit verschijnsel, tegen hetwelk zij alleenlijk een matrasje van garstenmeel en blaauwsel had voorgeschreven. Haar toestand nam nu trapsgewijze in beterschap toe, ofschoon zij soms nog zeer krampachtig was. Onder mijne bewerkingen, tweemalen tot zelfs driemalen daags herhaald, had zij dus gedurende drie weken, welke zij bedlegerig was gebleven, de vreeselijkste worsteling met hare kwaal doorgestaan, en was zij, in vijf weken tijds (waaronder de drie zoo even vermelde) zoodanigerwijze hersteld geworden, dat zij weder uitgaan en kleine wandelingen doen kon.

De *magnetische* bewerkingen werden vervolgens op de *patiente* onafgebroken door mij voortgezet. In de *morgenbewerkingen* kon ik ten 12 ure haar altijd in den slaapwandel brengen; doch, zoo als boven reeds is vermeld, des avonds was zij daarvoor niet vatbaar. Zij zelve gaf daarvan tot reden op, dat des avonds altijd hare zenuwen in de hersenen in geweldige spanning waren. Soms had zij, na de *magnetische* bewerkingen, thans wederom minder of meer hevige krampachtige toevallen, vergezeld door stuiptrekkingen en doodelijke benaauwdheden. In den slaapwandel was zij zeer duister van gezigt, en strekte hetzelve bij haar niet verder dan van den eenen dag tot den anderen. Zij werd ook zoodanigerwijze, ten gevolge der stuipachtige toevallen, zwak en afgesloofd, dat zij moeite had hare middelen op te geven, in welke overigens nog altijd slechts geringe afwisseling werd waargenomen.

Zoo was men gekomen tot den 13 April, op welken dag mijne *patiente* in een allerhevigst toeval verviel, vergezeld met stuiptrekkingen; hare ledematen en gewrichten waren hierbij geheel-en-al verdraaid en in onnatuurlijke houdingen opgetrokken; zij was daarbij in doodelijke benaauwdheden en bleef ruim drie uren in dien toestand. Toen zij uit denzelven herstelde, en weder tot hare bewustheid was terug gekeerd, waren hare oogen derwijze vast gesloten, dat men ze niet dan met veel moeite kon openen. Ten 12 ure, middernacht, bragt ik haar in den *magnetischen* slaap. Naar haren toestand gevraagd hebbende, antwoordde zij: Ik ben zeer afgemat van het toeval, maar het is zeer gelukkig geweest, dat ik het gehad heb, want anders zoude ik in eene hevige zenuwzinkingkoorts vervallen zijn. Die is nu door het toeval opgelost. Zij verordende zich hierop hare dieet en het gebruik harer middelen, en ontwaakte, na een uur in den slaapwandel te zijn geweest.

Van nu af aan verkreeg men van mijne dagelijks als naar gewoonte op haar voortgezette bewerkingen het gevolg, dat zij langzamerhand beter werd. Omstreeks den tijd harer maandelijksche zuiveringen, echter, was zij altijd in minder of meerder hoogen graad in hare geestvermogens verward. Met opzigt tot hare inwendige kramppijnen en stuipachtige toevallen bleef het altijd nog sukkelende, tot eindelijk, na dat beurtelings hare kwalen nu eens, zoo het scheen, genoegzaam overwonnen waren, en dan we-

der dezelve de overhand genomen hadden, in de maand October mijne *patiente* door eene *catharrale* koorts, vergezeld van pleuris, werd aangetast. Zij had dat voorspeld, en daartegen zich middelen voorgeschreven, welke zij dan ook met goed gevolg gebruikte. Edoch, de ziekte werd daarna andermaal meer en meer ernstig, derwijze dat, wegens de hevige koorts in haar hoofd, de slaapwandel bij haar ophield, zoo als zulks trouwens, telkens wanneer haar toestand meer verergerde, bij het geval was. Ik zette echter mijne bewerkingen onafgebroken op haar voort, hetwelk, gepaard met het aanwenden der middelen welke zij in den *magnetischen* slaap zich had voorgeschreven, haar eindelijk wederom in slaapwandel bragt. In dezen toestand werd nu, boven en behalve mijne *magnetische* hulp, tot geruststelling der familie ook die der gewone geneeskunde ingeroepen. De Heeren BISTERBOS geneesheer, en LIJSTER chirurgijn, aanvaardden dan ook de behandeling der lijderes, gezamenlijk met mijne *magnetische* bewerkingen, welke ik echter, na verloop van ettelijke dagen, (het was op den 22 November 1831) wegens hier niet noodig te vermelden tusschenkomende omstandigheden, oordeelde best voorshands te staken. Men zal zien, hoe en met welk gevolg mijne hulp later weder ingeroepen en door mij verleend werd.

De gewone geneeskunde nu het *magnetismus*

vervangen hebbende, mogt echter, ofschoon de lijderes intusschen van hare *catharrale* koortsen herstelde, daarvan voor haar het gewenschte, en welligt met eenigzins voorbarig opgevat vertrouwen door hare familie verwachte, gunstige gevolg niet verkregen worden. Ook ik zelf, om mijner zoo lang, hoe wel meer schijnbaar dan metterdaad vruchteloos, behandelde *patiente* wille, zoude met hartelijke en levendige voldoening hare geheele herstelling, als van de gewone geneeskunde het uitwerksel te zijn, gewenscht hebben te vernemen, waarbij ik mij voorzeker weinig of liever niet in het minste er aan zoude geërgerd hebben, of ook sommige lieden daaruit tot eene neêrlaag van het *magnetismus, in dit geval*, mogten hebben willen gevolg trekken.

De uitkomst was echter geheel anders. Onder de behandeling der gewone geneeskunde waren hare stuipachtige toevallen derwijze verergerd en veelvuldig toegenomen, dat zij soms zes malen achtervolgens, en drie uren lang telkenreize, in die toevallen verviel, met bedenkelijke verschijnselen, als kramptrekkingen, tandenknarsing, geestverwarring enz., gepaard en over het geheel heviger dan zij dezelve immer te voren had ondergaan. Zij was dienvolgens ook buiten toevallen gestadig in krampachtige en stuiptrekkende beweging, leed aan hevige maagpijnen, kon schier niet het ligtste voedsel meer tot zich nemen of verdragen, genoot zeer zelden eenige nachtrust. Met één woord: haar hoogst be-

denkelijke toestand, gepaard met de gedurige angst en vrees waarin thans de lijderes zelve en hare familie verkeerden, daar eerstgemelde altijd hare toevallen voelde naderen, en die ook in natuurlijk wakenden toestand kon voorspellen, maakten voor het gansche gezin het leven als tot eenen zwaren last, en men besloot dan nu (op den 19 Januarij 1832) tot het *magnetismus* terug te keeren. Mijne belangstelling in eene, sints zoo lange niet zonder althans voor mij blijkbaar heilzamen invloed *magnetisch* bewerkte, lijderes zoude het mij onmogelijk gemaakt hebben aan hare en harer familie uitnoodiging geen gehoor te geven, indien al niet het gewoon gevoel van menschenliefde mij daartoe hadde aangedreven. Nog dien zelfden, zoo even gemelden dag hervatte ik mijne bewerkingen, en slaagde terstond in haar den *magnetischen* slaap te geven. Zij kon echter in den slaapwandel nog niet spreken, doch was overigens welgemoed, en gaf door teekenen hare verlangens te verstaan. Zij begeerde verscheiden malen te drinken, gebruikte eene aanmerkelijke hoeveelheid *gemagnetiseerd* water, en ontwaakte tamelijk opgeruimd van gemoed, na gedurende $\frac{3}{4}$ uurs in den slaap te zijn geweest.

Den 20 Januarij werd zij op de zelfde wijze door mij *magnetisch* bewerkt en in den slaapwandel overgebragt. Wederom kon zij niet spreken, doch gaf door teekenen te verstaan, wanneer en op welk uur zij wederom toevallen zoude hebben. Overigens leverde dit *magnetiseer*-uur niets bijzonder merk-

waardigs op, en zij ontwaakte in tamelijk redelijken toestand. Dit bleef op die wijze, onder mijne dagelijksche bewerkingen voortduren tot op den 26, als wanneer zij voor het eerst weder in den slaapwandel haar spraakvermogen tot haren wil had. Gedurende de sprakelooze dagen was reeds bij haar de *magnetische* slaap zeer kalm geweest; en had zij door teekenen te kennen gegeven dat haar toestand verbeterde. Thans verblijdde zij mij met de woorden: » Ik ben veel beter." Daarop schreef zij zich hare, zoo als gewoonlijk zeer eenvoudige, dieet, en ook hare middelen voor, bestaande voornamelijk deze laatstgemelden in een poeijer van ½ theelepel gember en ½ theelepel gebrande *magnesia* met een lepel keukensiroop door-een gemengd, voorts *valeriaan* met anijszaad; alsook 10 druppelen geest van hartshoren op een kopje water enz.

Den 27 Januarij, in den slaapwandel overgebragt zijnde, viel zij in een toeval, hetwelk echter thans door eenige beademing op de hartkuil spoedig werd gestild, waarna zij te drinken verzocht, en zeide: er is niets aan die krampachtigheid te doen; ik moet slechts de zelfde kruiden als gister gebruiken.

Hierop dronk zij nog verscheidene malen van het *gemagnetiseerde* water, hetwelk haar smaakte als of er kalmus-wortel in ware. Het viel mij in, haar te vragen of zij, in wakenden toestand, deze plant kende. Hoogst opmerkelijk was haar antwoord te dezen ontkennende. Ik vroeg haar, hoe zij dan in den slaap zulks weten konde? Zij antwoordde: dit

komt zoo, als eene ingevinge bij mij op. Geconfijte kalmus is voor de maag nog beter dan alantswortel. Hierop ontwaakte zij na een uur in den slaapwandel te zijn geweest.

Van nu af aan had de lijderes dagelijks een of meerdere toevallen, sommigen van welke zeer hevig waren en tot drie en meer uren achtervolgens aanhielden. Mijne, onafgebroken voortgezette *magnetische* behandeling deed het toeval, wanneer hetzelve in den slaapwandel haar overviel, veelal spoedig bedaren, doch zij was dan bij hare ontwaking nog altijd eenigzins benaauwd en droefgeestig, klaagde over pijn in de regterzijde. Zij dronk veel *gemagnetiseerd* water, verordende zich het doen van kleine wandelingen, het nemen van voetbaden enz. Schier altijd wist zij den juisten tijd van haar toeval tegen den volgenden dag te voorspellen, als ook of zij meer dan èén toeval zoude hebben. Kort vóór het toeval was zij gemeenlijk zeer kwaadaardig en had alsdan geweldige krachten. Met dat al verklaarde zij schier dagelijks dat haar toestand merkelijk verbeterde. Slechts op den tijd der maandelijksche zuiveringen, die bij haar meestal niet geregeld afkwamen, gevoelde zij zich meer dan anders ongesteld, en waren ook hare toevallen merkelijk veelvuldiger en heviger. Zij was dan ook meer zwaarmoedig, en zeide alsdan in den slaapwandel van dezen haren toestand: » De zuivering zet niet genoeg door, het bloed werkt te veel naar boven; indien ik nu te veel beweging nam, zoude ik bloed

overgeven. Ik moet veel genoegens hebben, en ik kan volstrekt niet tegen droefheid of schrik."

Na het overwinnen van dezen toestand was zij nu vervolgens meestal, buiten hare toevallen, tamelijk wèl, en alsdan deed haar eene kleine wandeling, zelfs tweemalen des daags, veel goed.

Op deze wijze was ik met mijne lijderes gevorderd tot omstreeks het midden van Februarij, als wanneer voor het eerst een dag kwam, op welken zij zonder toeval bleef. Dit was op

Den 15 Februarij. In den *magnetischen* slaap des avonds, zeide zij deswegens: ik ben zoo blijde, dat ik het aan niemand zeggen kan; ik ben heden zonder toeval gebleven. Die vele toevallen hebben mij zoo geweldig aangetast, dat ik het geene twee maanden meer zoude uithouden. Ik zoude er zeer zeker onder bezwijken.

Hierop verordende zij als naar gewoonte hare diëet, als ook de voortzetting harer gewone middelen. Zij dronk veel *gemagnetiseerd* water, hetwelk nu bij haar den smaak van muskus had. Dit is, zeide zij, zeer goed voor mijn verzwakt gestel.

Oogenblikkelijk daarop viel zij in een zeer vreeselijk toeval, met tandenknersingen en hevige krampen stuipachtige trekkingen der uiterste ledematen. Mijne *manipulatien* en beademingen deden echter het toeval spoedig bedaren. Zij ontwaakte redelijk wèl, doch zwak.

Des anderen daags had zij wederom toevallen. Nu

verordende zij, in den slaapwandel, zich het vroeger vermelde wrijfmiddel in de lenden, en ontzegde zich volstrekt het gebruik van koffij. Overigens was in dit *magnetiseer*-uur, waaruit zij zacht en redelijk wèl ontwaakte, niets zeer bijzonders op te merken.

Den daarop volgenden dag was zij in den slaapwandel eenigzins krampachtig, en viel in een toeval, hetwelk echter onder mijne bewerkingen binnen een kwartier-uurs bedaarde. Ik besloot haar te vragen, hoe vele toevallen zij nog zoude hebben? Zij dacht hierover eene vrij geruime wijl na, en zeide eindelijk, tot mijne niet geringe verblijding: » Ik zal in het geheel nog vijf stuipachtige toevallen hebben." De inspanning om dit antwoord te kunnen geven had haar sterk aangedaan. Zij klaagde over eene zenuwachtige hoofdpijn, en verordende zich het aanleggen van een *compres* van *eau-de-cologne* en geest van hartshoren achter aan den hals. Nu zeide zij nog: Ik zal aanstaande woensdag het laatste toeval hebben, dat is te zeggen mijne gewone stuipachtige toevallen, want de flaauwten zullen mij nog bijblijven. Hoe blijde ben ik, zoo gelukkig van die toevallen hersteld te worden!

Zij ontwaakte in redelijk goede gesteltenis.

In den loop der volgende dagen werd dan ook, onder meesal de gewone verschijnselen, hare voorspelling met opzigt tot de toevallen volkomen bevestigd. Op den bepaalden dag trof haar het *laat-*

ste stuipachtig toeval, en werd zij van nu af aan nog slechts door gewone flaauwten of bezwijmingen aangedaan. Zij verordende nu het staken harer gewone middelen, en verlangde dat volstrekt geene middelen haar meer zouden worden toegediend. Haar toestand, in den wakenden staat zoo wel als in den slaapwandel, werd nu dagelijks blijkbaar beter. Hare flaauwten weken schier altijd oogenblikkelijk door mijne bewerking. Zij schreef zich nog wederom het gebruik van dit *eau-de-cologne*- en het geest van hartshoren-*compres*, als ook *spiritus nitri dulcis* met suiker voor. Overigens dronk zij in groote hoeveelheden het *magnetische* water, hetwelk zij verklaarde, bij haar, alle geneesmiddelen te vervangen, en haar beter dan die allen te zijn. Deze toestand duurde dus voort tot in het begin van Maart, als van welken tijd af aan hare krampachtige en zenuwachtige gesteldheid zich wederom met verheffing openbaarde. In den slaapwandel was zij nu veelal zeer krampachtig gespannen, verviel in flaauwten gepaard met stuiptrekkingen, doch daarentegen verklaarde zij hare pijn in de zijde zoo zeer verligt en zich zelve overigens zoo wèl, als sints lange niet, zeide zij, bij haar het geval was geweest. De pijn in de zijde verspreidde zich nu meer door geheel het ligchaam. Zij was echter niet in die mate helderziende om zich tegen hare krampachtige gesteldheid middelen voor te schrijven. Somschenen haar de flaauwten, in den slaapwandel, zoo zeer te hebben aangedaan, dat ik daaraan het zich

van tijd tot tijd weder openbarend verschijnsel der spraakbelemmering meende te moeten toeschrijven.

Ik tobde op deze wijze met mijne *patiente* nagenoeg gedurende drie maanden voort. Omstreeks het einde van dit tijdsbestek, werd zij, in den slaapwandel, soms door hevige schokken in het ligchaam, door zware hoofdpijnen, als ook door eene pijnlijke verzwakking van haar gezigt aangedaan. In zoodanigen toestand gaf haar (den 20 Junij) de slaapwandel weder eenigzins het innerlijk helderzien. Alstoen zeide zij, in den *magnetischen* slaap: wat werkt dat wonderlijk in mijn hoofd. Aan de linkerzijde en boven het oog is de stoffe merkelijk verdund. Het is goed dat die stoffen los gaan; ook mijn gezigt is merkelijk beter, en ik zal volstrekt geen letsel aan mijne oogen meer hebben; zoodra die zinkingstoffen zullen opgeruimd zijn. De kramp, welke ik dikwijls heb, is geen gewone, maar een zenuwkramp, en daarom wil die pijn niet zoo gemakkelijk zich laten verdrijven. Hier *(wijzende op de plaats harer hersenen)* is het plekje, waar de stoffe los gaat; het verwekt mij eene knagende pijn.

Zij dronk nu nog in ruime mate van het *gemagnetiseerde* water, en ontwaakte in schier volkomen welstand.

Zoo ging het nog eenige dagen voort; nu eens flaauwten, dan wederom kramppijnen, of andere der voorvermelde verschijnselen openbaarden zich nog van tijd tot tijd met meerder of minder ver-

heffing, en ik was wèl verre van te vermoeden, dat hare genezing of volkomene herstelling zoo nabij ware.

Dit was echter metterdaad het geval.

Omstreeks den aanvang der maand Julij werd haar toestand van dag tot dag beter. Op een dier dagen, in den slaapwandel gebragt, zeide mijne *patiente*, op het onverwachtst, dat haar hoofd geheel was hersteld, en dat zij schier niets meer van hare krampen nog behield.

Werkelijk hielden nu ook hare krampachtige en stuiptrekkende aandoeningen weldra geheel op; de maag was beter in werking; de pijn in de zijde was nagenoeg geheel verdwenen; de maandelijksche zuivering liep meer geregeld af; kortom de geheele natuur regelde zich bij haar weder tot volkomenheid en welstand. Zij verordende zich nog slechts eenige eenvoudige kruiden op witten wijn, vóór en na den middag, en herhaalde nu, wat zij reeds te voren eenmaal had te kennen gegeven: » *dat het geene medicijnen waren, die haar hare gezondheid immer hadden kunnen weder geven,* maar alleenlijk het magnetismus, *hetwelk door hare ziekteoorzaak, (dat is hare zich vastgezet hebbende verdorvene scherpe vochten en zinkingstoffen), in vloeibaarheid te brengen, hare herstelling had bewerkt.*"

Binnen weinige dagen, na deze hare verklaring, was haar toestand zoo zeer in beterschap gevorderd, dat ik veilig haar een uitstapje van et-

telijke dagen buiten de stad kon toestaan. Zij zoude zich naar *Wijk bij Duurstede* begeven, en, volgens haar eigen, in den slaapwandel op den 16 Julij, mij gedaan verzoek, aldaar door mij om den anderen dag op distantie worden *gemagnetiseerd.* » Alles zoude wel schikken," zeide zij, » de *gemagnetiseerde* doek zal mij doen slapen, en ik zal dan zeggen, wat ik doen moet. Ik moet *gemagnetiseerd* water blijven drinken, en slechts nog mijnen kruidenwijn gebruiken. Mijne geheele herstelling is nabij."

Den 17 Julij aanvaardde zij hare reis, kwam behouden ter plaatse harer bestemming aan, en werd aldaar den 19 op *distantie* door mij *gemagnetiseerd,* en, zoo als zij had voorspeld, schier oogenblikkelijk in den slaapwandel gebragt. Dit geschiedde voorts regelmatig om den anderen dag, tot zij den 7 Augustus, helderziende, alle de haar omringende en in haar lotgeval met de hoogste belangstelling deelnemende vrienden en vriendinnen (*), op het heugelijkst verraste door te zeg-

(*) Onder dezen bevond zich Mevrouwe CONRADI. Deze dame laboreerde aan eene ongesteldheid in de maag, en zulks gaf gelegenheid tot een treffend blijk der wonderkracht van den slaapwandel zoo als die bij mijne *patiente* op *distantie* werd aangebragt. Wanneer namelijk deze laatstgemelde met den *gemagnetiseerden* doek in slaap zat, vatte Mevrouw CONRADI hare hand aan, en nu zeide mijne *patiente* den aard en den toestand harer kwaal, maar gaf ook daartegen het geneesmiddel op, blootelijk in een eenvoudig poeijer bestaande, en na welks gebruik welgemelde dame binnen weinige dagen herstelde,

gen: » *Ik zie in mijne maag en in geheel het binnenst van mijn ligchaam*, ik ben volkomen hersteld. *De verharding in de maag is geheel opgelost; de nog overgebleven stoffen zal ik* allen *ontlasten; van tijd tot tijd zal ik nog wel wat krampachtig zijn, doch dat zal weldra slijten. Na overmorgen zal ik niet meer in slaapwandel kunnen komen, en dat zal het teeken mijner volkomene genezing zijn.*

Niemand zeide haar iets van hetgeen zij op dien dag in den *magnetischen* slaap had gezegd, en dus, van haar geluk nog onbewust, zette zij zich den 11 Augustus als naar gewoonte met den *gemagnetiseerden* doek tot slapen in haren stoel neder. Geen slaap volgde, en daar zulks nog vóórgister, even als altijd gedurende haar verblijf aldaar, schier oogenblikkelijk had plaats gegrepen, werd zij deswegens bekommerd en ontrust, tot men haar nu zeide, dat zij zulks, tegelijk met hare volkomene herstelling, vier dagen geleden had voorspeld.

Onbeschrijfelijk was hare vreugde, die zich in dankbare ontboezeming jegens mij lucht gaf. Hare vrienden deelden in dit haar gevoel. Van nu af aan gevoelde zij zelfs geene de minste neiging meer voor den *magnetischen* slaap, en ontwaarde nog slechts eenigzins hare pijn in de zijde op den tijd, welken zij anders gewoon was in den slaapwandel

en sedert geheel en al van de gezegde kwaal is bevrijd gebleven!

door te brengen. Zij was nu ook volkomen onverschillig voor het *gemagnetiseerde* water. Het verschijnsel in hare zijde hield na den vierden dag geheel op, en van dien oogenblik af aan, tot heden na drie jaren tijds, terwijl ik dit schrijf, heeft zij de beste gezondheid genoten, en mag zich nog voortdurend in dien zegen verblijden.

Wat dunkt u, waarde geneesheeren, laat niet uwe edele kunst nog veel te wenschen over? Kondet gij met dezelve het *magnetismus* vereenigen; gij zoudt niet slechts aan de wetenschappen, maar ook aan uwe lijdende natuurgenooten eene onschatbare weldaad bewijzen!

II.

GENEZING

VAN

KRAMP IN DE LONGEN,

GEPAARD MET DOODELIJKE BENAAUWDHEDEN IN DE BORST.

De WelEd. Gestr. Heer A. FERZENAAR, in der tijd woonachtig te *Twello* bij *Deventer*, thans eerste luitenant bij de Geldersche schutterij te velde, in Februarij 1828 den ouderdom van 23 jaren bereikt, en, onder steeds vruchteloos geblevene aanwending van alle geneeskundige hulp, sedert 3 jaren aan opgemelde kwalen *gelaboreerd* hebbende, nam, op den wensch zijner ouders (zijn Ed. Gestr. Heer vader, ... FERZENAAR, controleur van 's Rijks inkomsten in het district *Appeldoorn* en Mevrouwe FERZENAAR, geboren VAN VLOTEN) toevlugt tot het *magnetismus* onder mijne behandeling. Destijds mij nog te *Rotterdam* woonachtig bevindende, was hun

Ed. slechts bij geruchte mijn naam bekend, en als zoodanig ontving ik aldaar hun Ed. mij vereerende geredelijk door mij aangenomene uitnoodiging, en volvoerde ik op hun Ed. te dien einde naar mij te *Rotterdam* afgevaardigden zoon eene eerste *magnetische* bewerking op den 8 Februarij van opgemeld jaar 1828.

De *patient* kwam in den volgenden toestand bij mij aan: bij tusschenpozingen werd hij eensklaps, zonder eenige oorzaak te kunnen gissen, door hevige benaauwdheden aangetast, zijne borst en longen zetteden zich daarbij tot eene verbazende grootte uit, hij gaf alsdan eene taaije, witte, niet kwalijk naar ei-wit gelijkende, kwijl op, die soms paarsachtig gekleurd en met eene witte schuim gepaard was; alsdan steeg, onder een fluitend en zagend geluid in de borst, de benaauwdheid zoo hoog, dat men met elk oogenblik vreezen moest den lijder te zullen zien stikken. Ten gevolge der met die benaauwdheden vergezelde borstuitzetting, waren, zoo als thans nog zulks bij zijn Ed. Gestr. zigtbaar is, zijne borstbeenderen uitgegroeid, ofschoon anders de *patient* volmaakt wèl was opgewassen. In de hoog stijgende benaauwdheden zettede zich niet slechts de borst, maar ook van achter de geheele rug in eene kromme boog; het hoofd zonk daarbij voorover, het gelaat werd paars en zwart, en in dien toestand welke uren en dagen dus aanhield, was de lijder genoodzaakt te bedde overeind te zitten.

Tot opgemelde eerste *magnetische* bewerking op dezen mijnen lijder overgaande, plaatste ik mij voor hem, en gaf hem, zoo als ik gewoonlijk doe, een glas *gemagnetiseerd* water. De benaauwdheden in de borst waren toen dragelijk; ik bepaalde mijne *magnetische* krachten meest op het hoofd, langs de schoudervlechten, met eene zachte doorstroomende kracht, en vermeed iedere mogelijke prikkeling der borst ten einde geene benaauwdheden te verwekken. Ik beijverde mij om den slaapwandel bij hem voort te brengen en alle daartoe strijdige aandoeningen te weren (*). De *patient* was aanvankelijk zeer gevoelloos, en bleef mij sterk aanstaren; edoch, na verloop van 19 minuten tijds slaakte hij blijkbaar genoeglijk eenige zuchten, waarop, van tijd tot tijd, in de borst benaauwdheden ontstonden; de longen zetteden zich op, het zagen en piepen in de borst werd merkbaar, een benaauwd zweet brak bij hem uit, en uit zijnen mond ontlastte zich eenige kwijl.

Na ongeveer 5 minuten verwijlens bezadigden zich trapsgewijze des lijders benaauwdheden. Ik plaatste mijne ééne hand tegen zijn voorhoofd en de ander van achter tegen de streek der maag, waardoor de benaauwdheden geheel bedaarden. Na bijna een

(*) De *Magnetiseur* moet bij alle borst- of longen-ongesteldheid het *magnetismus* met vele voorzigtigheid aanwenden, wijl er anders geene gunstige gevolgen te wachten zijn; zoo als dit reeds meermalen in mijne vorige waarnemingen door mij is aangemerkt.

uur op hem gewerkt te hebben, zonder hem eenige slaap te hebben kunnen doen gevoelen, staakte ik de bewerking tot den volgenden dag.

Den 9 *Februarij.* De *patient* had zich na de bewerking redelijk wèl en zonder benaauwdheden bevonden; ook had hij eene tamelijk goede nachtrust genoten, hetwelk almede eene zeldzaamheid was, vermits hij gemeenlijk des avonds door de benaauwdheden werd aangetast.

Ik verrigtte op dezen dag, op het zelfde uur als gister, mijne bewerking. Onder de zelfde voorzorgen van voorzigtigheid, verhieven zich echter de benaauwdheden tot hoogeren graad dan den vorigen dag. Bij de verheffing derzelven plaatste ik weder mijne eene hand tegen zijn voorhoofd, en mijne andere hand tegen zijnen rug achter de borst, hetwelk hem dan ook wederom merkelijke verligting aanbragt. Zijne benaauwdheden, na tot eene zekere hoogte te zijn gestegen, namen regelmatig af en hielden eindelijk geheel op. Geen zweem van slaaphandel was bij hem te bespeuren, ten ware dan dat hij genoeglijk zuchten slaakte, en over het gansche ligchaamsgestel eene algemeen geregelde warmte gevoelde; iets waaraan hij doorgaands gebrek had, zijnde zijn gevoel over het geheel droog en koud. Na ¾ uur staakte ik mijne *magnetische* werkingen tot des anderen daags.

Den 10 *Februarij*; als wanneer ik de bewerking hervatte op gelijke wijze als op de beide vorige dagen. Des lijders benaauwdheden barsteden

spoedig uit, doch bedaarden na 3 minuten bewerkens, waarop hij in eene zachte sluimering verviel; hij slaakte aangename zuchten, als of hij zich in eenen diepen slaap bevond, ofschoon zijne oogen nu eens zich openden, en dan weder zich sloten. Na 20 minuten in dien toestand doorgebragt te hebben, rekte hij zich uit, en ontwaakte alstoen volkomen; hij was in eene heilzame uitwaseming en gevoelde zich zeer verkwikt en opgeruimd.

Des avonds, echter, van den zelfden dag werd hij door zijne benaauwdheden, en wel in eenen hevigen graad, overvallen; deze toestand duurde den ganschen nacht door, en was zelfs des morgens bij mijne komst nog niet bedaard. Mijn *patient* bevond zich dienvolgens zeer moedeloos, en, alzoo hij geen *somnambule* was, besloot ik de beroemde *somnambule*, Mejufvr. STEFFENS, te raadplegen. Deze schreef zijne benaauwdheden toe aan het aangroeijen eener *scorbutieke* stoffe tusschen de borstvliezen. Zij schreef een eenvoudig likpotje voor, benevens haverdegort-pap met in water gekookte rozijnen, om op eene nuchtere maag te gebruiken; zij voorspelde hem ook zijne gelukkige herstelling, hetwelk hem veel moed inboezemde.

Den 11 *Februarij* was, onder mijne bewerking, des lijders benaauwdheid slechts gering, en hij had weinige pieping of zaging in in de borst. Na verloop van 6 minuten, viel hij in eene aangename sluimering, en, als ware het, in eenen volkomen

gezond makenden slaap. Bij zijn ontwaken, was hij bijzonder frisch en opgeruimd.

Op deze wijze zette ik nu geregeld dagelijks mijne bewerkingen voort, en wel met dat bijzonder gunstig gevolg, dat zijn toestand van dag tot dag verbeterde, hij eenen kalmen slaap genoot, en zijne benaauwdheden van dag tot dag verminderden. Al spoedig gevoelde hij zijne vroeger genoten gezondheid trapsgewijze terug keeren, zijn gansch gestel nam nu ook meer en meer toe in bloei en volheid; en, na *zeventien magnetische* bewerkingen, werd hem zijne gezondheid hergeven, van welke hij gedurende acht jaren kwijnens was verstoken geweest. Dankbaar erkentelijk jegens mij keerde hij naar zijne ouderlijke woning terug.

Wie zal het beschrijven, met welk gevoel der levendigste verrukking de eerbiedwaardige ouders haren lieveling gezond en welgemoed terug ontvingen. Dien beminden zoon, wien zij sints zoo langen tijd in hooggaande benaauwdheden meermalen met den dood hadden moeten zien worstelen, zonder door alle denkbare geneesmiddelen hem zelfs de minste verligting te hebben kunnen toebrengen, en steeds moetende vreezen hem eerlang voor hunne oogen onder de verschrikkelijkste benaauwdheden en wreedste folteringen te zien bezwijken. Geheel tegen en boven alle verwachting hadden zij, na verloop van omstreeks ééne maand tijds, het onuitsprekelijk geluk, hem door middel van het *magnetismus* volkomen hersteld te zien; in staat om

Vaderland en Koning op eene even verdienstvolle als roemrijke wijze te dienen, vermits nu hun lieveling den tiendaagschen veldtogt kon medemaken zonder dat tot dus verre, zijn Ed. sedert steeds in ons heldenkamp verbleven zijnde, eenige vermoeijenis of ontbering, aan den krijgsmansstand vooral te velde verknocht, hem in het minst heeft kunnen deeren, of hem belet heeft voortdurend eene meest gewenschte gezondheid te genieten.

Tot op dit oogenblik blijf ik dan ook van deze achtingwaardige familie eene opregte dankbaarheid inoogsten, onverminderd of onverflaauwd in die zelfde mate als mij dezelve, d. d. 15 mei 1828, door de verblijde ouders van mijnen geredden *patient* betuigd werd in den volgenden, met hunne toestemming alhier medegedeelden brief, dus luidende:

» *WelEdele Heer!*

» Ik heb het bijzonder genoegen UEd. bij dezen mijne hartelijke erkentenis te betuigen vóor de aan mijnen zoon Abraham toegebragte hulp door het *magnetismus*, daar hij, na te vergeefsch zeven of acht jaren gemedecineerd en onder behandeling van onderscheidene deskundige geneesheeren te zijn geweest, doch vruchteloos, nu als het ware in den tijd van drie weken, door slechts *zeventien magnetische* bewerkingen door UEd., van zijne ongeluk-

kige borstkwaal zigtbaar hersteld, aan zijne ouders is terug gegeven.

» Ontvange overigens mijne opregte hoogachting, enz.

Aan (*Get.*) .... FERZENAAR,
den Heere B. J. MEIJER, L. M. FERZENAAR,
Magnetiseur, *geb.* VAN VLOTEN."
te Rotterdam.

Ten slotte dezer mijne beschrijving van eene zoo voorspoedig door mijne *magnetische* bewerkingen volbragte genezing, zal ik nog slechts aanmerken dat meergemelde eerbiedwaardige familie met welgevallen heeft goedgevonden, dat ik dezelve langs dezen weg ter kennis van het algemeen zoude brengen, opdat ook nog andere lijders in zoodanig geval van mijne bewerkingen even gewenschte vruchten mogen plukken.

GENEZING

VAN

ZENUWACHTIGE

ANGSTVALLIGE BENAUWDHEID,

GEPAARD MET EENE KNAGENDE PIJN AAN DE LINKERZIJDE ONDER DE KORTE RIBBEN.

Mejufvrouw HOBTERHOFF, dochter van Mejufvrouw de Wed. HOBTERHOFF, woonachtig te *Amsterdam* op het Water, *laboreerde* sedert 1828 aan bovengemelde kwaal, toen in den aanvang van 1830 (zij had destijds haar 20 jaar bereikt), na alle geneesmiddelen vruchteloos beproefd te hebben, haar toestand derwijze verergerde, dat het te vreezen stond, dat zij in eene volslagene kwijning zoude vervallen; dag en nacht was zij als gejaagd en met benaauwdheden worstelende; zij nuttigde weinig voedsel en genoot zelden eenige goede nachtrust. In dezen haren toestand zocht men hulp bij het *magnetismus*.

Den 21 April 1830 verrigtte ik op deze lijderes

mijne eerste bewerking; ik vond haar gestel zeer gevoelloos en stroef voor de *magnetische* behandeling, welke ik, na verloop van ongeveer een uur tijds, staakte, om den volgenden dag te hervatten. Er was bij haar geene de minste werking van slaap; soms slechts eenige warmte; dan weder eene koude trilling, welke zij nog eene geruime wijl tijds behield, daarbij eene koude door den ruggegraad gevoelende, even als bij koude koortsen wordt ondervonden.

Des anderen daags, en voorts dagelijks, zette ik mijne bewerkingen op deze *patiente* voort, mij steeds vleijende haar in den slaapwandel te zullen brengen, waartoe zij alle gunstige teekenen gaf; doch, de slaap, die wel van dag tot dag toenam, was zeer zwaar, en soms met snorken even als in den natuurlijken slaap. Intusschen ging haar slapende toestand weldra met eene meer zachte ademhaling en het ontboezemen van liefelijke zuchten gepaard. Wanneer ik haar alsdan toesprak, bekwam ik geen antwoord en week hare kalmte meer en meer van haar, zoo dat ik oordeelde dat zulks haar hinderde en hare genezing vertraagde, waarom ik haar in het vervolg liet doorslapen, met dat gevolg dat haar toestand langzamerhand verbeterde, ofschoon nog altijd hare pijn in de zijde hardnekkig bleef aanhouden. Vermits zij om dezen tijd niet meer in den slaapwandel overging, en ik zulks als een noodzakelijk vereischte ter harer volkomene genezing beschouwde, nam ik, door middel eener wel doorwasemde muts eene proeve met eene *somnambule*,

die dan ook in den *magnetischen* slaap een eenvoudig middel voorschreef, met welks behulp het *magnetismus* hare volkomene herstelling zoude tot stand brengen, en hetwelk, aangewend zijnde, dan ook met der daad de beste uitkomst opleverde. De lijderes gevoelde van dag tot dag haren toestand verbeteren, en in twee en eene halve maand tijds was hare herstelling volbragt; zijnde zij tot heden de meest gewenschte gezondheid blijven genieten.

GENEZING

EENER

KWIJNENDE LEVERZIEKTE,

VERGEZELD VAN

ANGSTVALLIGE ZENUWACHTIGE BENAAUWDHEDEN, ENZ.

WAARBIJ DE LIJDERES VAN DEN RAND DES GRAFS WERD GERED.

Mejufvrouwe J. J. Bondt, dochter van den Hoog Ed. Heer Mr. Jan Bondt, Staatsraad in buitengewone dienst, woonachtig te *Amsterdam*, had reeds sedert verscheidene jaren *gelaboreerd* aan eene kwijning, die langzamerhand toenam, tot zij aan dezelve volstrekt bedlegerig werd. Dag en nacht aan het ziekbed gekluisterd, werd zij onophoudelijk gefolterd door zenuwachtige angstvallige benaauwdheden en door hevige kramp-pijnen in het hoofd en aangezigt, kies- en oorpijn; de fluimen welke zij opgaf, hadden alle kenteekenen van tering, en waren

soms met bloed vermengd; haar aangezigt was zeer roosachtig en geel als saffraan; de zachtste geneesmiddelen kon zij niet innemen zonder dat hare zenuwen werden geschokt; nu en dan had zij kramphoesten, zelden was zij ontheven van stuip- of teringachtige koortsen, zoo dat zij schier geene nachtrust genoot, en was dit al eens het geval, zoo was zij door den slaap meer vermoeid dan verkwikt; zij nuttigde bijna geen voedsel, ten gevolge van alle welke omstandigheden haar gestel derwijze was verkwijnd, dat zij, tot op haar gebeente uitgeteerd, naauwelijks het daglicht kon verdragen, en men geen vooruitzigt had haar het bed weder te zullen zien verlaten.

Den 24 Maart 1830 werd ik uitgenoodigd, de *patiente* een bezoek te geven, waaraan ik voldeed, en den toestand der lijderes naauwkeurig onderzocht hebbende, bepaalde ik den volgenden dag voor de *magnetische* bewerking. Van haar, op mijne vraag deswegens, vernomen hebbende dat de Heer Hoogleeraar VAN MAANEN over haar als Arts *praktiseerde*, vraagde ik of aan zijn Ed. van de voorgenomen *magnetische* behandeling was kennis gegeven? Mejufvrouwe GEZELSCHAP, huishoudster bij den Heer BONDT, die, als ware het, over haar als moeder was gesteld, zeide: Wij hebben met de familie afgesproken den Professor er geene kennis van te geven vóór er ettelijke dagen zullen verloopen zijn, dan kan zijn Ed. onpartijdig over haren toestand oordeelen, en zich overtuigen of het *magnetismus* al dan niet op haar gestel invloed hebbe.

Ofschoon, oppervlakkig eenerzijds beschouwd, dit niet kunnende afkeuren, achtte ik het van den anderen kant jegens eenen Geneesheer min heuschelijk gehandeld, als behoorende deze de vriend des huizes te zijn, met wien men gulhartig en opregt moet omgaan, verdienende hij de hoogste achting, hoezeer ook zijne beste pogingen soms kunnen mislukken of vruchteloos blijven.

In het bijzijn van Mejufvrouw GEZELSCHAP, die vervolgens dagelijks, zoo als ook de vriendin mijner *patiente*, Mevr. wed. SANDERUS, bij de bewerking tegenwoordig was, verrigtte ik op den 25 Maart 1830 de eerste *magnetische* bewerking; ik deed zulks met veel omzigtigheid, vooral om niet de longen te schokken; eene zachte, doorstroomende *manipulatie*, zonder aanraking, gaf haar zigtbaar veel kalmte, eene ruimere ademhaling, deed haar genoeglijke zuchten slaken en bragt haar in eene zachte uitwaseming. Bij de nu en dan herhaalde beademingen op de maag en bij mijne rondwerkende *manipulatiën*, zonder aanraking, bleef zij onbewegelijk wakker, zonder den minsten slaap te gevoelen; niet te min onderging zij eene aangenomene gewaarwording als iemand, die zich in den *magnetischen* slaap bevindt. Wegens hare hooggaande zwakte en de bereids gunstig kalme uitwerkselen der *magnetische* behandeling, staakte ik dezelve, na 25 minuten bewerkens, tot den volgenden dag (*), want de matig

(*) Wanneer bij zoodanige lijders de uitwerkselen der *mag-*

inwerkende krachten moeten de genezing tot stand brengen. Wanneer eene kaars inbrandt, en men haar eenen grooten klomp vet toevoegt, gaat zij terstond uit, doch haar zachtjes-aan telkens met een klein stukje lavende, kan men hare vlam weder tot een groot licht herstellen. Zoo ook is het gelegen met den lijder die gevoelig of ontvangbaar is voor de *magnetische* vloeistof, men moet hem met dezelve niet overstelpen, maar dezelve op hem met matigheid en voorzigtigheid aanwenden.

Toen de bewerking was geëindigd kwam de Heer Professor VAN MAANEN mijne *patiente* bezoeken. Zijn Ed. vond de pols buitengewoon bedaard, en zeide: ik heb in geene tijden u zoo wèl gevonden. De *patiente* genoot dezen nacht eenige oogenblikken rust, doch geen voedsel anders dan het *gemagnetiseerde* water.

Den 26 Maart, op het zelfde uur als daags te voren, verrigtte ik andermaal mijne bewerking op de *patiente*, die wederom zeer kalm was; zij wasemde zachtkens uit, had eene zeer ruime ademhaling, slaakte eenige genoeglijke zuchten, en, na 22 minuten bewerkens, bood zich een

nétische behandeling zich in kalme verschijnselen openbaren, behoort men die behandeling niet lang achter-een voort te zettezetten, en dezelve te midden der kalmte langzaam te staken. Zoodra de lijderes eene genoeglijke zucht slaakt, is zulks het meest geschikte teeken om af te breken, want de behandeling moet bijzonder gewijzigd worden, indien men de genezing wil bewerken.

gunstig oogenblik aan om de bewerking te staken (*). Ik brak dus dezelve af tot den volgenden dag. De Heer VAN MAANEN, andermaal de *patiente* bezoekende, vond haar wederom beter dan den vorigen dag, en meer gesterkt, schier zonder koorts. De *patiente* genoot weder des nachts eenige rust die haar verkwikte, en zulks was, zoo als reeds is gezegd, bij haar altijd eene groote zeldzaamheid, en daarom eene omstandigheid van gewigt.

Den daarop volgenden dag, den 27 Maart, bewerkte ik de *patiente* op het gewone uur, onder alle de zelfde verschijnselen als den vorigen dag, en staakte na 25 minuten de behandeling tot des anderen daags. Professor VAN MAANEN, de *patiente* bezoekende, zeide: uwe pols is voller en gij zijt geheel zonder koorts; uwe zenuwen zijn zeer bedaard. Hij was zelfs deswegens verwonderd, te meer daar zij genoegzaam in die dagen geen voedsel had genuttigd.

Zoo ging het insgelijks de beide volgende dagen, en hare beterschap was onder mijne behandeling derwijze toegenomen, dat zij bij de vijfde bewerking haar ziekbed verliet, en, zittende, door mij werd *gemagnetiseerd*. Het was toen den 29 Maart. De Heer VAN MAANEN, zijne gewone *visite* maken-

(*) Het gunstig oogenblik, hetwelk zich voordoet om de bewerking te staken, laat zich door geene woorden aanduiden of beschrijven, veel minder verklaren. Alleenlijk door veelvuldige beoefening kan men het gevoel daarvan zich eigen maken.

de, kon zich niet verklaren, hoe zij in vijf dagen tijds zoo verre gevorderd, geheel zonder koorts, bedaard van zenuwen, en merkelijk minder zwak was. Nu maakte hem de *patiente* met de toedragt der zaak bekend, niet nalatende hem te kennen te geven, dat men dezelve voor hem had verholen gehouden, om van hem eene onpartijdige beoordeeling te verwerven van den invloed welke het *magnetismus* op de *patiente* al dan niet had uitgeoefend. Zijn Ed. antwoord was: gij hebt wèl gedaan, ik zoude in uw geval eveneens gehandeld hebben, want ik heb in dergelijke omstandigheden het *magnetismus* wel eens wonderen zien doen. Men verzocht thans zijn Hooggel. dagelijks geregeld zijne visite te doen, ten einde de gesteldtenis der *patiente* van nabij gade te slaan. Dit beloofde zijn Ed.

Het zal niet ondoelmatig zijn, hier beknoptelijk verslag te geven van de wijze op welke ik de algemeene beginselen van het *magnetismus*, in mijne bewerkingen, bijzonderlijk op deze lijderes van toepassing maakte.

Aangezien hare zelfstandig vermogende levenskracht of hare levensbeginsels derwijze waren uitgeput dat haar gansche ligchaamsgestel tot enkel huid en beenderen was verarmd, terwijl zij dag en nacht door hare sluipkoortsen werd gefolterd, bewerkte ik haar op de volgende manier:

Wanneer zij van hare sponde was opgestaan, plaatste ik mij ter zijde van haar, leide mijne eene hand op de streek der maag van voren, en de an-

dere hand op haren rug achter tegen de streek der maag aan, waardoor dit inwendig ligchaamsdeel als tusschen doorstroomende vloeibare vuren geplaatst, en in eene soort van koking gebragt werd; de *transpiratie*, of het zweeten, werd hierdoor bevorderd, de zelfstandig vermogende kracht van het levensbeginsel breidde zich, door de werking op het zonnevlechtstelsel, meer over geheel het ligchaam uit, en de alvleeschklier genoot door deze wijze van bewerking eene doorstroomende kracht, waardoor de sluipkoortsen werden verdreven (*); door deze wijze van behandeling werd ook het hart versterkt, zoo dat de lijderes door deze positie in eene aangename gewaarwording werd gebragt, hare anders zeer benaauwde ademhaling zeer luchtig en ruim was en zij in eene genoeglijke sluimering viel, uit welke zij, gewoonlijk na een kwartieruurs, meerder of minder, onder het slaken eener aangename zucht als ontwaakte, hetwelk mij verwittigde dat ik mij moest verplaatsen. Zij wasemde alsdan aangenaam uit, en ik plaatste mij, als gewoonlijk, tegenover haar, *manipuleerde* haar, zonder aanraking, met eene doorstroomende kracht, en kruisselingsche bewerkingen over de maag, waardoor zij in genoeglijke sluimering of soms wel ook in slaap viel. Door deze manier van *magnetische* behandeling werd eene doorstroomende werking van

(*) De ervaring heeft mij geleerd, dat de sluipkoortsen, of wel de meeste koortsen, uit de alvleesch-klier voortkomen. Deze waarheid zal nader door mij worden betoogd.

het bloed bevorderd, waardoor de angstige benaauwdheden der lijderes werden weg genomen; de algemeene bloedomloop werd hersteld, en na dus een half uur in sluimering of slaap te hebben doorgebragt, ontwaakte de *patiente*, zich sterk uitrekkende, als iemand die uit eenen zeer diepen slaap komt, en zij had dan, als ware het, eene gansche-lijke ontspanning. Alsdan beademde ik hare beide zijden, als ook de lever, doch alles over of door de kleeding henen, want de adem is het zelfstandig levensvermogen en vloeit door alles door (*). Deze mijne beademing, tot in de ingewanden doordringende, verwekte in dezelven eene groote beweging, luide rommelingen en eene heilzame ontspanning der winden. Hierdoor werd ook wederom een geregelde dagelijksche stoelgang verkregen, die anders 14 dagen en soms langer onderbroken was. Voorts beademde ik haar hoofd en beide ooren van binnen, waardoor eene uitwaseming werd te weeg gebragt, en oor-, aangezigts-, kies- en hoofdpijnen zich stilden. Wanneer ik dan ruim een uur op deze wijze mijne bewerkingen had voortgezet, staakte ik dezelven tot des anderen daags, en liet ik, heengaande, de *patiente* nog altijd in genoeglijke uitwaseming en in eene buitengewone kalmte.

Ik bleef vervolgens op de voorschreven wijze de bewerking dagelijks voortzetten. De toestand mijner *patiente* verbeterde allengskens tot zoo verre, dat

(*) Ook deze grondwaarheid zal in het vervolg nader worden aangetoond.

zij in staat was des daags hare legerstede en kamer te verlaten, hoewel nog derwijze zwak, dat zij naar hare kamer moest gedragen worden. Zij genoot eene tamelijk goede nachtrust, hare hoofd- en aangezigtspijn waren merkelijk beter. Nu ontstond plotseling bij haar eene hevige ontspanning, en zij ontlastte eene verbazend vuile stoffe, waarna zich aan haren hals enz. uitslag en paarse vlekken vertoonden. Hierdoor waren hare krachten zoodanig afgenomen, dat de Heer Professor VAN MAANEN als ook de familie BONDT zwarigheid maakten om met het *magnetismus* voort te gaan; edoch, vermits de *patiente* eene goede nachtrust genoot, en den volgenden dag wederom zich eenigzins verkwikt gevoelde, verkoos zij, als geene *medicynen* kunnende innemen of verdragen, met het *magnetismus* te blijven voortgaan; hoe zwak zij ook ware, liet zij zich naar hare kamer dragen, en zij gaf zich verbazend vele moeite en spande alle hare krachten in, om voor mij hare zwakte te verbergen, doch het liep mij spoedig in het oog, en vermits mij ter oore was gekomen, dat de Heer Professor VAN MAANEN zoude gezegd hebben, dat indien de *patiente* nog twee dagen met het *magnetismus* bleef voortgaan, zij gewisselijk bezwijken moest, overlegde ik bij mij zelven hoe mij op eene geschikte of fatsoenlijke wijze van haar los te maken. De *patiente* scheen zulks te hebben opgemerkt, althans, even als of zij mijne gedachten kende, zeide zij tot mij: Mijnheer, gij ziet dat ik doodelijk

zwak ben; zoo gij moeds genoeg hebt om met het *magnetismus* voort te gaan, ben ik verzekerd te zullen herstellen. Bij deze woorden was zij in eene ongemeene gemoedsbeweging, die mij met innige deelneming trof, en ik besloot nu mijne *magnetische* bewerking op haar Ed. voort te zetten, zonder mij aan iets anders meer te stooren. Ik verdubbelde mijne krachten met alle mogelijke zachte inspanning waardoor zij in eene aangename sluimering overging, uit welke zij zeer verkwikt ontwaakte. Hare krachten namen nu van dag tot dag toe, zoo dat zij binnen drie en eene halve maand geheel hersteld was. Zij versterkte nu verder hare krachten door het gebruik der baden en door het genot der buitenlucht op rondreisjes bij familie en vrienden gedurende den geheelen zomer. Door schrikken en verdrietelijkheden getroffen, en buitendien zich te veel door te lang gerekte wandelingen overspannende, door welke zij verkeerdelijk meende haar zenuwgestel te versterken, en, zonder tusschenkomst van geneeskunde of *magnetismus*, hare zenuwgevoeligheid te vergeten en hare *radikale* herstelling te verwerven, en voorts uit hoofde van het bij hare t' huisreize reeds te verre gevorderde jaargetijde, bij de ongunstige weêrgesteldheid eene zware koude gevat hebbende, veroorzaakten alle deze omstandigheden te zamen genomen, dat zij, weinige dagen na hare terugkomst, andermaal ongesteld werd. Men raadde haar aan, den geneesheer te roepen, hetwelk zij echter afsloeg,

vermits zij, zoo als reeds boven is herhaald, volstrekt geene *medicynen* kan verdragen (†); zij verlangde uitdrukkelijk andermaal hare toevlugt tot het *magnetismus* te nemen, doch verklaarde tevens daartoe ook de toestemming haars vaders alvorens te moeten verwerven. Deze nu, had thans een vrij zonderling vooroordeel opzigtens het *magnetismus* opgevat, als zijnde thans tegen hetzelve vooringenomen, vermits het niet *voor altijd* de gezondheid der lijderes had bewerkt (*); hierbij schenen zij op de, hare nieuwe ongesteldheid veroorzaakt hebbende, omstandigheden niet te kunnen of, althans laatstgemelde, daarop niet te willen acht slaan. Er verliepen dus nog eenige dagen vóór ik greoepen werd, en toen zulks dan eindelijk geschiedde, was zij intusschen derwijze in haren toestand verergerd, dat zij andermaal aan haar ziekbed was gekluisterd, en, met één woord, zich wederom in hare vroegere gesteltenis, dat is, letterlijk, aan den rand des grafs bevond. De lijderes, natuurlijkerwijze, gevoelde zich gedrongen

(*) Wanneer men in het bijzijn der *patiente* slechts repte van *medicynen*, overviel haar eene rilling of huivering. Zelfs had zij meermalen beproefd enkel eenig venkelwater met *magnesia* in te nemen, doch altijd had zulks haar gestel geheel-en-al in wanorde gebragt, en des nachts haar ziek gemaakt.

(†) Welk geneesheer zal eene verklaring van zijne hand gegeven, dat zijn herstelde lijder voor altijd gezond zal blijven? En, het middel kennende, waardoor men eenmaal behouden werd, zal het wel niet als verstandig worden beschouwd, een ander middel aan te wenden.

die hulp in te roepen welke haar vroeger had gered, terwijl de gewone geneeskunde steeds vruchteloos op haar was aangewend.

Den 28 November dan wederom door de familie Bondt uitgenoodigd, hervatte ik reeds, des anderendaags, den 29, mijne *magnetische* bewerkingen op de *patiente.* Zij viel daarop in eene zachte sluimering, en bevond zich over het geheel genomen zeer kalm, en wasemde zachtelijk uit. Na ¾ uurs staakte ik mijne bewerking tot den volgenden dag.

Den 30 November had de bewerking op het gewone uur plaats. De *patiente* verviel in hevige zenuwschokken en onderging eene zonderlinge beweging in de ingewanden, als of de maag zich omkantelde en de overige ingewanden zich in elkander digter zamen kronkelden, aan welk verschijnsel zich hevige schokken paarden, met één woord: de lijderes bevond zich in eenen vreemdaardigen, en niet door woorden te verklaren, toestand, die echter niet belette, dat zij tevens eene aangename gewaarwording ondervond. Eene geruime wijl in deze gesteltenis doorgebragt hebbende, bedaarden de gezegde toevallen, en na één uur bewerkens ontwaakte zij uit eene verkwikkende sluimering en gevoelde zij zich vrij wèl. Zij had van alles volkomene bewustheid, en niets onaangenaams had zij gevoeld.

Vervolgens zette ik mijne bewerkingen dus dagelijks voort, en wel met een zoodanig goed gevolg, dat zij eerlang weder het bed kon verlaten, en het zich aanzien liet, dat ik welhaast mijne taak bij

haar zoude voleindigd hebben. Ik beproefde nu haar, om den anderen dag, te bewerken, doch op den tusschendag gevoelde zij zich niet meer zoo geheel wèl, waarom ik dan tot het geregeld dagelijks bewerken terugkeerde. Hare betering was nu spoedig ook zoo verre gevorderd, dat ik reeds mijne *methode* had vastgesteld hoe mijne bewerkingen op haar af te breken en ganschelijk te staken. Omstreeks dezen tijd, echter, gebeurde er altijd het een of ander, hetwelk wederom haar teergevoelig zenuwgestel verstoorde, en ik had gestadig tegen eenen nieuwen stroom op te werken, zoo dat het jaar ten einde liep zonder mijne behandeling te hebben kunnen staken, en bij den aanvang van het volgende jaar, 1832, was er aan geene staking mijner bewerkingen voorshands meer te denken, vermits de *patiente* dagelijks door sluipkoortsen en zenuwaandoeningen werd gefolterd. Het *magnetismus* was haar thans onontbeerlijk, vooral ook wijl zij volstrekt niet het minste voedsel meer nuttigde, en dus alleen het *magnetismus* haar moest onderhouden.

In deze gesteltenis, nu, werd de *patiente* gestadig derwijze geschokt, dat, in stede van ééne bewerking, somwijlen twee bewerkingen daags op haar moesten worden aangewend, door middel van welke ik haar gewisselijk meer dan eenmaal van den rand des grafs heb gered.

Zoo waren wij gekomen tot in Februarij van het gezegde jaar 1832, als wanneer, in gemeen overleg der

patiente met hare familie en welligt vooral om aan meergemelde, boven alles invloed uitoefenende, gezelschaps-dame genoegen te geven, de Heer Hoogleeraar TILANUS, met wien ik over haar toestand een mondgesprek had gehouden, uitgenoodigd werd haar een bezoek te geven, ten einde, na dat het *magnetismus* trapsgewijze zoude afgebroken en geheel gestaakt zijn, hetzelve bij haar door de gewone geneeskunde te vervangen.

Daags na de visite van Professor TILANUS als gewoonlijk haar bezoekende, vond ik de *patiente* bijzonder wèl, en zeer over zijn Ed. te vreden, als nu van zijne behandeling hare eerlange herstelling met zekerheid verwachtende. De door zijn Ed. haar voorgeschreven *medicamenten* waren hoogst eenvoudig en werden nu werkelijk door haar met vertrouwen ingenomen. Den volgenden morgen bevond zij zich niet meer zoo wèl, doch bleef zij echter de gegeneesmiddelen voortgebruiken, slechts derzelver kwantiteit eenigzins verminderende. Van nu af aan, echter, genoot de *patiente* geene nachtrust meer, en werd zij dagelijks door koorts aangetast, zoo dat zij eindelijk genoodzaakt was de geneesmiddelen te staken, en zich alleenlijk aan het *magnetismus* vast te houden. De Heer Professor TILANUS nu nog eenige visites makende en welhaast ontwarende dat zijne komst nutteloos was, kwam niet terug.

Nu weder alleen met mijne *patiente* voortsukkelende, verliepen er ettelijke maanden met weinige vordering, anders dan dat de koortsen waren opgehou-

den en dat de *patiente* meestal eene goede nachtrust genoot. Zoo verstreek allengskens de zomer, gedurende welke ik mijne *patiente* ook nog in aanraking bragt met eene *somnambule*, die haar eenige uitwendig aantebrengen middelen voorschreef, als matrasjes en wassching op het hoofd en op de streek der maag enz., en welke hulpmiddelen onder medewerking van het *magnetismus* de beste gevolgen hadden. Haar toestand, omtrent welke nog meermalen werd raad gehouden, beterde al meer en meer, haar eetlust keerde terug en alles voorspelde eene spoedige volkomene genezing.

Ik zal mij niet uitvoeriger uitlaten omtrent overbodige en nuttelooze kwellingen welke zoo wel mijne *patiente* als ik zelf, uit meêwarigheid jegens haar, had te ondergaan. Liefst wil ik onaangenaamheden vermijden en niemand kwetsen; alles, vooral datgene, wat in het laatst vermelde tijdperk is voorgevallen, wil ik, althans voor zoo verre de familie betreft, van de goede zijde beschouwen, en, ook zelfs aan den anderen kant, zeer veel aan onwetendheid of misverstand toeschrijven. Genoeg is het mij, dat het *magnetismus* heeft gezegevierd, en wel schitterender dan, in het onderhavige geval, ik zelf hadde durven verwachten. Na achttien maanden onder mijne behandeling te zijn geweest, was mijne *patiente* andermaal en nu volkomen of radikaal in hare gezondheid hersteld. Zij verliet nu haar ouderlijk huis, en begaf zich naar *Utrecht* en *Gelderland*. Ten einde haar geschokt,

vermoeid zenuwgestel te versterken, en haar tegen eene instorting te vrijwaren, volvoerde ik op haar nog eene nabewerking, in dier voege dat ik haar nog *vijf* malen *magnetiseerde;* 2 malen te *Utrecht* en 3 malen te *Velp*, boven *Arnhem.* Onder deze bewerkingen had zij hevige zenuwtrekkingen en schokken, in hare ingewanden ontstond eene zoo sterke werking en beweging, dat het scheen als of alle ingewanden bij haar werden omgekeerd; alle welke verschijnselen haar eene aangename gewaarwording gaven.

Mejufvrouwe BONDT bragt dien geheelen zomer te *Velp* door, en is thans te *Utrecht* woonachtig; zij heeft voortdurend de beste gezondheid genoten, en bevindt zich nog steeds welvarende.'

GENEZING

VAN

ZENUW-TOEVALLEN,

TEN GEVOLGE EENER VERHOOGDE GEVOELIGHEID VAN HET

UTERUS SYSTEMA.

In Mei 1833 werd ik door de Wel Edele Heeren Regenten en Mevrouwen Regentessen van het Wale-Weeshuis te *Amsterdam*, onder voorkennis en goedkeuring van den kundigen Med. Doctor, de Heer VAN MAANEN, uitgenoodigd het *magnetismus* uitteoefenen op een weesmeisje, in gezegd godshuis, N. E. TIENELT genaamd, die aan opgemelde toevallen laboreerde, en tegen welke alle mogelijke hulp vruchteloos was aangewend.

Deze uitnoodiging werd door mij geredelijk aanvaard.

Alvorens den loop en de werkingen mijner *magnetische* behandeling mede te deelen, zal ik den

toestand dezer lijderesse kortelijk beschrijven, zoo als dezelve was op het tijdstip dat mijne behandeling op haar eenen aanvang nam.

Somwijlen, naar gelang zij zich driftig of toornig maakte, had zij gedurende de 24 uren van 30 tot 40 zenuw-toevallen. Zij gevoelde dezelven niet vooraf aankomen, maar werd er plotseling door overvallen. Zij viel dan op den grond, met den rug hoepelsgewijze krom getrokken; den mond stuipachtig gesloten, doch in voortdurende zenuwachtige beweging; soms ontwaarde zij zachte schokjes of trillingen door de armen. Overigens was zij zeer kalm, en na 2, 3 à 5 minuten kwam zij weder tot zich zelve, rigtte zich op en was dan weder in hare gewone gesteltenis, zoo als die was buiten hare toevallen. In zoodanige omstandigheden moest natuurlijkerwijze de lijderes dag en nacht worden bewaakt. Zij had gestadig en schier onafgebroken eene pijn aan de linkerzijde onder de milt; haar aangezigt was zeer opdragtig; voor het overige was zij gezond en wel opgeruimd.

Op den 6 Mei, des avonds ten 6 ure, verrigtte ik mijne eerste *magnetische* bewerking, in tegenwoordigheid van den Heere Doctor VAN MAANEN, en van eenige Heeren Regenten en Mevrouwen Regentessen van het huis. Omstreeks dezen tijd had zij gewoonlijk des daags *zestien* a *zeventien* toevallen, en *twee* of *drie* des nachts, of ook wel in mindere herhaling, naar mate zij verdrietelijkheden of gramstorige aandoeningen had gehad. Ik spande

mijne krachten in om den *magnetischen* slaap aan te brengen, doch al spoedig ontwaardde ik dat mij zulks niet gelukken zoude. Zij was gevoelloos voor den slaap. Ik veranderde mijn plan en rigtte nu mijne bewerking op eene fixerende beweegbare zenuwkracht, pogende alzoo een toeval optewekken, hetwelk mij dan ook volkomen gelukte. Zij werd door sterke bevingen en schokken aangedaan en bekwam een toeval, hetwelk na drie minuten bedaarde. Trillingen en schokken vervingen echter het toeval, op hetwelk een tweede en voorts nog een derde toeval volgden. Vermits ik met de toevallen en het gestel der lijderesse bereids bekend was, en hare zenuwen kalmer werden, staakte ik, na 25 minuten te zijn werkzaam geweest, de *magnetische* behandeling tot den volgenden dag.

7 *Mei*, *'s avonds* 6 *ure*. In den tusschentijd, sedert mijne vorige bewerking, had er bij de *patiente* niets bijzonders plaats gegrepen, anders dan dat zij *drie* toevallen had gehad. Na de *magnetische* bewerking een half uur te hebben voortgezet, schorste ik dezelve tot des anderen daags.

8 *Mei*. Alles als den vorigen dag.

Van nu af aan volvoerde ik op de lijderes dus dagelijks de *magnetische* bewerking, zonder eenige merkbare verandering noch in haren toestand, noch in de verschijnselen der *magnetische* behandeling, gedurende welke de toevallen en schokken menigvuldiger en heviger werden, als nu gedurende de bewerking van 3 tot 4 en zelfs 5 malen zich her-

halende. Naar gelang der uitwerkselen staakte ik meestal mijne behandeling na $\frac{1}{2}$ of $\frac{3}{4}$ uurs.

Den 13 *Mei* betoonde de lijderes eene meer dan gewone neiging tot het *gemagniseerd* water; zij had drie flesschen er van gedronken. Na haar een half-uur tijds bewerkt te hebben, des avonds ten 6 ure, viel zij, na *vier* toevallen gehad te hebben, in den *magnetischen* slaap, bleef daarin ongeveer gedurende 5 minuten, en ontwaakte zonder gesproken te hebben.

Den 14 *Mei*. Onder de zelfde tijd van duur mijner behandeling en na de zelfde herhaling der toevallen, viel de *patiente* in den *magnetischen* slaap. Op mijne vraag: Slaapt gij den *magnetischen* slaap? was het antwoord: Ja. Doet u het *magnetismus* goed? Ja. — Zult gij er door herstellen? Ja.

Nu werd hare zijde zeer gevoelig. Ik bewerkte dezelve. Daarna vraagde ik haar: Heb ik u goed op de linkerzijde bewerkt? Waarop het antwoord, kortaf en eenigzins driftig, was: Neen, gij moet lager werken. Vervolgens had nog het volgende gesprek plaats: Wat is de oorzaak uwer kwaal? Dat kan ik nog niet zeggen. — Wanneer zult gij dit kunnen doen? Dat weet ik niet. — Hoe lang moet gij nog slapen? Nog vijf minuten. — Hierop kreeg en toeval, hetwelk na verwijl van 3 minuten bedaarde.

Na verscheiden malen in den slaap gedronken te hebben, ontwaakte zij, doch was nog zeer bedwelmd en dof; zij had geene de minste bewust-

heid van hetgeen in den slaap met haar gesproken was.

Den 15 *Mei.* Op het gewone uur mijne *magnetische* bewerking op haar uitoefenende, viel zij weder in den slaap, doch kon, betreffende haren toestand, niets zeggen, anders dan dat zij tusschen nu en morgen een-en-twintig toevallen zoude hebben, en eerstdaags zeggen zoude, wat haar in de linkerzijde zat, maar dat zij overigens nog niets kon bepalen. Even als gister had zij, gedurende de *magnetische* behandeling, vijf toevallen, en na verscheiden malen gedronken te hebben, ontwaakte zij na ¾ uur slapens.

Den 16 *Mei.* De *patiente* had, zoo als zij zulks had voorspeld, sedert gisteren eenentwintig toevallen gehad; thans was zij onvatbaar voor den *magnetischen* slaap, en zeer pijnlijk in hare zijde. Na ¾ uur bewerkens, gedurende welke zij vier toevallen had, staakte ik mijne behandeling tot den volgenden dag.

Den 17 *Mei.* 's Avonds op het gewone uur haar bewerkende, viel zij, na drie toevallen gehad te hebben, in den *magnetischen* slaap. Nu hield ik met haar het volgende gesprek: Wat is de oorzaak, dat gij gisteren niet vatbaar waart voor den slaap? Dat kwam, doordien ik eene zoo hevige pijn in de linkerzijde had. Maar, morgen zal ik na het derde toeval in slaap vallen; ik zal in de eerste vierentwintig uren in het geheel twintig toevallen hebben. — Meer kon zij nopens hare gesteltenis niet zeggen,

en, na vijf toevallen te hebben ondergaan, ontwaakte zij.

Den 18 *Mei.* Op gelijke wijze als gister, viel de *patiente* heden in den slaap. De twintig door haar aangekondigde toevallen had zij ondergaan. Zij voorspelde, dat zij nog hevige toevallen zoude krijgen; dat zij wel door het *magnetismus* zoude genezen worden, maar dat zulks niet spoedig zoude geschieden. Ik kan, zeide zij, verder nog niets bepalen; ik zal zoo straks in den slaap een zwaar toeval hebben, hetwelk langer dan gewoonlijk zal aanhouden, en zoodra dat toeval af is, moet gij mij wakker laten worden. Tusschen nu en morgen zal ik nog zeventien toevallen hebben. — Dit gezegd hebbende, overviel haar het toeval, zoo als zij gezegd had; hetzelve was vrij hevig, doch bedaarde na 5 minuten te hebben aangehouden. Nu deed ik haar ontwaken, zoo als zij had verzocht. Zij had, gedurende den slaap vijf toevallen gehad.

Den 19, 20, 21 *en* 22 *Mei.* Alles als op de laatstvorige dagen. De voorspellingen der lijderes nopens het getal der aantekomen toevallen, werden steeds met juistheid vervuld.

Den 23 *Mei.* Na haar derde toeval in den *magnetischen* slaap doorgestaan te hebben, zeide de *patiente:* Ik zal overmorgen mijne kwaal zeggen, tevens met de middelen welke ik moet aanwenden. Ik zal gedurende vijf dagen hevige toevallen hebben; dat zal goed zijn ter mijner herstelling. — Hierop, zoo zij verklaarde, niets verder bijzon-

ders wetende te zeggen, ontwaakte zij als gewoonlijk.

Den 24 *Mei*. Heden viel, gedurende de bewerking, niets buitengewoons voor, anders dan dat hare toevallen heviger waren.

Den 25 *Mei* viel zij, na het derde toeval, in den slaap, en bragt ik den Heer Doctor VAN MAANEN met haar in aanraking. Mijne kwaal is een schrik, zeide zij op zijn Eds. aan haar gerigte vraag. Zn Ed. haar wederom vragende: welke schrik? wilde zij daarvoor niet regt uitkomen, en zeide alleenlijk: het is deels mijne eigen schuld, deels de schuld van een ander. Vermits wij echter niet noodig hebben met de geheimen van eenen lijder bekend te zijn, drongen wij ook niet verder op die vragen aan, en bepaalden wij ons alleenlijk tot hetgeen ons te weten vereischt werd, namelijk de aart harer kwaal. Op onze verdere vragen deswegens antwoordde zij: de schrik heeft zich in de linkerzijde geplaatst, onder de milt, daar zit eene verharding. Zij wees met hare hand de plaats aan, en voegde er nog bij: daar moet hoe eerder hoe beter, een brandmiddel gelegd worden. Het moet acht dagen worden opengehouden, en ik moet *valeriaan* en *kruis-en-munt* gebruiken, van elk evenveel, en viermaal daags een kopje als thee getrokken. Driemaal in de week moet ik een warm voetbad met mostaard nemen, daarin een kwartieruurs zitten en dan terstond naar bed gaan. Ik mag geen vleesch en ook geene aardappelen eten; groen-

ten zijn mij goed, Ik moet nog alle dagen *gemagnetiseerd* worden. Dit gezegd hebbende ontwaakte zij na ongeveer een uur geslapen te hebben.

Den 26 *en* 27 *Mei* had er niets bijzonders plaats, anders dan dat zij meer dan gewoon hevig schokkende toevallen had gehad; laatstgemelden dag had zij er 38 doortestaan, van welke sommigen 7 minuten duurden.

Den 28 *Mei* bragt ik de *patiente* andermaal met den doctor in aanraking. In den slaap zeide zij: de *caustic* of het brandmiddel ligt goed. Ik zal nog acht dagen hevige toevallen hebben; dat is goed, zoo moet het uitwerken. Na verscheidene malen van het *gemagnetiseerd* water gedronken en vijf toevallen gehad te hebben, ontwaakte zij en bevond zich wèl. Kort vóór hare ontwaking had zij nog voorspeld dat zij, de bewerking medegerekend, *zes-en-dertig* toevallen zoude hebben.

Den 29 *Mei* had zij sedert den vorigen dag de zes-en-dertig toevallen gehad, zoo als zij had voorspeld. In den slaap was alleenlijk optemerken dat de toevallen heviger waren, en er één was hetwelk 9 minuten aanhield; zij blafte nu als een hond. De *magnetische* slaap nam sterker toe, zoo dat zij nu soms reeds na het eerste toeval of ook wel terstond en vóór de toevallen zich vertoonden, in den slaap viel.

Onder de geregeld dagelijks voortgezette *magnetische* bewerkingen deed zich, van nu af aan, gedurende vele dagen, niets dan de reeds gewone ver-

schijnselen voor. De toevallen waren, zoo als zij reeds voorspeld had, heviger en gingen ook nu en dan met het reeds vermelde hondblaffen vergezeld. De lijderes had meestal in de 24 uren 30 a 40 toevallen.

Zoo was ik met de lijderesse gekomen tot den 8 Junij, als wanneer ik mij den volgenden dag naar *Utrecht* moest begeven. Haar als gewoonlijk in den slaap gebragt hebbende, vraagde ik haar of zij, daar ik haar des anderen daags niet in persoon kon *magnetiseren*, in staat zou zijn om met eenen *gemagnetiseerden* doek te slapen? Haar antwoord was: ja, ik zal na het tweede toeval in slaap vallen, zoo goed als of gij bij mij waart; ik zal *vier* toevallen hebben, en na 25 minuten slapens zal ik ontwaken.

Den 9 *Junij* bewerkte ik de *patiente* op distantie. Na het *tweede* toeval viel zij in den slaap, en na het *vierde* ontwaakte zij. Zij was, zoo zij voorspeld had, juist den tijd van 25 minuten in den *magnetischen* slaap geweest.

De door haar bepaalde 8 dagen, gedurende welke de toevallen heviger zijn zouden, verstreken zijnde, verminderden nu de toevallen van dag tot dag.

Den 12 *Junij* zeide de *patiente*, in den *magnetischen* slaap, dat zij moest worden adergelaten; dat was goed voor hare zijde, zij moest *acht* oncen bloed worden afgetapt. De *caustic*, voegde zij er nog toe, moet open blijven en mijne kruiden moet

ik blijven drinken. — Zij had omstreeks dezen tijd 16 toevallen in de vier-en-twintig uren, en dezelven duurden 3 à 4 minuten.

Den 14 *Junij* vraagde ik mijne *patiente*, zoodra ik haar naar gewoonte in den slaap had gebragt: Hoe is het nu met uwen toestand? Zij antwoordde: dat schikt vrij wèl, mijne zijde is veel beter en minder pijnlijk. Hebt gij nog iets bijzonders te zeggen? Ja, morgen avond zal ik, onder de bewerking, mijne spraak verliezen; dat zal vier dagen duren; ik mag zulks niet weten als ik wakker ben. Zult gij dan ook in den slaap niet kunnen spreken? Neen, doch er zal ook anders niets bijzonders voorvallen, en ik zal ook niets te zeggen hebben. Zult gij, daar ik zondag uit de stad moet, alsdan met eenen *gemagnetiseerden* doek kunnen slapen? Ja, ik zal met het tweede toeval in slaap vallen, en er zal niets ongewoons plaats hebben, anders dan alleenlijk eenige trilling.

Den 15 *Junij.* De lijderesse, zoo als zij had voorspeld, verloor, gedurende de *magnetische* bewerking de spraak. Zij had eenige koortsachtige trilling en was, ontwakende, verwonderd dat zij niet spreken kon, waaromtrent het mij gelukte haar te vreden te stellen.

Den 16 *Junij* op distantie *gemagnetiseerd* wordende, viel zij in den slaap. Zij dronk tweemalen van het *gemagnetiseerde* water. Wederom had zij koortsachtige trillingen met klappertanden en ontwaakte naar wijze en tijd zoo als zij had voorzegd.

Den 17 *en* 18 had er niets bijzonders plaats.

Den 19 *Junij* viel zij, na het eerste toeval in den slaap; zij begon te hoesten en te kugchen, en na verloop van ettelijke minuten herstelde zich de spraak. « Zie zoo, nu is het goed,» zeide zij, « mijne zijde is veel beter, dan zij geweest is; de wonde zal nog vier dagen open blijven. Hare voorspelling met opzigt tot het openblijven der wonde was niet juist, en, over het geheel genomen, was hare *clairvoyance* zeer beperkt. Ook miste zij wel eens in het bepalen van het getal der toevallen, welke zij in de 24 uren zoude hebben; het kwam soms op een of twee toevallen meer of minder uit; dezelven bepaalden zich thans tot 13 in het etmaal. Na 35 minuten slapens ontwaakte zij heden. Gedurende de nu eerstvolgende dagen viel er in de bewerkingen niets ongewoons voor, tot op

Den 23 *Junij* (zondag) als wanneer zij in den *magnetischen* slaap zeide: ik zal aanstaanden woensdag en donderdag zware neusbloedingen hebben, die niet moeten worden tegengegaan. Zij moeten van zelven uitwerken. Voorts heb ik niets bijzonders te zeggen, anders dan dat ik gedurende de bewerking morgen avond geene toevallen meer zal hebben. Hierop ontwaakte zij als naar gewoonte.

Den 24 *Junij* leverde de bewerking niets buitengewoons op, anders dan, zoo als zij voorspeld had, dat er zich geene toevallen bij openbaarden. Zij ontwaakte na een half uur geslapen te hebben.

Den 25 *Junij*. De *patiente*, in den *magneti-*

schen slaap overgebragt zijnde, vraagde ik haar, hoe hare gezondheid was? Die is wèl, was het antwoord. Ik zal des nachts geene toevallen meer hebben, en in het geheel nog tien. Aanstaanden maandag zal ik helderziende worden, en dan zal ik zeggen, wanneer ik hersteld zal zijn. Ik bragt haar weder met den Heer Doctor VAN MAANEN in aanraking, met wien zij verder over hare gesteltenis sprak. Zij ontwaakte na een half uur geslapen te hebben.

Den 26 *en* 27 *Junij* had de *patiente* zware neusbloedingen. In den *magnetischen* slaap verordende zij zich eene pap op den buik. Anders viel er niets bijzonders voor, tot op den

1 *Julij* (Maandag), de dag van welke zij verkondigd had, dat zij helderziende zoude zijn. Allen waren wij in hoog gespannen verwachting. De Heeren Regenten en Mevrouwen Regentessen waren, zoo als altijd, wanneer er bij deze mijne *patiente* een bijzondere waarneming moest gedaan worden, bij de behandeling in dit *magnetiseer*-uur tegenwoordig, zoo als ook de Chirurgijn der *patiente*, de Heer SCHUMER, *de Jonge*. De lijderes was zeer pijnlijk in hare linkerzijde. Ik bragt, toen zij in den *magnetischen* slaap was, den Heer Doctor VAN MAANEN met haar in aanraking, en nu ontstonden de volgende vragen en antwoorden: Wat gevoelt gij? Pijn in de zijde, tusschen de milt en het heupbeen, door gevoeligheid van de zenuwen (zij wees met de hand tusschen de buikspieren). Wan-

neer zult gij herstelp zijn? In September. De dag zal ik nader bepalen. Hoe lang moet gij nog *gemanetiseerd* worden? tot morgen over acht dagen, en vervolgens eens in de week. Wanneer zullen de toevallen ophouden? Die zullen langzamerhand verminderen; dat zal ik wel nader opgeven. Zult gij geheel van uwe toevallen bevrijd blijven, wanneer gij zult hersteld zijn? Neen, ik zal op nieuw ongesteld worden, indien ik mij niet in acht neem tegen driften en mij zelven gramstorig te maken. Er werden haar nog eenige verdere vragen gedaan, maar hare *clairvoyance* was zeer beperkt, en bepaalde zich enkel tot de voorschreven gezegden. Hierop bragt ik ook den Heer SCHUMER met haar in aanraking, die dan ook over het een-en-ander, haren toestand betreffende, zich met haar onderhield.

Zij ontwaakte na nog eene geruime wijl geslapen te hebben.

Van nu af aan werd op de *patiente* het *magnetismus* voortgezet, zoo als zij had voorgeschreven; hare toevallen namen allengskens af in kracht en getal, en alles nam eenen gunstigen keer. Er hadden geene bijzonderheden verder plaats, anders dan dat zij onder de *magnetische* behandeling hevige koortsachtige trillingen, die haar het spreken beletteden, als ook menigvuldige flaauwten onderging. In den wakenden staat, echter, bevond zij zich overigens wèl.

Den 4 September in den *magnetischen* slaap

overgebragt zijnde, waren hare trillingen, schokken en flaauwten allerhevigst, en bedaarden dezelven eerst na verloop van ruim een half uur. Alstoen dronk zij een glas *gemagnetiseerd* water, en zeide: Ik zal in het geheel nog twee toevallen hebben, aanstaanden vrijdag middag ten 3 ure en het tweede woensdag morgen ten 9 ure; zij zullen vrij hevig zijn, en zullen na een kwartier uur tijds bedaren. Dan moet ik den 18 van deze maand voor het laatst *gemagnetiseerd* worden; den 20 zal ik dan eene flaauwte hebben en hersteld zijn; ik zal echter in dien tusschentijd eenigzins verkouden zijn, en ook ligt vatbaar voor verkouding blijven.

De *magnetische* bewerking werd dan nog eens den 11 September voortgezet. De *patiente* kwam in den slaap, doch er viel niets bijzonder merkwaardigs voor.

Den 18 *September*. In den *magnetischen* slaap had de *patiente* nog eenige schokken en trillingen, die na verloop van 20 minuten bedaarden. Na dat zij van het *gemagnetiseerde* water had gedronken, vraagde ik haar: Zult gij nog meer toevallen krijgen? Neen, daarvan ben ik hersteld. Indien ik mij echter driftig of toornig maakte, zoude ik gevaar loopen, ze terug te krijgen. — Als gij u toornig maakt, welke middelen moeten 'er dan worden aangewend om u van de toevallen te doen bevrijd blijven? Dan moet ik dadelijk een voetbad, met eene goede handvol zout, nemen, en daarin tien minuten zitten, dan zal ik van de toevallen be-

vrijd blijven. — Hebt gij nog na-bewerking noodig? Neen, dat zoude noodeloos zijn. — Welke levenswijze moet gij voeren, om uwe gezondheid te bestendigen? Ik moet geen zittend werk, en ook geen zwaar werk doen, zoo als schrobben; dat spant te veel op mijne zijde; matige beweging en matige werkzaamheden; geene grutters-waren noch zoetemelk-spijzen mag ik gebruiken; gekarnde melk is zeer gezond voor mij. — Hebt gij nu volstrekt het *magnetismus* niet meer noodig? Neen, en ook geen *gemagneüseerd* water meer, zoo als ik gezegd heb: na eene flaauwte die 20 minuten zal duren, zal ik geheel hersteld zijn. Ik heb nog eenige strammigheid in mijn linkerbeen; dat is nog een overblijfsel van de aandoening der zenuwen, en zal, na de flaauwte, hersteld zijn. — Zij had nu kort op elkander volgende nog eenige flaauwten, en zeide toen: nu moet ik nog ééne flaauwte hebben, dan moet gij mij dadelijk doen ontwaken; naauwelijks had zij deze woorden gesproken of zij viel in eene flaauwte, die langer dan gewoonlijk duurde; dezelve bedaarde na 6 minuten en ik deed haar terstond daarop wakker worden, zoo als zij gezegd had.

Den 20 *September* heeft ook de flaauwte plaats gehad, zoo als zij had voorspeld. Van nu af aan gevoelde zij zich geheel hersteld, en heeft zij sedert steeds de beste gezondheid genoten.

GENEZING

VAN

ZENUW-TOEVALLEN.

Ofschoon in den herfst van den verleden jare 1833, mij ongesteld bevindende, werd ik echter door een gevoel van menschelijkheid en mededoogen, ja, als ware het, door eene onweêrstaanbare neiging gedreven om, op ernstige uitnoodiging van wege de Wel Edelgeboren Heeren Regenten en Mevrouwen Regentessen van het Doopsgezinde Weeshuis, de *Oranje-appel* genaamd, alhier, tot redding van eenen ongelukkigen het *magnetismus* uitteoefenen.

Hendrik Abraham Lieuwes had te voren, reeds sints een jaar tijds, aan zenuw-toevallen gelaboreerd, waarvan hij door de gewone Geneeskunde was hersteld en voorts gedurende een en een half jaar van dezelve was bevrijd gebleven. Daarop echter was, sedert drie maanden, door eene keelziekte

aangetast geworden, bij welke zich aldra zijne vroegere toevallen openbaarden. De Heer Dr. BAARSLAG was zijn geneesheer, terwijl de Heer SCHUMER, *de Jonge* (Chirurgijn en Vroedmeester alhier), den lijder van zijnen kant als Heelmeester behandelde. Zoo wel Genees- als Heelkunde werd door deze kundige mannen vergeefschelijk op den voornoemden persoon aangewend, ten welks gevolge ik dan den zevenden September des gezegden jaars, op bovenvermelde uitnoodiging, het *magnetismus* op dezen *patient* begon uitteoefenen. Zijn boven omschreven toestand was alstoen zoodanig, dat hij, naar omstandigheden, meest dagelijks drie toevallen had, soms een uur tijds, soms korter aanhoudende, en vooral op deszelfs geestvermogens werkende, derwijze dat men verpligt was hem dag en nacht te bewaken.

In tegenwoordigheid van welgemelde Heeren Regenten, en van den Vader des Gestichts, verrigtte ik op voorschreven dag, des avonds ten half zes ure, de eerste *magnetische* bewerking op den hier voren genoemden *patient*. Ik wendde op hem eene doorstroomende *manipulatie* aan, met rondgaande en kruisselingsche beweging over de maag en het zonnevlechtstelsel. Na zeven minuten bewerkens, waren de verschijnselen als volgt: de lijder had schuddingen in het hoofd en daarna trillingen door de ledematen, zonder eenige werking van den slaap; hij bleef mij strak aanstaren en viel daarop in minder hevige schokkingen en voorts in eene zachte

sluimering, onder welke hij zijne oogen gestadig opende en dan weder toeneep; zijne ademhaling was zeer ruim, zijne gelaatsuitdrukking zacht en kalm. Na acht-en-twintig minuten door mij bewerkt te zijn, slaakte hij eene genoegelijke zucht, was hij geheel wakker en rekte hij zich sterk uit, als iemand die uit eenen diepen slaap opkomt; hij was zeer verkwikt, dronk een glas *gemagnetiseerd* water, zoo hij zeide, met eenen ongemeen aangenamen smaak.

Op den 8 September had, onder mijne bewerking, niets anders of meer bijzonders plaats, dan van den vorigen dag is gemeld, ten zij dan dat de schuddingen in het hoofd en de trillingen en schokkingen door de ledematen bij den lijder nog eenigzins heviger waren. Na drie-en-dertig minuten staakte ik de bewerking tot den volgenden dag.

Den 9 September waren onder de bewerking, op het voorschreven uur door mij verrigt, de schuddingen in het hoofd nog heviger; zij bedaarden echter aldra en werden vorvangen door zachte schokjes; de lijder was, over het geheel genomen, kalmer nog dan den vorigen avond, en viel in eene genoegelijke sluimering, uit welke hij, na verloop van twaalf minuten ontwaakte. Na ongeveer een half uur de bewerking te hebben verrigt, staakte ik dezelve tot den volgenden dag.

Tot dus verre had de *patient* geene toevallen gehad, welke hij, vóór de aanwending van het *magnetismus*, gewoonlijk tot drie-malen daags onder-

ging; hij dronk dagelijks drie flesschen *gemagnetiseerd* water.

Den 10 *September.* Na twee minuten bewerkens, werd de lijder door hevige trillingen aangedaan en viel hij, zeven minuten daarna, in den *magnetischen* slaap, waaruit hij, na verloop van zestien minuten ontwaakte; nu bedaarden, na deze vijf-en-twintig minuten, zijne zenuwen; hij rekte zich sterk uit en bij zijn wakker worden waren zijne oogen derwijze digt gesloten, dat ik vele moeite had om dezelven te openen.

Den 11 *September* viel hij, na een oogenblik te zijn bewerkt geweest, in eene zachte sluimering, onder welke hij gestadig zijne oogen opende en weder toeknipte; daarop volgden zijne gewone zenuwtrillingen; hij bleef tevens in de zelfde sluimering en viel, na een kwartier-uurs, in den *magnetischen* slaap; de trillingen waren nu bedaard, en ik vraagde hem:

Wel HENDRIK, slaapt gij nu gerust?

De lijder. Ja.

IK. Wilt gij drinken?

De lijder. Ja.

Hij was daarbij zeer kalm en dronk met veel smaak een glas *gemagnetiseerd* water, waarop ik hem nog vraagde of hij iets van zijnen toestand konde zeggen? hetwelk hij met « Neen,» beantwoordde. Daarop liet ik hem voortslapen tot hij ontwaakte, na zestien minuten in den *magnetischen* slaap te hebben verkeerd.

Den 12 *September* viel hij, als gisteren, na voorafgaande trillingen, in den *magnetischen* slaap. Eenige oogenblikken hem dus slapende gelaten hebbende, vraagde ik hem:

Wat is de oorzaak van uwe toevallen.

De Lijder. De zenuwen.

Ik. Kunt gij er van herstellen?

De L. Ja.

Ik. Door welk middel?

De L. Enkel en alleen door het *magnetismus*, en door het *gemagnetiseerde* water.

Ik. Wanneer zult gij hersteld zijn?

De L. Heden over acht dagen; ik behoef des nachts niet meer bewaakt te worden; ik zal geene toevallen meer in mijnen gewonen staat hebben.

Na in den *magnetischen* slaap eene flesch *gemagnetiseerd* water te hebben gedronken, ontwaakte hij zeer wèl te moede. Hij was vijf-en-twintig minuten onder bewerking geweest.

Den 13 *September* viel niets bijzonders op te merken; de lijder sliep gedurende zeven-en-twintig minuten en ontwaakte als gewoonlijk.

Den 14 *September* den lijder in den *magnetischen* slaap gebragt hebbende, vraagde ik hem:

Hoe bevindt gij u?

De Lijder. Zeer wèl, ik heb wèl gerust.

Ik. Hebt gij ook wormen?

De L. Neen, ik ben anders gezond; ik moet nu om den anderen dag *gemagnetiseerd* worden; morgen heb ik het niet noodig; doch wel het *gemagnetiseerde* water.

Hierna ontwaakte hij, na twintig minuten geslapen en eene groote hoeveelheid water gedronken te hebben.

Den 16 *September.* De lijder viel terstond in den *magnetischen* slaap; de trilling was vrij hevig; na eenige minuten bedaarde dezelve, en hij zeide: Ik gevoel mij over het geheel veel beter, ik kan ook beter denken; ik ben niet meer gedrukt in mijn hoofd.

Ik vraagde hem:

Hebt gij gisteren, op den tijd dat anders de bewerking geschiedt, geen gevoel gehad, van niet *gemagnetiseerd* te worden?

De Lijder. Neen; ik moet overmorgen wederom bewerkt worden. (*Hij was bijzonder welgemoed*); geef mij nu een glas water. (Na gedronken te hebben). Ik zal zeer wèl blijven; morgen kan ik weder naar den winkel gaan; ik moet nu nog in het geheel zes maal *gemagnetiseerd* worden; dan zal ik een hevig toeval krijgen, hetwelk gedurende vijf kwartier-uurs zal voortduren, en daarna zal ik hersteld zijn. Nu moet ik nog vier minuten slapen, en dan moet gij mij wakker maken.

Deze tijd verschenen zijnde, deed ik hem ontwaken; hij had drie-en-twintig minuten geslapen, en was zeer wèl te moede. Gedurende de laatste vier-en-twintig uren had hij vijf flesschen *gemagnetiseerd* water gedronken.

Den 18 *en* 20 *September* viel onder de bewerking niets bijzonder merkwaardigs voor; de tril-

lingen en schuddingen vertoonden zich nog steeds als te voren.

Den 22 September viel de lijder, als gewoonlijk, in den *magnetischen* slaap; nadat de zenuw-trillingen en schokken hadden opgehouden, bragt ik den *patient* in aanraking met den Heer Chirurgijn SCHUMER, die, hem over zijnen toestand onderhoudende, onder anderen hem vraagde: Hoe komt het, dat gij altijd des nachts zulke zwaarmoedige droomen hebt?

De Lijder. Daarover zal ik eens nadenken.

Na eenige oogenblikken gedacht te hebben, vervolgde hij:

Dat is eene werking van mijn bloed, die bij mij van der jeugd af aan heeft bestaan, en dat zal ook zoo blijven, doch het kan geen kwaad. Ik zal na de laatste *magnetische* bewerking eenen zwaren steek in mijne zijde krijgen, en dan zal een zwaar toeval uitbarsten, dat vijf kwartier-uurs zal duren; dan zal ik geene toevallen meer hebben.

Na drie-en-twintig minuten slapens ontwaakte de *patient* als gewoonlijk.

Den 24 September was hij in den *magnetischen* slaap zeer helderziende. Ik zie, zeide hij, in geheel mijn ligchaam; mijne maag ziet er zeer zuiver uit.

IK. Kunt gij ook in uw hoofd zien?

De Lijder. Ja, alle de organen werken zeer goed en geregeld; het overige inwendige van mijn ligchaam is ook wèl. Na de laatste bewerking moet

ik nog gedurende vier dagen *gemagnetiseerd* water drinken, en dan zal ik niets meer noodig hebben.

Na vijf-en-twintig minuten geslapen te hebben, ontwaakte hij welgemoed.

Den 28 *September* zeide hij in den *magnetischen* slaap:

Ik ben eenigermate beangst wegens het toeval; gij moet hetzelve sterk aanzetten, dat het wèl uitwerke; gij moogt het volstrekt niet afbreken; het moet volkomen goed uitwerken.

Hierop verlangde hij te drinken, en het water gedronken hebbende, scheen hij veel meer opgeruimd te zijn.

Ik. Welke werking doet het *gemagnetiseerde* water in uw ligchaam?

De Lijder. Ik zie het water duidelijk koken, en op mijn gestel gunstig werken; het werkt bijzonder door het bloed, en ik gevoel mij daardoor luchtiger.

Ik. Hebt gij nog iets bijzonders te zeggen?

De L. Neen, ik zal na het toeval geheel hersteld zijn, en geene toevallen meer te ondergaan hebben. Na de vier dagen, gedurende welke ik nog het *gemagnetiseerde* water moet drinken, zal ik jegens dat water onverschillig zijn. Verder weet ik niets.

Ik bragt nu zijne zuster, op haar verlangen, met hem in aanraking. Hij sprak met haar zeer minzaam over zijne gelukkige herstelling; hij dronk hierbij veel *gemagnetiseerd* water. Plotseling zeide

hij: « Ik moet naar de beste.» Hij stond op, en trad nu, tot elks verbazing, met vast gesloten oogen tusschen door en voorbij de rijen stoelen, op welke de Heeren Regenten en verdere aanwezige personen waren gezeten, zonder tegen iets te stooten of iets aan te raken; spoedig kwam hij op volkomen de zelfde wijze terug, en vervolgde nu het gesprek, met te zeggen: .»

Kort na de bewerking, zal ik in het toeval vallen.

Ik. Hoe lang zult gij nog slapen?

De L. Nog tien minuten. Na verloop van eene korte wijl deed ik hem andermaal de zelfde vraag: het antwoord was: nog ruim vier minuten. De Heeren Regenten en andere aanwezigen hielden hun horologie in de hand, en zijne antwoorden waren volkomen juist. Het was juist zoo, er was ruim vijf minuten van de tien verloopen; na eenige oogenblikken vraagde ik nogmaals het zelfde; hij antwoordde: nog eene kleine drie minuten; dit ook kwam op het horologie juist uit. Ik had het mijne aan eenen der aanwezige Heeren ter hand gesteld; opdat men niet denken konde dat ik de tijdafmeting gezien had, en opdat men met stellige zekerheid zich van de werkingen van het *somnambulismus* zoude overtuigen kunnen.

Nu begaven wij ons naar eene groote zaal, om in de zware werkingen van het toeval door geene te eng beperkte ruimte gehinderd te zijn.

Na nog geene vijf minuten verstreken waren,

kreeg de lijder eene hevige steking in de linker zijde, en viel plotseling ter neder; hij sloeg met handen en beenen geweldig uit. Er werden een aantal kussens enz. op den vloer gelegd, om zijn hoofd enz. voor kwetsuren te beveiligen. Onder meer andere verschijnselen waren in dit toeval op te merken, razen, tieren, zingen, fluiten en muzijk maken; met zijne lippen blies hij zeer liefelijk en muzijkaal als op eene trompet; hij klapperde met zijne handen nu eens op den vloer, dan op zijne billen en borst, dan weder op zijn hoofd, zulke kunstmatige toonen voortbrengende, als of hij een groot virtuoos was, en zich jaren dus geoefend had. Hierin eenigen twijfel gevoelende, vraagde ik deswegens den vader en zijne naaste betrekkingen, doch het eenparig antwoord was, dat zij nimmer te voren iets dergelijks van hem gezien of gehoord hadden; hij was altijd bedaard en zelfs somber geweest; wel had hij zich eenigermate in het zingen geoefend, doch de zanglust was sints lange ook bij hem vergeten geweest. Zijn zang was liefelijk, en zoo juist op de maat, dat allen er over verwonderd waren. Soms rolde hij als een bal van de eene zijde der zaal naar de andere zijde heenen. Op het laatst van het toeval was ik genoodzaakt hetzelve, met ingespannen krachten op te voeren, en na eene kleine spargatie en beademing op den hartkuil, barstte het toeval met eene geweldige kracht uit.

Na dan vijfkwart-uurs met hem geworsteld te

hebben, gevoelde hij zich, tot elks verbazing, frisch en luchtig. Hij zeide ook: ik heb mij nimmer zoo frisch en wèl gevoeld; hij was niet in het minste vermoeid.

Deze dus herstelde lijder geniet, van sedert dat tijdstip tot op den huidigen dag de bestendigste gezondheid.

GENEZING

VAN

KRAMPACHTIGE ANGSTIGE ZENUWACHTIGE BENAAUWDHEDEN,

VERGEZELD VAN BRAKINGEN, GEVOLGEN VAN HET WATER IN DEN BUIK, TEVENS MET KANKERKLIEREN IN DE BORST.

Mejufvrouwe JEANNE VAN EIJKEN, zuster van den Heer A. VAN EIJKEN, Ontvanger te *Naarden*, en aldaar woonachtig, was sints vijf jaren lijdende aan opgemelde kwalen. Haar toestand onder die omstandigheden was als volgt: Zij leed hevig aan door het ligchaam verschietende kramppijnen, bijzonder in de borst en in den buik; haar hoofd was zoo zwak, dat zij soms in hare duizelingen schier in volslagene wezenloosheid verviel. Zij had bij afwisseling zware hoofdpijn, opstijging in het aangezigt en hevige brakingen, waarbij zij soms bloed uitstortte. Voorts had zij kankerklieren in de linker-borst, die van boven verhard was, en

onder welker tepel eene groote diepte was ingedrongen, die zich uitbreidde tot den schouder, welke, zoo als ook de arm, geheel was opgezwollen, door welke eene doove, tintelende pijn zich tot in de vingers deed gevoelen; door de borst had zij hevig pijnlijke scheuten, als het steken met een mes, derwijze dat door de zoogenaamde weêrpijn onder den oksel van den arm zich een knobbel, ter grootte van een duiven-ei, had getrokken, en zij, door zwakte, somwijlen verpligt was het bed te houden. Hare pijnen folterden haar hevig en benamen haar alle nachtrust. Haar eetlust was inmiddels schier geheel verdwenen. De lijderes gaf later, toen zij van den kanker genezen was, in den *magnetischen* slaap, van opgemelden haren toestand woordelijk deze verklaring: « De verharding der « borst breidde zich uit tot aan den schouder; on- « der de okselholte waren de klieren zeer verhard « en opgezet, waardoor de vaten en zenuwen ge- « drukt werden. Hierdoor ontstonden de zuchtige « zwelling, de doofheid in den arm en het tinte- « lend gevoel.»

In dezen haren toestand waren bereids alle mogelijke geneeskundige hulpmiddelen, doch steeds vruchteloos te baat genomen, tot men eindelijk besloot de werking van het *magnetismus* in te roepen, en ik uitgenoodigd werd hare genezing te beproeven.

Ik nam deze taak volvaardig op mij; het was in October 1832. Op den laatsten dag dier maand oefende ik op voornoemde lijderes de eerste *mag-*

netische bewerking uit. De uitwerkselen daarvan waren de volgende: Na haar gedurende acht minuten bewerkt te hebben, viel zij in eene zachte sluimering, die echter telkens door schrikken werd afgebroken; alsdan sloeg zij verwarde blikken in het rond, als of zij iets gezien had, hetwelk haar had doen schrikken. Soms verviel zij daarbij in eenen meerder of minder aanhoudenden hoest en gevoelde zij schokken en trillingen door het hoofd. De pijnen en verwarde zenuwen en hersenen benamen haar zeer waarschijnlijk den slaap, en als zij gereed scheen dien te vatten, was het als of zij door vrees en schrik werd bevangen. Zoo tobde ik met haar voort, tot dat zij, na verloop van vijf-en-dertig minuten, begon te geeuwen en hare zenuwen nu bedaarden. Ik staakte toen mijne bewerking tot den volgenden dag.

Des anderen daags, den eersten November, des morgens ten half tien ure, bewerkte ik haar onder de zelfde uitwerkselen als den volgenden dag; zoo als metterdaad in de geheele week, die nu volgde, gedurende welke ik mijne *magnetische* behandeling geregeld op haar voortzette, geene andere dan de reeds genoemde maar ook steeds die zelfde verschijnselen zich voordeden, zoo dat ik haar, tegen de aandoening van schrik en vrees, die haar bleef beletten den *magnetischen* slaap te vatten, soms deed drinken. Intusschen verbeterde echter haar toestand. Haar lijden was dragelijk, en ook de brakingen verminderden aanmerkelijk.

Den 9 *November*, 's morgens ten half-tien ure, viel zij, na dat ik haar gedurende vijf minuten had bewerkt, in den *magnetischen* slaap, in welke zij echter niet dadelijk kon spreken; ik liet haar drinken, en nu zeide zij: Wat verkwikt mij de slaap, ik moet alle dagen *gemagnetiseerd* worden; dan zal ik volkomen herstellen. Mijn bloed neemt reeds eenen beteren loop, en is veel verdund. Hierop dronk zij nogmaals, en zeide voorts: gij moet veel op mijne maag werken, dan zal ik heden veel beter zijn. — Nu ontwaakte zij, na een half uur slapens, was zeer verkwikt en gevoelde zich merkelijk versterkt.

Den 10 *November*, op het zelfde tijdstip als den vorigen dag, door mij in den *magnetischen* slaap overgebragt, zeide de *patiente:* Mijne ongesteldheid is zeer uitgebreid, het hapert overal aan kleinigheden, maar voornamelijk is mijne kwaal het water in den buik.

Zij gebruikte pillen, die haar te voren door mijne *somnambule*, met welke zij in aanraking was geweest, waren opgegeven: Deze pillen, zeide zij, zijn heilzaam en doeltreffend, doch er moet nog eens zoo veel *assa foetida* bij; ik moet drie-maal daags *drie* pillen innemen; heden avond ten halfzes ure moet ik nog eens *gemagnetiseerd* worden, en morgen nog twee-maal. Ik moet nu nog tienmaal *gemagnetiseerd* worden, en dan zal ik het nadere zeggen; ik mag volstrekt niet uit de stad gaan, vóór de tien behandelingen zijn afgeloopen.

[NB. in den wakenden staat was zij voornemens zich naar hare woonplaats (*Naarden*) te begeven]. Ik zal heden niet zoo wel zijn als gister; dit heeft zijne reden. — Nu ontwaakte zij, even als gister.

Des avonds half-zes ure. De *patient* geraakte oogenblikkelijk in den *magnetischen* slaap; zij had eenige schokken, doch was overigens zeer kalm, en ontwaakte als te voren, na gezegd te hebben, dat zij eene goede nachtrust zoude genieten.

Den 11 *November* viel zij op het gewone uur in den slaap; aanvankelijk was zij zeer kalm, doch naderhand minder wèl. Gij moet, zeide zij, mijn hoofd veel bewerken, en het water van de borst afdrijven. — Hebt gij dan het water in de borst? Neen, maar het water in den buik, en dit perst het bloed naar boven, en geeft mij benaauwdheden en angstvallige gewaarwordingen. — Na dat ik haar hoofd sterk had bewerkt, zeide zij: Als gij dat niet zoo goed gedaan had, dan zoude ik heden eenen akeligen dag hebben doorgebragt; nu zal het wel schikken. Toen ik haar het water van de borst had afgewerkt, zeide zij: Nu moet gij mij heden avond op de zelfde wijze *magnetiseren.* — Hierop ontwaakte zij, en bevond zich wèl.

Des avonds op het gewone uur was zij in den *magnetischen* slaap ongemeen opgeruimd; ik moet, zeide zij, kruiden als thee drinken. Na een weinig doorgedacht te hebben, voegde zij er bij: Ik moet gebruiken *Deosma crenata*, als thee getrokken, nu en dan een kopje. Hierop ontwaakte zij, en was zeer wèl.

Den 12 *November.* Des morgens in den *magnetischen* slaap overgebragt, zeide de *patiente:* Ik zal heden niet zoo wèl zijn als gister; ik heb veel slijm, en daar tegen moet ik een half eijerlepeltje gember weder in een glaasje rooden wijn en suiker doen, en dit een half-uur vóór het eten gebruiken. Overigens had er verder niets bijzonders plaats, anders of meer dan gister. Na een half-uur geslapen te hebben, ontwaakte zij.

Des avonds had er niets bijzonders plaats, anders dan dat de *patiente* in den *magnetischen* slaap zeide, dat alle waterachtig voedsel haar schadelijk was, en dat zij vaste spijzen moest gebruiken; als ook dat zij van hare kruiden nog twee kopjes moest drinken. — Zij ontwaakte als op de vorige dagen.

Den 13 *November*, des morgens. De *patiente*, in den *magnetischen* slaap gevallen zijnde, zeide zij: De kruiden, welke ik gister avond gedronken heb, hebben mij veel goeds gedaan; ik moet in het vervolg er een stukje beschuit op gebruiken, anders zoude ik misselijk worden; nu moet ik morgen en overmorgen nog 's morgens en 's avonds *gemagnetiseerd* worden, en voorts Vrijdag, wel des avonds maar des morgens niet. — Zij ontwaakte als naar gewoonte.

Den 13 *November* (*des avonds*). In den *magnetischen* slaap zeide de *patiente:* Ik bevind mij niet zoo wèl als anders; doch het is des te beter, dat ik mijne kwaal meer gevoel; de waterloozing is veel beter; zoo ook mijne spijsvertering; mijn

voedsel verteert meer in water. — Hierop ontwaakte zij als gewoonlijk.

Den 14 *November. (Morgenbewerking.)* De lijderes had in den *magnetischen* slaap niets bijzonders te zeggen, en was wel te moede.

(Avondbewerking.) In dit *magnetiseer*-uur ging alles als naar gewoonte. Haar toestand werd van dag tot dag beter.

Den 15 *November. (Morgenbewerking.)* in den *magnetischen* slaap zeide de *patiente:* Ik zal over vier dagen de maand-zuivering krijgen (zij had dezelve sedert verscheiden maanden niet gehad); ik moet alle morgen, op de nugtere maag, en des middags, twee uren na den eten, wat gekookte rijst, iedere maal met 10 grein saffraan doormengd, gebruiken. — Voorts had zij niets te zeggen, en ontwaakte zij, als op de vorige dagen, zich wèl bevindende.

(Avondbewerking.) In den *magnetischen* slaap zeide de *patiente:* Ik moet alle avonden het hoofd wassen met

Stegadosbloemen 2 dr.
Lavandelbloemen 1 dr.
Brandewijn 1 pint.

Morgen moet ik bewerkt worden, en ook Zaturdag morgen; alsdan zal ik mijnen leefregel voorschrijven.

Den 16 *November. (Des avonds.)* Door mij in den *magnetischen* slaap overgebragt zijnde, zeide de lijderes: Gij moet mij sterk bewerken, want ik

heb heden avond veel te zeggen; ik moet de rijst met saffraan nog vijf dagen, en dan mijne gewone middelen blijven gebruiken; ook moet ik mij meer aan de lucht gewennen; beschuit en gebak, waarin weinig boter komt, is voor mij zeer nuttig. Raauw gerookt vleesch is ook goed, en over het geheel is vaste spijze mij zeer heilzaam; waterachtig voedsel is mij schadelijk; ik moet volstrekt geene thee drinken; wit bier is goed, bruin bier is nog te zwaar voor mij; op al wat ik drink moet ik een stukje beschuit eten. Droefheid en andere aandoeningen zijn voor mij zeer schadelijk. Ik mag volstrekt ook geen bloed meer afgetapt worden; dat is mij zeer nadeelig; daarmede ben ik reeds bedorven, en het is voor mij de oorzaak van zoo vele onheilen geweest. Zij hadden mij op de zenuwen werkende middelen moeten toedienen, want de bloedbraking welke ik gehad heb, is ontstaan door opgekropte droefheid, en de menigvuldige aderlatingen hebben dezelve nog zoo veel meer bevorderd. Thans kan vooreerst het *magnetismus* gestaakt worden. Morgen over dertig dagen of op den dertigsten dag, moet ik tweemaal *gemagnetiseerd* worden, en dan nog gedurende vier maanden telkens om den dertigsten dag; daarna zal ik nog ettelijke keeren achtereen moeten *gemagnetiseerd* worden; dan zal de natuur eene andere wending krijgen. Dit gezegd hebbende, dronk zij van het *gemagnetiseerde* water, en ontwaakte na 75 minuten geslapen te hebben.

Daarop ten harent terug gekeerd zijnde, kwam

mijne *patiente* den 15 December te *Amsterdam* terug, en werd ik weder bij haar genoodigd. Zij was in dien tusschentijd nog al redelijk, doch tegen den tijd dat zij weder moest *gemagnetiseerd* worden, bevond zij zich minder wèl. Op evengemelden dag haar in den *magnetischen* slaap gebragt hebbende, zeide zij: Mijn toestand is vrij wèl, alleenlijk dat het water in den buik weêr aanwast; gij moet het water afleiden, en veel op het hoofd werken; ik moet de pillen wat nalaten, en dan gebruiken: *tinctuur* van *alsem*, van *oranjeschillen*, van *alandwortel*, onder elkander, van elk één once, driemaal daags een eijerlepel met witten wijn. Ik ben een dag te vroeg *gemagnetiseerd;* nu moet ik morgen weêr bewerkt worden, dan kan ik maandag weêr vertrekken. Dit gezegd hebbende ontwaakte zij onder eene sterke uitwaseming.

Den 16 *December. (Morgenbewerking.)* In den *magnetischen* slaap zeide de *patiente:* Ik heb niets te zeggen, mijn toestand is over het geheel veel beter; ik moet heden avond nog eens *gemagnetiseerd* worden; gij moet de linker borst sterk bewerken, want die is zeer pijnlijk. — Na 25 minuten geslapen te hebben, ontwaakte zij.

(Avondbewerking.) Zoodra de lijderes *magnetisch* sliep, zeide zij: Mijne linkerborst is zeer pijnlijk. — Ik vraagde haar: Kunt gij er niets aan doen? Neen, niet dan na verloop van twee maanden. Ik moet drie maal daags 20 druppels *tinctuur* van *castoor* met witten wijn gebruiken, en wel des

morgens ten 10, des namiddags ten 4 en des avonds ten 9 ure. Van de kruiden *deosma crenata* moet ik een sterk aftreksel blijven gebruiken. Nu moet ik heden over 30 dagen weder *gemagnetiseerd* worden. Ik moet niet driftig in mijne werkzaamheden zijn. Hierna ontwaakte zij na 35 minuten geslapen te hebben; zij was zeer wel te moede.

Den 14 *Januarij* 1833, was de door haar bepaalde dag om weder *gemagnetiseerd* te worden. Zij was intusschen ten harent terug geweest, en had, aan de wasch de hand leenende, zich wat te veel vermoeid, hetwelk haar zeer schadelijk was geweest en vele pijn in de borst had veroorzaakt; ook had zij in de laatste dagen van dezen tusschentijd wederom brakingen gehad, zoodat zij, bij hare terugkomst te *Amsterdam* op gemelden dag niet in de beste gesteltenis was. — Haar in den *magnetischen* slaap gebragt hebbende, zeide zij: Ik heb met het ophangen der wasch mij te veel of te hoog uitgerekt; dat heeft mij veelvuldige brakingen veroorzaakt. Met mijne kruiden moet ik blijven voortgaan; van de pillen moet ik er nu weder 's morgens en avonds drie, en van mijne *tinctuur* met witten wijn, om de twee uren een eetlepel vol gebuiken. Ik moet heden avond nogmaals bewerkt worden, en dan kan ik morgen weder naar huis gaan. — Hierop ontwaakte zij.

(Avondbewerking.) In den *magnetischen* slaap zeide mijne lijderes, wier borst, in den wakenden staat, nu weder meer pijnlijk was geworden: Hoe

meer pijn ik in de borst gevoel, des te beter; ik moet mij zeer bedaard houden, en mij alles getroosten, want ik zal eenmaal herstellen. Hierop ontwaakte zij.

Daar de *patiente*, na afloop van den tusschentermijn, *den* 11 *Februarij* alhier terug gekeerd, mij berigtte, dat zij weder zeer pijnlijk op de borst was, en dienvolgens zelden, dag of nacht eenige rust genoot, bewerkte ik haar nog des avonds van dien zelfden dag. Haar in den slaap gebragt hebdende, zeide zij: Ik kan niets van mijnen toestand zeggen, mijne borst is te pijnlijk. Ik beademde dezelve en de pijn bedaarde. Morgen, dus vervolgde zij, moet ik tweemalen daags bewerkt worden. Hierop ontwaakte zij, en was redelijk wel, en zonder pijn.

Den 12 *Februarij*, des morgens toen zij in den *magnetischen* slaap was, was zij zeer kalm, sprak niet, en scheen in zich zelve met hare gedachten werkzaam te zijn. Ik volbragt als naar gewoonte mijne *magnetische* behandeling op haar. Zij zeide vervolgens: Ik zal heden avond wel alles nader zeggen. Hierop ontwaakte zij.

(Avondbewerking.) Na in den *magnetischen* slaap, oogenschijnlijk eene kleine wijl in gedachten, te zijn stil geweest, zeide zij: Ik heb kankerklieren in de linkerborst, en zal er ook van herstellen; mijne borst is in hare volle rijpheid ter herstelling; gij moet wèl voorzigtig zijn, dat gij de borst niet stoot of kneust, want dan ware het onherstelbaar. Morgen, na den *magnetischen* slaap moeten er op mijne

borst levende wormen en knoflook worden gelegd, door elkander fijn gehakt, koud op een zeemleêren pleister of lap, en over de geheele borst heen uitgespreid. Dit moet gedurende 24 uren dus blijven liggen; ik mag in dien tusschentijd volstrekt niet slapen, niets eten dan zacht gekookte eijeren met beschuit; ik moet daarbij koffij en ook veel *gemagnetiseerd* water drinken. De wormen zijn om den kanker te herstellen even goed als de kreeften (1). Wanneer morgen, na de *magnetische* bewerking, verzuimd wordt, die wormen met de knoflook op de borst te leggen, dan is het te laat; want, in dat geval, zal de kanker zich verder uitbreiden, daar zij nu reeds op het punt staat hare verderfelijke werking te doen; alsdan zouden er andere geweldige en gevaarlijke middelen moeten worden aangewend. Zoodra ik ontwaak, moet gij mij van de zaak kennis geven, en verder onderrigten van het gevaar, waarin ik mij bevind, en van hetgeen er tegen moet worden aangewend. — Hierna ontwaakte zij, na ruim een uur tijds *magnetisch* geslapen te hebben.

Ik deelde haar mede, wat zij van haren toestand gezegd had; haar gelaat veranderde merkbaar, en zij was zeer aangedaan, te meer daar zulks haar zoo geheel onverwachts ter kennisse kwam. Evenwel toen ik haar van hare opgegevene geneeswijze

(1) Men weet dat de, in de gasthuizen en hospitalen liefdadig verplegende, nonnen, de zoogenaamde *barmhartige zusters*, op de kankerklieren rivierkreeften en knoflook leggen.

en voorspelde genezing insgelijks verwittigde, werd zij weder eenigermate gerust gesteld, doch de angst voor den kanker folterde haar weldra wederom zoo vreesselijk en aanhoudend, dat zij geen oogenblik nachtrust genoot.

Toen zij mij het vereischte geneesmiddel aanduidde, was het des avonds 6 ure; ik behoef dus niet te zeggen in welke verlegenheid ik mij gebragt zag om in zoo korten tijd (nog vóór des anderen daags morgens 10 ure) in dit koude saizoen de noodige wormen (aardwormen of zoogenoemde *pieren*) te bekomen. Met vele moeite en kosten slaagde ik er in, mij vóór den bepaalden tijd nog de levende wormen te verschaffen, en naar het voorschrift te doen bereiden.

Den volgenden dag, 13 Februarij, bij de *patiente* komende, was zij nog te bedde, in sterke uitwaseming en, door de vrees en hare zenuw-aandoening, geen oogenblik rust genoten hebbende. De pijn in de linker borst was nu zoo hevig, dat van de weerpijn onder de oksel van den arm een bobbel, ter grootte van een duiven-ei, was getrokken.

In den *magnetischen* slaap gebragt zijnde, zeide zij: Zoodra ik ontwaakt zal zijn, moet gij de wormen en de knoflook op de borst leggen . . . . Ik mag niet slapen en ook niet bewerkt worden; ik behoef echter niet te worden bewaakt, gij kunt mij gerust naar bed laten gaan, want door de vrees die mij bekruipt zal ik niet kunnen slapen (1). Als het

(1) Mijne praktijk heeft mij geleerd, dat hoe heviger zooda-

24 uren op mijne borst gelegen heeft, moet gij het er van afnemen en het in het geheim gemak werpen. Ofschoon ik goeden moed heb, kan ik nog niet zeggen of het wel met eenmaal 24 uren zal voldoende zijn. Is dit niet het geval zoo moet gij mij alsdan in den slaap brengen en andere wormen gereed hebben, die dan nogmaals voor 24 uren moeten opgelegd worden.

Hier ontwaakte zij, het was 10 ure 's morgens. Ik nam terstond van de gehakte pieren eene goede handvol en evenveel van den knoflook, mengde alles door-een, en legde het nu als eene pap over hare gansche borst henen. Gedurende al den tijd, na dat het mengsel een half uur op hare borst gelegd was en hetzelve er op bleef, was zij geheel vrij van pijn, doch gevoelde zij klopping en eene soort van sterke trillende beweging uitwendig, welk een en ander haar eene zeer onaangename gewaarwording veroorzaakte.

Den 14 *Februarij.* De *patiente* was reeds van hare nachtelijke sponde opgestaan en ik vond haar brandende van begeerte, de uitkomst te weten. De tijd is dáár, het is 10 ure geslagen. Ik neem de pap van de borst af; de pijn is geheel geweken, de borst geslonken, de huid rimpelig met eenen doorschijnenden rooden gloed. Overigens is aan de borst

nige lijderessen door de vrees zijn bevangen, des te krachtiger het middel werkt. Op eene lijderes die, onverschillig en hardvochtig van gemoed, slechts in geringen graad door de kwaal was aangetast, heb ik het middel zonder vrucht zien aanwenden.

niets te zien, de klieren en ook de weerpijnbobbel onder den arm zijn verdwenen; ik breng de *patiente* weder in den *magnetischen* slaap, en na eenige oogenblikken, gedurende welke zij oogenschijnlijk over haren toestand heeft doorgedacht, laat zij zich dus hooren: *De wormen hebben op de borst zeer gunstig gewerkt. De kanker is er geheel-enal uit;* er behoeft niets meer te worden opgelegd; ik moet mijne borst met warm water afwasschen en er eenen zeemlederen lap op leggen.

Daarop ontstond tusschen mijne *patiente* en mij het volgende gesprek:

Ik. Zouden de wormen en knoflook voor alle kankerklieren goed zijn?

Patiente. Ja, men moet de grootste soort van wormen nemen; zij doen, met knoflook de zelfde werking ale de rivierkreeften, doch de lijders, die niet onder *magnetische* behandeling zijn, moeten eene gestrenge *dieet* in acht nemen; zij mogen volstrekt niet naar bed gaan, en niets anders nuttigen dan eene boterham met koffij; deze laatste, des verkiezende, met melk en suiker; zijn de kankerklieren te ver gevorderd, zoo moet men het middel twee à drie malen in de 24 uren herhalen, en indien alsdan het middel geene voldoende werking heeft gedaan, moet men twee dagen wachten, en alsdan de zelfde proefneming nog tot twee malen herhalen. Heeft alsdan nog de lijder geene verligting van pijn, en doet het middel geene voldoende

werking, zoo is dit een bewijs dat de kanker heeft wortel geschoten en onherstelbaar is.

Ik. Hoe komt het dat men zoo weinig aan de borst uitwendig zien kan?

Patiente. Dat komt van daar, dat de klieren te diep naar binnen zijn; mijne klieren zaten diep in de borst en waren toch van buiten zeer wèl voelbaar.

Mijne *patiente* door deze vragen, en door het denken, hetwelk zij tot derzelver beantwoording had moeten doen, blijkbaar vermoeid zijnde deed ik, na dat zij gezegd had, heden avond nogmaals te moeten bewerkt worden, haar nog slechts deze ééne vraag:

Ik. Moogt gij nu alles eten?

Patiente. Ja, maar ik zal niet veel eetlust hebben, want mijn gestel is te zeer geweldig geschokt door de vrees voor den kanker; want terwijl ik het vooraf wist, dat ik kankerachtig was, dacht ik weinig dat men den kanker kon wegnemen zonder uitsnijden, waarvan ik zoo dikwijls gedroomd had. Ik moet heden avond ten 6 ure te bedde *gemagnetiseerd* worden, en dan moet gij mij in den natuurlijken slaap overbrengen, anders zoude ik in geene twee dagen kunnen rust genieten. — Hierop ontwaakte zij, na ruim een uur geslapen te hebben.

(Avondbewerking.) Ten 6 ure, als gewoonlijk des avonds mijne bewerking aanvangende, was de *patiente* te bedde. In den *magnetischen* slaap had zij mij niets belangrijks te zeggen, en na verloop van eene half uur bragt ik haar over in den na-

tuurlijken slaap. Den ganschen nacht sliep zij, zonder te ontwaken, geheel door, en bevond zich, toen zij eindelijk des morgens ontwaakte, bovenmate verkwikt.

Den 15 Februarij. (Morgenbewerking.) In den *magnetischen* slaap zeide heden de *patiente:* Ik weet niet in welke wereld ik ben, nu ik geene pijn in de borst heb; gij moet, dus ging zij voort, de borst sterk bewerken, want nu de kanker uit de borst is, zijn de trekkers eenigzins stram, en dit zoude in het uitrekken hinderen; mijne maag verkrijgt ook beter spijsvertering; de omloop van het bloed is nog niet volkomen hersteld, daarop vooral moet gij u bepalen. Heden avond moet ik nogmaals *gemagnetiseerd* worden, en zondag het laatst voor ditmaal. Hier ontwaakte zij.

(Avondbewerking) op het gewone uur bragt ik de *patiente* in den *magnetischen* slaap. Het bloed zeide zij, werkt te veel naar boven; ik mag geen voetbad hebben; de natuur zal zich langzaam regelen. Ik zal dezen nacht eene goede rust genieten; dit zal mijne zenuwen herstellen. Hare borst beschouwende, bevond ik dezelve met bronskleurige vlekken bezet, als van kneuzingen die zich hadden opgelost.

Den 16 Februarij. (Morgenbewerking.) In den *magnetischen* slaap liet zich mijne *patiente* heden volgenderwijze hooren: Ik moet heden het gebruik mijner vroegere middelen hervatten, uitgenomen de pillen, die mij niet meer heilzaam zijn. Ik moet

heden avond nogmaals bewerkt worden. Hierop ontwaakte zij als gewoonlijk.

(Avondbewerking.) De *patiente* had in den *magnetischen* slaap niets van belang over haren toestand te zeggen, anders dan dat zij bij hare te huiskomst weder een corset mogt dragen, hetwelk zij uit hoofde der borstpijn had moeten afleggen.

Ik bragt haar, op haar eigen verlangen, in aanraking met eene harer vriendinnen, Mejufvrouw ZUIDHOEK, die zeer doof en zenuwgevoelig, en destijds onder mijne behandeling was (1). Mijne *patiente* zeide nopens haar: zij is ongerust, niet door het *magnetismus* te zullen herstellen. Zij kan gerust zijn en zich op uwe behandeling verlaten; zij zal door het *magnetismus* herstellen. Haar gehoor is nu reeds beter, en men moest niet zoo hard tegen haar schreeuwen. Voorts tot hare vriendin zelve: wees maar niet bevreesd, er is niets kwaads voor u, de oorpijn welke gij hebt is juist zeer goed; dezelve wekt het leven op. Gij moet met het *magnetismus* voortgaan, en vooral een' zeer matigen leefregel houden en op geregelde tijden eten en slapen. Hier ontwaakte zij.

Den 17 *Februarij.* Des morgens op het gewone uur in den *magnetischen* slaap gebragt, zeide mijne *patiente:* Ik moet een' strengen leefregel onderhouden, vooral veel rust hebben, en bijzonder aan de

(1) Sedert, wegens ongesteldheid harer moeder, en andere onvoorziene tegenspoeden en omstandigheden, hebben mijne bewerkingen op deze lijderes moeten gestaakt worden.

borst en voeten mij voor koude wachten, want ik ben nog zeer zwak, eerst is mijn gestel geschokt geworden door pijn en vrees, en nu door de blijdschap dat mijne borst hersteld is en ik geene pijn meer gevoel. Mijne krachten zullen niet eerder toenemen, dan wanneer de bloedomloop zich geregeld heeft, ik moet dagelijks twee glazen wijn drinken. Op den 10 Maart moet ik tweemalen *gemagnetiseerd* worden, van nu af tot op dien dag zal ik nog al aan buikpijn lijden, daartegen kan niets worden gedaan dan warm houden. Na de bewerking van den 10 Maart zal ik veel beter zijn. Hierop ontwaakte zij als gewoonlijk, en begaf zij zich vervolgens naar hare woonplaats *(Naarden)*.

Den 10 Maart alhier terug gekeerd, werd zij door mij weder *magnetisch* bewerkt. In den slaap overgebragt, zeide zij: Mijn toestand is veel beter; doch mijne overgebleven zwakte en de invloed van het gure weder op mijn gestel zijn oorzaak, dat zich mijne beterschap niet zoo sterk doet gevoelen. Ik ben zonder pijn, en bij den eerstvolgenden keer, dat ik weder moet herwaarts komen, zal zich de doorstraling in het bloed wel regelen. De kanker is geheel uit de borst verdwenen, daarop kan ik gerust zijn; maar in den wakenden staat is mijne vrees deswegens nog niet ganschelijk geweken.

Ik. Van waar hebt gij de kankerklieren?

Patiente. Vóór nu vier jaren, heb ik mijne borst gestoten tegen de punt der keukendeur; dat heb ik niet in acht genomen, het heeft zich tot

kankerklieren gezet, en zoude de ergste kanker zijn geworden, indien de proefneming met de wormen enz. twee dagen ware verzuimd geworden; geen ander middel ware alsdan overgebleven, dan de borst af te zetten, en ook dit zoude mij slechts voor eenen korten tijd hebben gebaat, want de kanker zoude zich door geheel het ligchaam hebben verspreid, en een spoedige gewisse dood zoude mijn lot hebben beslist. Nu moet ik heden avond nog eenmaal worden *gemagnetiseerd*, dan kan ik weder naar *Naarden* terug gaan. Hierop ontwaakte zij, en bevond zich zeer verkwikt.

(Avondbewerking.) Op de gewone ure van 6 des avonds, bragt ik mijne *patiente* in den *magnetischen* slaap. Zij zeide: Ik ben verkouden en moet mijn wittenwijn-middel nalaten. Tegen de verkoudheid moet ik gebruiken: alands-wortel, oranjebladen en annijszaad, van ieder evenveel, als thee getrokken, en nu en dan een kopje met een scheutje melk er door. Voorts zeide zij: Ik moet den 5 April terug komen, en nog den avond van dien dag *gemagnetiseerd* worden; ik zal alsdan ettelijke dagen moeten vertoeven, het *magnetismus* zal dan gunstig op mij werken, en mijne volkomen herstelling zal dan spoedig volgen. Ik zal tegen dien tijd ernstig ongesteld worden, en alle droevige verschijnselen, zoo als brakingen, zullen zich andermaal op mij vertoonen; kortom: ik zal geheel, uitgenomen de borst, terug vervallen tot den toestand waarin ik was, alvorens ik ben *gemagnetiseerd* geworden.

Nog vóór April zal dit beginnen, en mijne zwaarmoedigheid en hopeloosheid zullen ten toppunt stijgen. Wees voorzigtig! wees voorzigtig!!, dat gij dit voor mij verborgen houdt, schrijf het niet voor mij op; ik zal den 3 April zeer begeerig naar het *magnetismus* zijn, er moet gezorgd worden, dat ik den 5 April eene ruime kamer heb, waar ik stooken kan; ik moet alsdan een streng dieet houden, en alsdan moet het *magnetismus* met kracht worden voortgezet; de omloop des bloeds zal zich alsdan herstellen, en mijne genezing volkomen zijn. Hierop ontwaakte zij, en was wèl te moede.

Het zoude nutteloos zijn, de dagverhalen dezer waarneming verder in het breede te vervolgen. Ofschoon bij de *patiente*, zoo als zij den 10 Maart voorzegd had, zich wederom de brakingen, de zwakke en alle vorige verschijnselen, behalve de kanker, openbaarden, was het echter eene uitgemaakte zaak dat als nu alleenlijk ter *radikale* verdrijving dier onderscheidene kwalen, het herstel van den bloedomloop moest worden bewerkstelligd. Hierover nu, dit beseft men ligt, was in den *magnetischen* slaap niet veel bijzonders te zeggen. Genoeg zij het dus hier aan te merken, dat tegen den 5 April alles volgens het door mijne *patiente* voorgeschreven was in gereedheid gebragt. Van dien dag af aan, werd zij nu door mij geregeld, dagelijks aanvankelijk meermalen, en vervolgens naar gelang harer betering éénmaal *gemagnetiseerd.* Zij verbood, in den *magnetischen* slaap, zich op het uit-

drukkelijst de voor haar beschikte ruime warme kamer te verlaten; haar leefregel was op het strengst bepaald; al hetgene waarnaar zij meest graagte had, verbood zij zich. Hare opgemelde ongesteldheden beterden als door een wonderwerk; reeds na de eerste *magnetische* bewerking hadden de brakingen schier geen plaats meer, en al het overige volgde derwijze dat zij in acht of negen dagen zich redelijk wèl bevond; eetlust, nachtrust enz. terug keerden, en, naar mate de bloedomloop zich herstelde, ook hare krachten zigtbaar toenamen. Evenwel bleef zij klagen over hare zenuw-aandoenlijkheid, welke zij zeide dat haar nog zeer lang zoude bijblijven. Op zekeren dag, echter, zeide zij in den *magnetischen* slaap: Ik zal in de maand Augustus eenen val doen; alsdan moeten daags te voren drie bloedzuigers op mijne linkerzijde worden aangelegd; en zij wees de plaats aan, waar dezelven moesten gelegd worden. Deze val, dus vervolgde zij, zal de gunstige werking doen dat ik minder zenuwgevoelig, en ook minder vatbaar voor schrikken of gramstorige driften zal zijn. Vervolgens beterde haar toestand van dag tot dag, zoodat zij welhaast de *magnetische* bewerking niet meer dagelijks noodig had, en met den 7 Mei, behoudens de te groote aandoenelijkheid, volkomen was hersteld.

Later, in Augustus, heeft ook, overeenkomstig hare voorspelling, de val plaats gehad, en heb ik daarna de sterkste bewijzen van een verbeterd zenuwgestel op haar waargenomen.

GENEZING

VAN

VERHARDING

IN DE

BORST.

Ik ben niet voornemens, mij opzettelijk op het genezen van kankerklieren toe te leggen, en vergenoeg mij met het middel tegen dezelve ter algemeene kennis te hebben gebragt, *(zie het Handelsblad van* 2 *Mei,* n°. 33*),* waardoor thans een iegelijk in staat is, hetzelve, onder toezigt van eenen Chirurgijn, aan te wenden. Daar ik echter nog nader in de gelegenheid ben geweest, om te dien aanzien proeven te nemen, en gaarne wensch bij te dragen tot de uitbreiding van heelkundige kennis, zal hier nog een genezing-geval door mij worden medegedeeld, in aard verschillende van dat, betreffende Mejuf-

vrouw VAN EIJKEN, (*) nopens hetwelk de haar Ed. heelkundig behandeld hebbende Heeren Professoren VROLIK en TILANUS het best in staat zijn getuigenis te geven.

JACOBA MULLER, oud 18 jaren, had van haar 16de jaar *gelaboreerd* aan verharding in de linkerborst. Toen zij zulks voor de eerste maal gewaar werd had de klier, volgens hare verklaring, den omvang van een grooten knikker, en welhaast vermogt zij, wegens de hevige schoten en de trekkende weerpijn onder den oksel van den arm, niet langer dit ongeval te verbergen; zij vertoonde hare borst aan hare moeder, die haar deswegens zeer ontrustte. Na voorts vruchteloos met de nonnen of barmhartige zusters te hebben geraadpleegd, werd de *patiente* eindelijk den 6 Julij 1832 in het gasthuis alhier gebragt en onder behandeling gesteld van opgemelde, te regt wegens verhevene studie en beproefde *practicale* kunde en bekwaamheden beroemde, Hoogleeraren. Volgens de verklaring der *patiente* had zulks echter geen ander gevolg gehad, dan dat de klier sedert was aangegroeid tot de grootte van een duiven-ei, tot eindelijk, na acht maanden dus in het gasthuis te zijn verpleegd, hare borst als ware het geheel versteend was; dezelve was daarbij derwijze gezwol-

(*) Zonder mij te willen uitlaten over den eigenlijken aard van het onderhavig kliergezwel, zal ik slechts aanmerken, dat hetzelve niet zonder het mes er kon uitgenomen worden, en er zijn maar zeer weinige voorbeelden, dat zoodanige operatien met goed gevolg zijn bekroond geworden.

len of uitgezet, dat men den tepel er van naauwelijks konde vinden. Voorts werd zij door hevig pijnlijke schoten in de borst gefolterd, met eene knagende weerpijn onder den arm, zoodat zij somwijlen flaauw om het hart werd, als of zij in zwijm zoude vallen; somwijlen ook, had zij een tintelend gevoel met verdooving of krachteloosheid in den arm, die zich tot in de vingers mededeelde.

In dezen toestand dan, werd ik uitgenoodigd de borst te bezigtigen; ik vond dezelve in den verschrikkelijkst afzigtelijken toestand, en verzocht zijnde de proef te nemen van het leggen van de wormen en het knoflook, besloot ik, aangezien het onder de gegeven omstandigheden daaraan verbonden gevaar, eenen mij bevrienden heelmeester uit te noodigen mij daarbij te willen vergezellen, die dan ook heuschelijk zich daartoe bereid verklaarde. Wij stelden dag en uur vast, en den 7 Junij 1833, ten 7 ure des morgens, na de wormen en het knoflook te hebben toebereid op dezelfde wijze als in mijne waarnemingen in het geval van mejufvr. VAN EYKEN door mij is vermeld, legden wij het bereidsel, ter vingerdikte op eenen zeemleêren lap gestreken, op de borst der lijderes, in diervoege, dat dezelve daardoor geheel werd bedekt. Ik schreef haar tevens voor, niet te slapen, en geen ander voedsel te gebruiken dan geboterd brood of eene zoogenaamde boterham en een' kop koffij. Mijne voorschriften werden stiptelijk opgevolgd. Zoodra de pap op de borst gelegd was, gevoelde de *patiente* hare gehee-

le borst in eene trillende of deinzende beweging; het was als of de wormen in de borst leefden; de pijnen verhieven zich met hevige schoten door den arm en tot in de vingers. In den namiddag stilde zich de pijn, doch werd nu vervangen door hevige gloeijingen en eene zoo brandende hitte als of er vuur in de borst ware; tegen den nacht bevond de *patiente* haren toestand bedaard, doch ten gevolge der geledene gewaarwordingen, had zij groote moeite met tegen den slaap te worstelen.

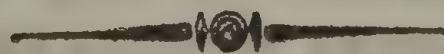
Des anderen daags, 's morgens ten 7 ure, namen wij het borstbelegsel af; de borst was met roode vlekken bezet. De heelmeester onderzocht dezelve, zij was iets heeter en losser, daar zij anders vast en onbewegelijk was. Wij bevonden echter de proef nog niet voldoende, en herhaalden dus dezelve op gelijke wijze als den vorigen dag. De pijn, welke de *patiente* nu weer te lijden had, was zeer hevig, doch thans meer uitwendig; de pijn *binnen* de borst was met den eersten dag reeds geweken. Na den middag bedaarde ook de uitwendige pijn; nu gevoelde zij, even als den vorigen dag, doch alles in minderen graad, weder gloeijing en brand in de borst; men had groote moeite haar buiten slaap te houden.

Des anderen daags, bij het afnemen van het belegsel, was de huid in blåren opgetrokken, uit welke zich, even als bij het blåren trekken van spaansche vliegpleisters, een ligt groenachtig vocht ontlastte. Alzoo ik dezen dag niet bij de afneming

van het wormen-*preparaat* kon tegenwoordig zijn, werd zulks door den wondheeler alleen verrigt, waarop hij oordeelde, dat de proef voldoende had gewerkt. Zeer doelmatig werd door hem eenvoudiglijk niets anders verordend, dan fijn zuiver linnen met raapolie op de borst te leggen. Hierdoor werd aan dezelve eene merkelijke verzachting toegebragt, en was zij binnen weinige dagen volkomen geheeld; dezelve was nu los op het gevoel, daar zij anders altijd aan de *patiente* eene zeer onaangename gewaarwording had veroorzaakt, als ware zij vast gegroeid. De klier echter was nog niet veel geslonken, doch verminderde nu van dag tot dag, ofschoon de borst zelve aanmerkelijk grooter bleef dan de andere.

De lijderes was nu weldra geheel van hare kwaal hersteld; zij gevoelt geene de minste pijn meer, dan bij verandering van weêrsgesteldheid nog eene niet noemenswaardige gewaarwording.

Een iegelijk kan zonder vrees of gevaar deze zelfde proeve bij eene dergelijke kwaal aanwenden, doch wij raden alsdan ten sterkste aan, het *preparaat* door eenen heelmeester op de borst te doen leggen, en vooral de raap- of lampolie niet te vergeten.

OVER DE

MAGNETISCHE KRACHTEN,

WELKER KENNIS TER PRACTISCHE BEOEFENING VAN HET

MAGNETISMUS

WORDT VEREISCHT.

Het is mijn oogmerk in deze verhandeling beknopt en bevattelijk te verklaren, welke *magnetische* krachten ieder *magnetiseur*, wil hij als zoodanig in het openbaar optreden of algemeen werkzaam zijn, behoort te kennen, tevens met aanwijzing van al zulke krachten, welker ganschelijk nieuwe kennis door mij in den loop mijner praktijk tot dus verre uitsluitend is verkregen.

Reeds toen ik voor het eerst onder mijnen voormaligen veel geachten meester, de Hoog Welgeboren Heer Mr. GEORGE CRAUFURD, (*) afstammende

(*) Broeder van den Heer JAMES CRAUFURD, voormalig Consul-Generaal van zijne Britsche Majesteit te Rotterdam, en van de Gravin CRAUFURD, douairiere VAN ROCHART.

van Schotsche koninklijke familie, en wiens onderrigt in het *magnetismus* ik gedurende vier jaren de eer had te genieten, die edele kunst begon te beoefenen, zocht ik vruchteloos naar vaste grondslagen op welke ik mij, uit mijne practische waarnemingen eene algemeene geregelde *theorie* van het *magnetismus* konde vormen. Onder meer andere voortreffelijke werken, bestudeerde ik ook dat van Professor KLUGE, door den Hoogleeraar VAN DER BREGGEN uit het Hoogduitsch vertaald, en te *Amsterdam* bij den Boekhandelaar SCHALEKAMP in het licht gegeven. Doch, dit werk, hoe uitmuntend ook, kon mij de verlangde grondslagen of beginselen der kunst niet aangeven. Mijn zoo even genoemde meester, die zelf het onderwijs van MESMER, toen deze zich te *Parijs* bevond, met honderd *louis-d'or* had betaald, kon te dezen even min mijne vorige wenschen bevredigen. Wel oefende hij bij voorkomende gelegenheden het *magnetismus* uit, doch aanvankelijk wegens de veelvuldige betrekkingen van zijnen hoofschen stand, en later door zijne afzondering van de groote wereld tot eene geheel ingetogene of zelfs, wegens zielskwellingen, sombere leefwijze, was hij minder geschikt, om van zijne werkzaamheden als *magnetiseur* groote vruchten te trekken.

Des ongeacht begaf zich deze menschlievende edelman vaak tot de armste lieden, en oefende dan, veelal een uur tijds op een' schamelen matten stoel gezeten, het *magnetismus* uit, mij altijd daarbij met zich nemende, ten einde mij alle mogelijke waar-

nemingen en onderrigtingen mede te deelen, die mij eenmaal met gewenscht gevolg als *magnetiseur* zouden kunnen doen optreden, tot welk einde hij mij ook het vrij gebruik zijner aanzienlijke bibliotheek toestond. Aan deze zijne, dankbaar steeds door mij erkende en mijn welzijn zoo zeer behartigende zorgvuldigheid, heb ik dan ook wel voornamelijk te danken, dat ik sedert met zoo veel vrucht het *magnetismus* heb mogen en nog steeds blijf beoefenen. Hij zelf, veel aan *rhumatisme laborerende*, gaf zich vol vertrouwen aan mijne *magnetische* bewerkingen over, en werd dus mijn eerste *patient*. Inzonderheid had ik hierdoor gelegenheid de bewerking op *distantie* mij eigen te maken, in welke welgemelde mijn meester een der sterkste *magnetisseurs* was, die immer vóór hem hadden bestaan, en welligt nog heden ten dage is hij in dit opzigt nimmer overtroffen. Ik zoude van hem te dezen de meest bewonderingwaardige verrigtingen kunnen mededeelen, indien mijn tegenwoordig bestek zulks veroorloofde. Genoeg zij het hier nog slechts aan te voeren, dat de zoo even gemelde werking op *distantie* als den hoogsten trap der *magnetische* verrigtingen is te beschouwen, vermits daarin, *zonder aanraking*, de *magnetische* bewerking met eene sterke doorstroomende *manipulatie* wordt uitgeoefend.

Dit weinige noodig geacht hebbende ter inleiding tot mijn voorgenomen onderwerp, zal ik nu zonder verdere uitweidingen tot hetzelve overgaan.

De *magnetische* krachten zijn *zes* in getal.

Ik zal dezelve noemen, zoo als mij zulks meest eigenaardig voorkomt, in verband met derzelver *praktische* uitwerkingen.

De *eerste* is de *fixerende* kracht. Ik noem dezelve de *algemeen zenuwbewegende kracht*; zij brengt de zenuwen in werking, en verkondigt, als ware het, wat er bij de zenuwen zal plaats grijpen. Deze kracht verwekt soms de hevigste zenuwtrilling, en brengt somwijlen den *magnetiseur* de hevigste toevallen aan. Zoodanige *magnetiseurs* zijn schier met geene andere dan deze *magnetische* kracht bekend.

De *tweede* is de *beademde* kracht. Ik noem haar de *zelfstandig levensvermogende* kracht, op welke ik nader zal terug komen; de adem is de geest of ziel van ons leven.

De *derde* is de *uitvloeibare* kracht der zenuwen. Ik geef aan dezelve den naam van *leefbeginsel-vermogende* kracht, want in de zenuwen huisvest het beginsel van het dierlijk leven, zoo als zulks door alle natuuronderzoekers wordt erkend. Niet slechts vloeit deze kracht van de toppen der vingeren uit, maar zelfs van de zonnevlecht, waardoor dan soms de *magnetiseur* door zijnen *gemagnetiseerde* wordt gezien als door een helder glanzend licht omstuwd te zijn; gelijk zulks het geval was met mij en mejufvrouw DEKKER, in hare *clairvoyance*, zoo als vroeger door mij is medegedeeld.

De *vierde* is de *doordringend vermogende* kracht, die uit de hersenen voortvloeit; door deze kracht

doet men de *magnetische* vloeistof, als ware het, door het ligchaam, zelfs door het merg en been, van den *gemagnetiseerde* doordringen.

De *vijfde* is de *denkbeeldvermogende* kracht. Deze is zoo sterk dat men door dezelve uren verre verwijderd, ja op eenen onbepaalden afstand, kan werken. Door deze kracht, gepaard met de naast voorgaande of *doordringend vermogende kracht*, moet men de *magnetische distantie*-bewerking uitoefenen, door welke de lijders, op vele uren afstands, in den slaapwandel worden gebragt, even als of de *magnetiseur* tegenwoordig ware.

De *zesde* is de *ernstige wilvermogende* kracht. Deze bestuurt of leidt alle de overige krachten; zij is als het roer aan een schip. Men ziet derhalve, dat de werking der onderscheidene vroeger opgenoemde krachten onderling verbonden en zij van elkander, en weêrkeerig van deze zesde kracht afhankelijk zijn. Het schip kan niet varen zonder roer, het roer niet zonder schip (*).

Met deze krachten moet de *magnetiseur* zich bekend maken, en op grond zijner daarvan innig verkregene kennis, zich de *theorie* zijner *practische* beoefening ontwerpen; want het zamenstellen eener algemeene *magnetismus*-leer zal wel altijd te ver-

(*) Deze *zes* krachten moeten in de bewerking twee aan twee gepaard gaan, hetwelk, ware ik niet ongesteld geworden, door mij nader zoude zijn ontwikkeld in een afzonderlijk werk, hetwelk ik, zoo als ook over de schijndooden had willen zamenstellen, doch waarvan ik nu afzie en dus alles inkorten moet.

geefs beproefd worden, daar elk *magnetiseur* met bijzondere gezondmakende krachten door de natuur is begaafd, en ganschelijk verschillende van die van andere *magnetiseurs.* Van daar dan ook, onder anderen, dat de eene *magnetiseur* in een half uur tijds vaak datgene of meer bewerkstelligt, dan waartoe de ander een vol uur noodig heeft (*). Te dezen behoort de *magnetiseur* vooral oplettend te zijn, en door eene juiste kennis zijner krachten zich in staat te stellen, om niet meer dan vereischt wordt door dezelve op den lijder te werken. Wie met eene nog grage maag den disch verlaat, blijft gezond; maar wie zijne maag overlaadt, dat is met te veel krachts haar overspant, onderdrukt hare *organen*, en berokkent zich eene ongesteldheid. Zoo gaat het ook met de *magnetische* behandeling, en ik heb in den loop mijner *practijk* meermalen gelegenheid gehad lijders of lijderessen te herstellen, die reeds uit gemelde oorzaak eenen geruimen tijd door andere *magnetiseurs* waren behandeld. Ook volgde de genezing alsdan altijd op mijne bewerkingen, in korteren tijd dan zij reeds vroeger waren behandeld geweest.

(*) Ik zelf kan daarvan bij eigene ervaring spreken. Toen ik begon het *magnetismus* uit te oefenen, volgde ik den destijds algemeen aangenomen regel, de *magnetische* bewerking een vol uur te doen aanhouden, en ik gaf mij dus moeite om, over het half uur gekomen, de bewerking te rekken, met dat gevolg, dat ik het volgende half uur dikwerf omverre wierp, wat ik in het eerste half uur gewonnen had. Trouwens vrouw *Fortuna* begunstigde toen mijne *practijk* niet zoo als thans.

Men verwijdere verder, zoo veel immer mogelijk is, alle toekijkerij. Er behooren niet meer dan hoogst genomen twee personen bij de bewerking tegenwoordig te zijn. Indien echter de lijder helderziende is, kan men, edoch altijd met diens toestemming, eenige meerdere lieden bij de behandeling toelaten. Geheel kan men zulks ook niet altijd weren of weigeren, daar men soms verpligt is den laster te fnuiken en de bevooroordeelden hunne dwaling te doen erkennen, welke zij hebben opgevat, vermits er, helaas! zoogenaamde *magnetiseurs* worden gevonden, die, door de natuur met buitengewone krachten begaafd, dezelve niet tot nut weten aan te wenden, en er slechts gebruik van maken om daarmede verwondering en verbazing bij mindoordenkende lieden te verwekken; alsdan ziet men hen allerlei fratsen en kuren maken, als wilden en konden zij de elementen *magnetiseren*. Zoodanige ijdele bewegingen onteeren het *magnetismus*, waarmede zij niets gemeen hebben, en de zoogenaamde *magnetiseur*, die zich zoo verre vernedert, van door dergelijk guichelspel de onkundigen te misleiden, is verpligt zich achter de ongerijmdste leugens te verschansen, die wel den onnoozele bedriegen kunnen, maar over welke de verstandige mensch verachtend zijne schouders ophaalt. Maar het gaat zelfs verder. Door aldus volstrekt noodelooze verschijnselen voort te brengen, stellen die zoogenaamde *magnetiseurs* hunne edele heil-wrochtende kunst aan bespotting bloot, en geven zij aan die-

genen wapenen in handen, die, uit baatzuchtige bedoelingen, maar al te veel er gestadig op uit zijn, om het *magnetismus* als gevaarlijk te doen voorkomen, en aan wie het daardoor soms werkelijk gelukt, zelfs de meer verstandigen, die er anders van zouden gebruik maken, van hetzelve te verwijderen.

Wie het *magnetismus* ter goeder trouw en met menschlievende bedoelingen wenscht uit te oefenen, doe het met de edele eenvoudigheid, die de stempel der waarheid is, en met een zuiver gevoel van meêwarigheid jegens den lijder, die zich geheel en al met een onbeperkt vertrouwen aan hem overgeeft.

Men verge ook nimmer te veel van eenen *somnambule*, door hem, b. v. over andere zaken te onderhouden, dan die zijne ongesteldheid betreffen. Zulks doet hem zijne denkbeelden onderling verwarren, en men kan het wezenlijke dan niet van hem vernemen. Ook te dezen aanzien zijn alle ijdele kunstjes beneden de waarde van het *magnetismus* en zij kunnen slechts den lijder benadeelen. De ware *magnetiseur* handelt alleenlijk om wèl te doen en ongelukkigen te redden.

Zoude men het gelooven, indien het niet door de ondervinding aan velen alhier te *Amsterdam*, helaas! gebleken was, dat zeker kerkbewaarder, wiens broeder, een *chirurgijn*, van mij eene geringe onderrigting in het *magnetismus* had ontvangen, van dezen laatstgemelden er *iets* of *niets* van vernomen hebbende, een meisje zoo genaamd in den slaapwandel had weten te hrengen, en dat in dit

ongelukkig schepsel voor hem allerlei en zelfs de schandelijkste kunstjes, zoo als hem naloopen als een hondje, en derg. moest doen. Er ontbraken dan ook weldra geene toekijkers, en zijne bovennatuurkunst werd wijd en zijd uitgebazuind, waarbij echter den verstandigen lieden slechts een medelijdend glimlagchje werd afgedwongen. Zoo verhaalde men, en zoo scheen het ook werkelijk, dat hij door zijnen blooten wil het kind in en uit den slaap bragt zoo dikwerf hij zulks verkoos; daarbij verhief hij dan eene luid brullende stem, en maakte hij gebaren als of hij het kind verscheuren wilde, waardoor het kind, alvorens in den slaapwandel te geraken, bitterlijk moest schreijen! Ik behoef wel niet te zeggen, wat er van zulk eene behandeling moest worden. De Hemel behoede een iegelijk tegen zulke zoogenaamde *magnetiseurs*; gelukkig dat de Kerkeraad hem het verder *magnetiseren* verboden heeft.

Het behoeft dan ook, na zulke ergelijke tooneelen, geene zeer groote bevreemding te baren, dat een achtingwaardig geneesheer, alhier ter stede, in eene onzer voornaamste genootschappen *(Felix Meritis)* eene redevoering heeft gehouden, in welke hij met het *somnambulismus* dapper meende te moeten den draak steken, hetzelve onder anderen bij het vertoonen van een kunstpaardje vergelijkende!

Alle zoodanige bedriegelijke vertooningen en daarop gegronde spotternijen met, en vooroordeel tegen de werkingen van het ware *dierlijk magnetismus*

zullen nimmer eenigen invloed hebben op de oordeelvelling van den onpartijdigen onderzoeker der waarheid. Die waarheid zal steeds zegevieren in spijt van onkunde, wangunst, gekrenkten eigenwaan of wat dies meer zij. Zoo lang de echte kunstbewerkingen van het *magnetismus* gepaard zullen gaan met vreemde, aan het wonderbare grenzende verschijnselen, al is ook derzelver bestaan daadwerkelijk bewezen, zullen er altijd *ongeloovigen* gevonden worden, die het *geloof* in dezen als *bijgeloof* zullen uitkrijten. Men wachte zich echter van aan dezulken het oor te leenen, daar hun vooroordeel alleenlijk voortvloeit uit gebrek aan onderzoek. En waarlijk, wanneer een HUFELAND het geloof aan het *magnetismus* heeft omhelsd, op grond van daadzaken, welke de groote en van vooroordeelen vrije man niet loochenen kon, dan voorzeker kan men veilig alle *pygmeën* laten smalen op, en grijnzen tegen hetgeen zij verklaren niet te willen gelooven, omdat zij het niet begrijpen. Wij voor ons kunnen bij de uitgave onzer waarnemingen volkomen beamen, wat de groote HUFELAND schreef ter gelegenheid zijner uitgave van het tijdschrift: *Journal der practischen Heilkunde* (*) en het worde ons niet tot laatdunkendheid geweten, indien wij des beroemden mans woorden te dezer zake hier ook

(*) Te *Berlijn*, door HUFELAND en HARLES in het licht gegeven, en ook in ons vaderland bij alle onderzoeklievende geneeskundigen bekend en geacht.

met betrekking tot dit ons onderhavig werk tot de onzen maken.

» Dit tijdschrift" (zoo heet het ter gezegde plaatse) » heeft alleen ten oogmerk, wezenlijk gebeurde dingen aan het publiek mede te deelen en voor de vergetelheid te bewaren, om daardoor het rijk der, op daadzaken gegronde, waarheid uit te breiden, als de eenige, welke hetzelve in de natuur erkent; of dezelve al dan niet met deze of gene wijze van de zaken te beschouwen overeenstemme, of, over het geheel genomen, voor het tegenwoordig standpunt der rede al dan niet begrijpelijk zij, dit kan hierbij volstrekt in geene aanmerking komen, indien slechts de daadzaak waarheid zij. Wat toch zoude er worden van de vorderingen der natuurkunde, indien men zich door dergelijke bedenkingen liet afschrikken? En wat zoude wel het gevolg daarvan zijn geweest, indien men zich door datgene, wat vóór 400 jaren begrijpelijk was, hadde willen laten beperken? — Nimmer behoeft men te vreezen het bijgeloof te bevorderen, wanneer men grondig onderzoekt; want het is geen bijgeloof als men het onbegrijpelijke gelooft, maar indien men het gelooft zonder het vooraf behoorlijk te hebben onderzocht. Het krachtigste middel tegen het bijgeloof is derhalve dit, dat men hetzelve bij het helder licht der rede onderzoekt, en het aan de wetten eener zuivere, onbevooroordeelde waarneming der natuur onderwerpt. Heeft men dan nu reeds, *a priori*, de grenspalen der mogelijkheid

van alle ervaring daargesteld? En zijn niet thans voor ons vele dingen begrijpelijk, welke, eenige weken geleden, voor het verstand van dien tijd onbegrijpelijk waren, en aan hetzelve even zoo vele wonderen schenen te zijn? En dus zal, dus moet het, naar onze gedachten, als gegrond in de, steeds meer en meer toenemende ontwikkeling van het menschdom, gedurig voortgaan tot aan het einde der eeuwen."

OPWEKKING

VAN

SCHIJNDOODEN, DRENKELINGEN

EN

SCHIJN-DOODGEBORENEN,

DOOR MIDDEL VAN HET

MAGNETISMUS.

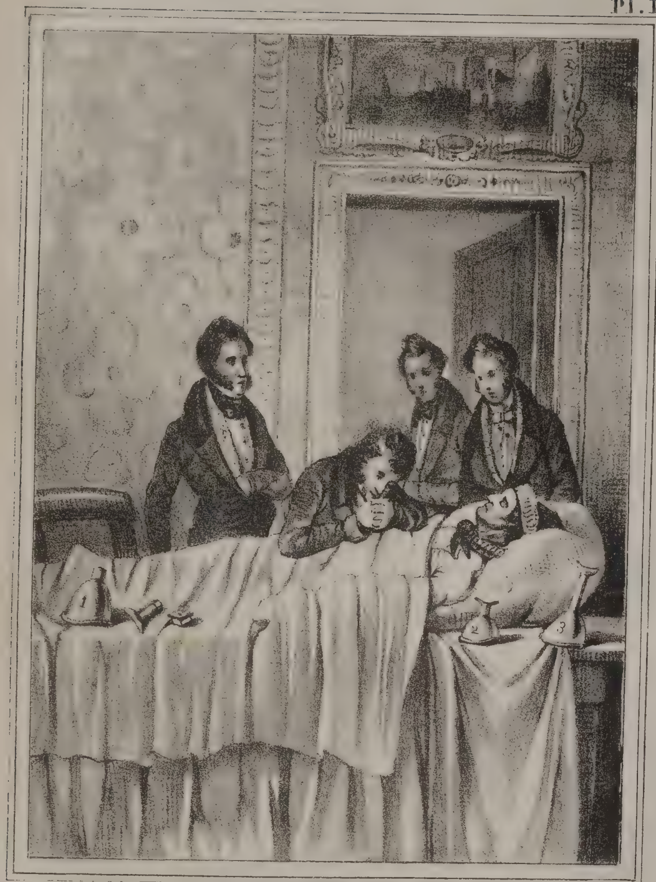
Wanneer het denkbeeld in mij opkomt, dat mij eenmaal het noodlot kan treffen, levend te worden begraven, dan vaart mij eene huiverende tinteling en eene koude rilling door het bloed. Tallooze verhandelingen en redeneringen zijn reeds over dit onderwerp geschreven, doch deze hebben nog luttel troost gebaard voor diegenen, welke door dat ontzettend lot worden getroffen. Alhier te *Amsterdam* heeft men, indien ik wèl onderrigt ben, vier toestellen, die met vele kosten zijn vervaardigd, doch die allen het eigenlijke of wezenlijke doel misten. Men

zoekt alles in het hoogdravende, en het eenvoudige laat men ter zijde liggen.

Ieder mensch is door de natuur met een levenwekkend vermogen begaafd, welks bezit doorgaans den bezitter zelven onbekend is, ofschoon hij zelf reeds menigwerf schijndooden opgewekt hebbe, en hij dagelijks dit voor zijne oogen ziet plaats grijpen. Hier zal een kind ons leeren, hoe wij, als uit *instinct*, in vroeger levensperk met de zoo even vermelde levenwekkende kracht bekend waren. Zie hoe de knaap eene door hem afgematte gouden tor, meikever of ander dergelijk, hem doodschijnend, insekt *beademt*, en hoe daarop het diertje plotselijk tot het leven terugkeert. Zoo heb ik in de *Meijerij* van *'s Hertogenbosch*, waar de landlieden zich veel met de bijenteelt bezig houden, menigmaal gezien, dat de boer bijen op zijne hand had liggen, die volstrekt dood schenen; hij hield dan de hand digt tegen zijnen mond, beademde de bijen, en na zulks 2 of 3 malen te hebben verrigt, was ook altijd het leven der diertjes teruggekeerd. Dikwerf schijnt door koude een gansch bijengezin in den korf uitgestorven; de boer laat gedurende een vijftal minuten zijn' adem binnengaan; weldra herleeft alles, en hoort men in den korf eene verbazende werking. Wilde nu iemand den knaap of den boer vragen van wien hij dit geleerd heeft, zoo is het antwoord: *van niemand.* Een onwedersprekelijk bewijs, dat de natuur zelve ons leert, dat de levenwekkende kracht in ons berust. Het spreekt van

zelf dat, waar geene levensvonken meer aanwezig zijn, ook daar het leven niet meer kan worden opgewekt; doch waar zulks nog plaats heeft, daar ook kan het leven wederom worden hernieuwd en uitgebreid. Ik heb op onderscheidene dieren te dien aanzien proeven bewerkstelligd, welke mij altijd zijn gelukt. Gaarne zoude ik die zelfde proeven op menschen (drenkelingen of anderszins dood schijnende) die zelfde proeven hebben willen toepassen, doch daartoe heeft mij steeds de gelegenheid ontbroken. Telkens, wanneer ik bij een dergelijk geval, zoodra het mij ter kennis kwam, toesnelde, waren er reeds geneeskundigen aanwezig, en door den zamenvloed van toekijkers werd ik verhinderd. Het ware te wenschen, dat de geneeskunde door beoefening van het *magnetismus* zich meer en meer volmaakte en uitbreidde, want te dezen blijft nog zeer veel te wenschen over. Het *magnetismus* is, bijv. onderscheiden malen met het meest gewenschte gevolg door mij aangewend op schijnbaar doodgeboren kinderen, zoodanigerwijze dat, na eene kleine bewerking van slechts weinige oogenblikken, het schijndoode kind in het leven werd teruggebragt. Moge dan geneesheer, vroedmeester enz. zich aan het *magnetismus* vreemd blijven houden, zoo kan daarentegen elk huisvader zeer gemakkelijk van mij de onderrigtingen bekomen, welke hem zullen in staat stellen, om in een schijndood kind het leven weder op te wekken, of hoe hij, door aanwending van het *magnetismus* op eene vrouw in

Pl. I

barensnood, hare verlossing gemakkelijker kan maken en bespoedigen.

Laat ons overgaan tot de wijze van behandeling ter redding van eenen drenkeling:

Terstond na het uit het water ophalen van den drenkeling, moet men het hoofd wel regt-op houden; mond, neus en ooren wel zuiveren van slijk of modder; hem voorts zijne natte kleederen uittrekken, hem in eene wollen deken rollen, op de borst en maagholte fijn zout met de hand sterk inwrijven, zelfs tot op het openrijten der huid toe, zoodanig dat er bloed te voorschijn komt, kunnende zulks geen kwaad. Vervolgens beademt men van tijd tot tijd den mond des drenkelings op eenen afstand van 2 à 3 vingerbreedten, en dus *zonder aanraking*. Bij het beademen moet men ter verpoozing en herwinning van frissche lucht telkens het hoofd ter zijde wenden, om den adem te vernieuwen. Hoe zachter de beademing wordt verrigt, des te krachtiger geschiedt dezelve, en des te vermogender is de warmtestof. Na opgemelde inwrijving 2 à 3 minuten te hebben voortgezet, neemt men een à twee kruidnagelen in den mond, kaauwt dezelve fijn en slikt dan het vocht door, waardoor de adem met meer warmtestof bezwangerd en de levenwekkende kracht vermeerderd wordt; men vouwt of sluit alsdan zijne handen zamen en plaatst die op de maagholte, waar men het zout gewreven heeft; men ademt alsdan tusschen de voorste vingeren en duimen heen; zoodat de beademing den hartkuil wèl doordringe. Van

tijd tot tijd laat men den adem op den mond gaan, en moet men daarbij met de vlakke hand de schouders afstrijken, over of naar de toppen der vingers komen; hetwelk echter niet op het naakte ligchaam, of op de bloote huid behoeft te geschieden, maar over deken en alles henen; in dien tusschentijd moet zich iemand bezig houden de beenen van den lijder sterk te wrijven, insgelijks van over de deken henen. Wanneer men deze bewerkingen gedurende een uur heeft voortgezet, en geen teekenen van leven zich voordoen, dan staakt men de behandeling. Geeft daarentegen de drenkeling teekenen van terugkeerend leven, zoo moet men de eene hand vlak achter op des lijders rug tegen de plaats der maag houden, en de andere hand voor op den hartkuil stil houden, zoodat hierdoor het levensvermogen zich meer en meer uitbreidt, en de maag in eene koking gebragt wordt. Naar gelang van omstandigheden wordt al dan niet een geneesheer geroepen. Men kan ook de borst wasschen met warm water en zoete melk, waartoe het best is eene spons te bezigen.

Met andere schijndooden gaat men óp dezelfde wijze te werk, doch men gebruikt daarbij geen zout. De eene hand moet op de maagholte, de andere op het voorhoofd gelegd, en zoo ongeveer een kwartieruurs stil gehouden worden. Alle aanrakingen geschieden van over de kleeding, en van tijd tot tijd moet de hand van op de maagholte eenigzins worden opgeligt, als wanneer men dan die plaats beademt. Hier geldt wederom de vroeger

reeds gemaakte aanmerking, dat hoe zachter de beademing geschiedt, des te meer zij doordringend en levenwekkend is; ook wendt men hierbij wederom het hoofd ter zijde, telkens bij het vervatten van nieuwen adem. Nu en dan laat men den adem op des lijders mond gaan, zachtjes op en neder, als of men pompt (*). Na dus een kwartier uurs de bewerkingen voortgezet te hebben, moet men ettelijke malen *spargeren*, dat is: de vuist wèl gesloten houden, en alsdan sterk op de maagholte zijne kracht uitwerpen; daarna vouwt men de handen zamen, plaatst ze op den hartkuil en beademt door de vuist, zoo als vroeger bij den drenkeling is opgegeven. Wanneer na een uur tijds geene teekenen van leven zich voordoen, zoo strooit men gemalen of gestooten krijt op de maag of hartkolk, en herhaalt de bewerking al dan dan niet naar gegeven omstandigheden; door deze bewerking wordt spoedig door uitwendige kenteekenen de zekerheid des doods bemerkbaar (†).

De beademing, waarop ik het allezins dienstig

(*) Ik heb getracht mij in alles zoo duidelijk mogelijk uit te drukken; indien echter de zaak niet voldoende wordt begrepen, vervoege men zich tot nader mondeling en praktisch onderrigt ten mijnent.

(†) De *magnetische* bewerking bevordert het bederf, indien de dood merkelijk aanwezig is. Zoo heb ik meermalen daarvan de ervaring gehad, en nog bij een voor schijndood gehouden meisje, hetwelk ik *magnetiseerde*, en van hetwelk na weinige oogenblikken reeds de hersenen invielen.

acht, nogmaals hier terug te komen, kan ook op de volgende wijze worden verrigt. Men vervaardigt van een vel papier op de gewone wijze een zoogenaamd peperhuis; men scheurt daarvan het spitse einde af, zoodat daarin ongeveer de mond sluit om er den adem door te laten; nu houdt men de wijde opening van het peperhuis op de maagholte, en ademt in de afgescheurde punt; overigens alles in acht nemende, wat hier boven tot het ademen is beschreven. Als eene verbetering nog dezer beademing door het peperhuis, (zonder hetzelve kan echter de beademing ook voldoen) heb ik uitgedacht eenen blikken stoomtrechter te vervaardigen. Deze heeft nagenoeg den vorm van eenen scheepsroeper; binnen het mondstuk is een dun blikken roostertje, met zeer kleine gaatjes, zoo als in een filtreer-koffijkannetje; op dit roostertje plaatst men een klein matrasje, gevuld met gestooten kruidnagelen, in het mondstuk bij het beademen, vlak tegen den mond aanliggende. Daardoor wordt de warmtestof van het levenwekkend vermogen vermeerderd. Het mondstuk verlengt zich tot den trechter, welks onderkant zoodanig is afgerond, dat hij juist, of als het ware *hermetisch*, op de maagholte rondom sluit. De verlenging van het mondstuk binnen den trechter is daarom aangebragt, om bij de noodige verpoozing van het beademen, de ademkracht binnen den trechter niet zoo spoedig te doen vervliegen, waardoor dus wederom al de levenwekkende kracht nog wordt verhoogd. Het eigenlijk gezegd mondstuk,

Pl. II

dat is: datgene zonder de verlenging of koker binnen den trechter, is in die verlenging los, doch digtsluitend ingevat, zoodanigerwijze, dat het mondstuk naar willekeur onder het beademen kan worden omgedraaid.

Zie voorts de afbeelding. No. 1 en 3 is geschikt voor schijndooden en n°. 2 bij hevige kramp in de maag of het middelrif, te doen bedaren, in kolijk, om eene algemeene *transpiratie* daar te stellen.

Met opzigt tot de schijnbaar doodgeboren kinderen, is het volgende in acht te nemen: Men legt het kind in eene wollen deken op den schoot der baker of van iedere andere vrouw; alsdan beademt men het kind op de maagholte of den hartkuil, zonder aanraking, en van tijd tot tijd op den mond, pompsgewijze zachtjes uitademende. Hiermede een vierde deel uurs voortgegaan zijnde en geene teekenen van leven bespeurende, legt men de eene hand luchtig op den hartkuil en beademt van tijd tot tijd op den mond, ter 3 vingerbreedten ongeveer van denzelven afblijvende. Na eenige minuten dus de beademing voortgezet te hebben, *spargeert* men, ofschoon ik dit, indien men geene kennis van het *magnetismus* heeft, voor minder nuttig en zelfs gevaarlijk houde, vermits men ligtelijk door eene te groote uitstorting van *magnetische* vloeistof de levensvonk in den schijndoode plotselijk kan uitdooven. De Heer VAN WAGENINGEN te *Rotterdam*, die de *magnetische* werking kent, verdient hierin verre

de voorkeur boven eenig ander ; want ofschoon een geneesheer of chirurgijn, door zijne studien en praktijk niet in staat moge zijn, om het *magnetismus* algemeen uit te oefenen, zoo zoude het toch allezins van het grootst belang zijn, dat elk geneeskundige het *magnetismus* leerde kennen, in zoo verre dat hij er de werkingen van konde beoordeelen!

Ten einde nu het zelfstandig vermogende levensbeginsel te leeren kennen, zullen nog kortelijk de volgende beschouwingen door mij tevens worden aangegeven.

De adem is het beeld van eeuwigdurend leven ; hij is de heer of meester van geheel ons dierlijk bestaan ; zoodra hij ons ligchaam verlaat, houden alle onze zintuigen en vermogens op ; er kan intusschen nog eene levensvonk aanwezig zijn. Dit levensbeginsel berust in de zenuwen ; dit blijkt ten klaarste hieruit, dat, wanneer een dier geslagt wordt en, van deszelfs huid en ingewanden ontdaan, aan eenen haak wordt gehangen, men de zenuwen dikwerf leven en heen- en weer trekken ziet, tot zoo lang de dierlijke warmte geheel heeft opgehouden. Van daar dan ook, dat wij in de uitvloeisels onzer zenuwen een levenwekkend vermogen hebben, en eene groote kracht op ons levensbeginsel uitoefenen. Mijn tegenwoordig bestek duldt niet hierover voor het tegenwoordige breeder uit te weiden, doch welligt zal dit onderwerp bij eene andere gelegenheid nader nog worden ontwikkeld.

GENEZING

DOOR HET

MAGNETISCH-SOMNAMBULISMUS,

DOOR MEJUFVROUW

STEFFENS.

Het is geenszins mijn oogmerk het *magnetisch-somnambulismus* voor te dragen, als eene algemeene *theorie*, waarin men bij elke gewone ongesteldheid gebruik kan maken, zoodat zij de geheele *doctorale*, geneeskundige praktijk zoude vervangen, en dus eene geheele omwenteling in het vak daarstellen. Niemand behoeft deze vrees te koesteren, want het *somnambulismus* bezit de bekwaamheid niet, om bij iedere gewone ziekte aangewend te kunnen worden (*). Gewone ongesteldheden staan dagelijks bloot aan eene *crisis* of verandering, zoodat het dagelijksch bezoek van den geneesheer bij dezelve vereischt wordt, welke met kunde en be-

(*) In het werk van DE LEUZE, Practische Oefeningen nopens het Dierlijk *Magnetismus.* Bij Katharale- of Zenuw-zinkingkoortsen is het *Somnambulismus* schadelijk, gelijk mede uit mijne eigene, voorgaande waarneming gebleken is.

leid onafgebroken den loop der ziekte gadeslaat, en naar denzelven zijne geneesmiddelen regelt, gelijk ik reeds in mijne vorige waarneming heb gezegd.

Het *somnambulismus* is enkel geschikt voor verborgene kwalen, van welke men de oorzaak niet kent, en waartegen men dus ook niet weet, welke geneesmiddelen met vrucht kunnen aangewend worden. Bij dezen kan men het *somnambulismus* met vrucht beproeven, dewijl dezelve aan geene plotselinge verandering of *crisis* onderhevig zijn. Ook treft men slechts zeer weinige *somnambules* aan, die geschikt zijn, om met een goed gevolg over kwalen van andere lijders geraadpleegd te worden, of die eenige geneesmiddelen kunnen voorschrijven. Het vermogen der meeste *somnambulen* is beperkt, en men kan zelfs somtijds ten opzigte van derzelver eigenlijken toestand geen voldoend verslag geven.

Schoon ik zelf niet voornemens ben, het *somnambulismus* meer in het algemeen uit te oefenen, gelijk ik in vroeger tijd gedaan heb, met doorwasemde slaapmutsen te doen *examineren*, (want ik heb stellig besloten, hiervan voor altoos af te zien (*) ; maar hetzelve nog alleen zal toepassen op diegenen, welke te voren onder mijne behandeling geweest zijn, of zich nog onder dezelve bevinden, en aan welke ik mij dus niet geheel kan onttrekken. En wanneer degenen, aan welke het *somnambulismus*

(*) Zie bl. 307 van het vorige stukje, waar men van de onaangenaamheden gewag gemaakt vindt, tot welke het *somnambulismus* in zulke gevallen aanleiding geeft.

nog door mij uitgeoefend wordt, mogten verkiezen, hunnen geneesheer bij de *examinatie* tegenwoordig te laten zijn, zal zulks door mij nimmer geweigerd worden, zoodat men het verslag der *somnambule* in hare voorschriften altoos van nabij zal kunnen gadeslaan.

Het ware te wenschen, dat de geneeskunst zich onpartijdig met het onderzoek van het *somnambulismus* wilde bezig houden, ten einde alzoo de waarheid van het bijgeloof of het bedrog te kunnen onderscheiden, en zoo doende aan de eene zijde eene wezenlijke weldaad te bewijzen aan onze lijdende natuurgenooten, en aan den anderen kant nuttig te zijn aan de uitbreiding der kennis in het vak der wetenschappen. Het is voor mij zelven voldoende, dat ik het mijne heb bijgedragen tot het onderzoek van het *somnambulismus*, en ten opzigte van deszelfs kracht zal ik hier nog eenige daadzaken laten volgen, van genezingen, welke door middel van hetzelve hebben plaats gehad.

G E N E Z I N G

VAN EENE

KWIJNENDE LEVERZIEKTE.

De Heer C. BARENDS, Administrateur op de plantage *de Hoop* te *Suriname*, had reeds een' ge-

ruimen tijd aan eene kwijnende leverziekte *gelaboreerd*, en vruchteloos alle geneeskundige middelen beproefd. Zijn toestand werd, in plaats van te verbeteren, gedurig erger, zoodat zijn Ed. ten laatste te rade werd, om den invloed van het weldadig *somnambulismus* op zijne kwaal te beproeven.

De lijder zond derhalve eene wel doorwasemde slaapmuts door den kapitein WILDSCHUT, naar het vaderland over. Deze muts werd aan de *somnambule* ter hand gesteld, zonder dat haar daarbij iets gemeld werd. Dit had plaats in het laatst van het jaar 1829. Mejufvrouw STEFFENS onderzocht de muts in den *magnetischen* slaap, met naauwkeurigheid, en noemde daarop niet alleen de kwaal van den lijder, maar zelfs de geringere bijzonderheden, welke hem dagelijks kwelden, alles met zoo veel naauwkeurigheid, alsof zij dagelijks met hem had omgegaan. Zij gaf vervolgens de geneesmiddelen op, welke aangewend moesten worden; dezelve waren zeer eenvoudig; en het gelukkig gevolg was, dat de lijder, na dezelve gedurende eenigen tijd gebruikt te hebben, zijnen toestand zoodanig verbeterd vond, dat hij zich bijna als geheel hersteld mogt achten.

De Heer BARENDS heeft mij vervolgens nog eene muts gezonden, om door de *somnambule* te laten *examineren*, doch het *somnambulismus* had, ten gevolge van hevige schrikken en aandoeningen, gevoegd bij ligchamelijke ongesteldheid, eensklaps opgehouden, en Mejufvrouw STEFFENS was zelfs on-

vatbaar voor den slaap geworden, zoodat zij geene verdere *examinatie's* meer konde doen, doch de gevolgen harer vorige opgave waren zóó gunstig geweest, dat zijn Ed. bestendig de beste gezondheid blijft genieten, gelijk ik van tijd tot tijd het genoegen heb te vernemen, uit de brieven, die ik van zijn Ed. ontvang. Ik zoude deze waarneming nog verder kunnen uitbreiden, doch het is genoeg om de kracht van het *somnambulismus* te bewijzen, dat eene enkele *examinatie*, in den *magnetischen* slaap, van eene muts die, hoe belagchelijk het ook aan sommigen moge toeschijnen, op een' afstand van bijna 2100 uren gezonden was, meerdere uitwerking deed, dan alle *doctorale visites* en *consultatien*, in tegenwoordigheid van den *patient*, door deskundigen gehouden.

GENEZING VAN EPILEPTISCHE EN ZENUWTOEVALLEN.

De Heer JAN VAN DEBBES, destijds 28 jaren oud, alhier in *Amsterdam* woonachtig, *laboreerde* sedert een jaar aan bovengemelde toevallen, welke de gevolgen waren van een' hevigen schrik. Vruchteloos had hij de geneeskundige hulp beproefd. Zijn toestand verergerde zoodanig, dat hij bijna tot volkomene wezenloosheid verviel; de toevallen hadden twee of driemaal in iedere week plaats. Wanneer hij door dezelve werd aangetast, gevoelde hij eerst eene algemeene verdoofde tinteling door alle zijne le-

dematen, en eene verzwakking, alsof alle zijne krachten hem plotseling ontzonken; hij ondervond daarbij hevige zenuwtrekkingen en doodelijke benaauwdheden, doch bleef onder alles zijne volle bewustheid nog behouden. Na korten tijd berstte het toeval echter uit; alsdan vertoonde zich kwijl uit den mond, en al de verdere verschijnselen, welke men gewoonlijk bij dergelijke *accidenten* aantreft. Na dat de lijder zich omtrent een uur, dan eens meer, dan weder minder, in dezen toestand bevonden had, bedaarde het toeval weder, doch de *patient* was alsdan sprakeloos en wezenloos, hetwelk zich langzamerhand herstelde.

Het was toen, in Julij van het jaar 1832, dat de lijder besloot zijne toevlugt tot het *somnambulismus* te nemen. Nadat Mejufvrouw STEFFENS de kwaal naauwkeurig had opgegeven, en de middelen voorgeschreven, welke aangewend moesten worden, waren de gevolgen gunstig doch langzaam. Er hadden 10 *consultatien* met de *somnambule* plaats, en na verloop van 9 maanden zag de *patient* zich volkomen hersteld; gelijk hij ook tot dus verre de beste gezondheid blijft genieten.

Men behoort deze gelukkige genezing niet te beschouwen als een wonderwerk, hetwelk door de *somnambule* in den gemelden tijd zoude zijn verrigt, doch men moet in aanmerking nemen, dat er geene moeijelijker genezing bestaat, dan die van zenuwtoevallen, welke tot zoogenaamde *epileptische* toevallen of vallende ziekte zijn overgeslagen.

GENEZING

VAN EENE

KWIJNENDE SLIJMZIEKTE.

De heer F. W. Breijer, zoon van den heer F. Breijer, Schilder te *Naarden, laboreerde,* reeds sedert twee jaren, aanhoudend aan bovengemelde kwaal. De geneesheeren hielden dezelve voor eene bezetting op de borst, en overeenkomstig met dit gevoelen werden de inwendige geneesmiddelen voorgeschreven, zoowel als de uitwendige, gelijk eene fontanel op de borst, onderscheidene aderlatingen en het zetten van koppen. Alle deze middelen werden vruchteloos aangewend, en de lijder verviel tot een' volslagen staat van verkwijning, terwijl zijne krachten zoodanig afnamen, dat hij naauwelijks meer voort konde. Hij had toen den ouderdom van ruim zestien jaren bereikt.

Het was op den 11 April van het jaar 1833, dat men mij eene wel doorwasemde slaapmuts van den lijder toezond, ten einde dezelve door mijne *somnambule* te laten *examineren,* zonder dat deze eenigzins met zijn' toestand bekend was. Het verlangd onderzoek had plaats, en de bevinding was, dat de *patient* een kwijnend, slijmerig gestel had. De verklaring kwam zóó juist uit, als of de *somnambule* werkelijk met den zieke had omgegaan,

en persoonlijk over deszelfs toestand konde oordeelen. Zij noemde de gepaste geneesmiddelen, welke aangewend moesten worden, en na het gebruik derzelve verbeterde de toestand van den lijder in der daad van dag tot dag zóó, dat hij, na drie *examinatien* door de *somnambule*, waarvan de laatste op den 9 Mei van hetzelfde jaar plaats had, volkomen hersteld was. De heer BREIJER heeft na dien tijd onafgebroken de beste gezondheid genoten.

GENEZING
VAN EENE
VERHARDING IN DEN *BODEM* DER *MAAG*,
VAN ZUURSTOFFEN, VERGEZELD VAN HEVIGE KRAMPEN, AANHOUDENDE BRAKING, ENZ.

Mejufvrouw M. H. LITS, te *Zandpoort*, boven *Haarlem*, woonachtig, had reeds sedert verscheidene jaren aan bovengemelde kwaal *gelaboreerd*. Alle mogelijke geneeskundige middelen waren bij haar beproefd geworden, door de ervarenste en beroemdste geneesheeren; doch niets had mogen baten, en haar ligchaamsgestel was zoodanig verarmd en uitgeput, dat zij een geraamte geleek. Bij het gaan kraakten hare knieën als verroeste scharnieren, zoodat men het duidelijk kon hooren; hierbij was haar gansche ligchaam, van het hoofd tot de voeten, zeer krampachtig; gelijk zij ook in de maag en

ingewanden hevige kramppijnen gevoelde. Op het minste gebruik van spijs en drank volgden hevige brakingen, en zij bevond zich, in één woord, in den beklagenswaardigsten toestand; hulpeloos, en zonder dag of nacht een enkel uur rust te genieten. In deze ongelukkige *situatie* nam zij hare toevlugt tot het *somnambulismus*, hetwelk plaats had in het jaar 1832. Zij zond eene wel doorwasemde nachtmuts over, ten einde door de *somnambule geëxamineerd* te worden. Deze gaf de kwaal zeer duidelijk op, en nadat de *patiente* de haar voorgeschrevene middelen gebruikt had, begon hare kwaal langzamerhand te verminderen; zij ging nog bijna een jaar met het raadplegen der *somnambule* voort, en na het eind van hetzelve was zij volkomen hersteld, gelijk zij nog tegenwoordig de beste gezondheid geniet.

GENEZING
VAN EENE
VERSTOPPING IN DE MILT,
EN VERHARDE ZUURSTOFFEN IN DEN BODEM VAN DE MAAG, GEPAARD MET AANHOUDENDE BRAKING.

Mejufvrouw A. C. Heitinga had den ouderdom van 37 jaren bereikt, en was alhier op de Hoogstraat te *Amsterdam* woonachtig. Reeds sedert 17 jaren *laboreerde* zij aan de bovengemelde kwalen, en volgens hare eigene verzekering had zij, gedurende dien tijd, reeds met acht onderscheidene geneesheeren over de-

zelve *gepractiseerd*, van welke de een na den ander verklaarde, dat zij haar geene gepaste geneesmiddelen wisten voor te schrijven, en er bij gevolg geene redding meer te hopen was. De bedoelde geneesheeren waren: de heeren VAN LOO en MUNCK, beide *Med. Doct.* te *'s Bosch*, wijlen de heeren BROEKMAN en MARTENS, in leven *Med. Doctoren* te *Amsterdam*, de heeren *Doctoren* VAN ROSSEM, DROZ VALK, VAN DAM en AARNTZENUUS, mede te *Amsterdam*; deze vier laatsten zijn nog aanwezig, en mogen zelven van de waarheid der zaak getuigen; voorts hebben nog twee *Chirurgyns* van tijd tot tijd aan de *patiente* eene aderlating gedaan, en zijn nog andere lieden van de kunst bij haar tegenwoordig geweest.

Nadat alle deze langdurige pogingen, gedurende zulk een' langen tijd, geheel vruchteloos waren aangewend, besloot de lijderes ten laatste in den nood hare toevlugt tot het *somnambulismus* te nemen. Zij zond in den loop der maand Mei van dit jaar 1834 eene behoorlijk doorwasemde nachtmuts, en reeds bij de eerste *examinatie* doorgrondde de *somnambule* hare kwaal, en schreef haar de vereischte geneesmiddelen voor. De *patiente* volgde den haar gegeven raad in alle opzigten naauwkeurig, en reeds na verloop van drie dagen hadden de brakingen opgehouden. Er hadden in het geheel vijf *examinatien* plaats, en toen vond de lijderes zich volkomen hersteld en zij geniet sedert eene gewenschte gezondheid. De toestand, waarin zij verkeerde, eer

zij den raad der *somnambule* inwon, was als volgt: Zij was zeer zenuwachtig, en gevoelde eene ondragelijke pijn in de linkerzijde, onder de korte ribben, welke somtijds zóó hevig was, dat zij verscheidene malen door sterke zenuwtoevallen werd aangetast. Zij had zware brakingen en ondervond de grootste benaauwdheden, bij het minste gebruik van eenig voedsel, gelijk mede bij het drinken. Zelden genoot zij een uur rust, en zij werd aanhoudend door angstvallige benaauwdheden gefolterd, zoodat hare krachten haar dermate ontzonken, dat men gedurig voor eene volkomene bezwijking vreesde.

Het blijkt uit deze lijderes, dat, alhoewel men in de laatste jaren verbazend groote vorderingen in het geneeskundige vak gemaakt heeft, er in hetzelve nog zeer veel te wenschen overblijft.

Ik zoude nog een aantal voorbeelden van genezingen door middel van het *somnambulismus* kunnen aanhalen, of wel de hierboven medegedeelde waarnemingen veel uitgebreider maken, of wel met bloemrijke, letterkundige sieraden optooijen: maar het *somnambulismus* heeft zoodanigen pronk geenszins noodig. De daadzaken zelven bevestigen de waarheid, en verdedigen hare eer en waardigheid op de schitterendste wijze, tegen den laster en de geregtelijke vervolgingen, welke men tegen hetzelve getracht heeft in het werk te stellen, en van welker uitkomst ik in het voorgaande stukje gewag heb gemaakt.

BIJDRAGEN

TOT DE

GENEES- OF HEELKUNDIGE

WETENSCHAPPEN.

ONDERRIGTING

WEGENS DE

DAMP- OF STOOMBADEN,

TER GENEZING VAN HET

RHEUMATISMUS, DE JICHT, HET PODAGRA ENZ.

Ik heb over dit onderwerp reeds eene wijze van *magnetische* behandeling algemeen bekend gemaakt (*), welke door iedereen met goed gevolg kan aangewend worden op *rheumatieke* lijders; uit verschei-

(*) Merkwaardige waarneming, van behandeling en genezing door het dierlijk *magnetismus* en *somnambulismus*, door B. J. MEIJER, *Magnetiseur* te *Rotterdam*, 1ste deel, 1ste stuk, bl. 79. Toegift, te *Rotterdam*, bij T. J. WIJNHOVEN HENDRIKSEN, 1825.

dene voorbeelden zal ik slechts één aanhalen van eene genezing, welke door eene, overeenkomstig mijne *instructien* aangewende, behandeling heeft plaats gehad.

De huisvrouw van den Heer POORT, *Apotheker* te *Enkhuizen*, had reeds sedert drie jaren aan het *rheumatismus* enz. *gelaboreerd.* Alle mogelijke geneeskundige hulp was vruchteloos aangewend; haar toestand verergerde gedurig en werd eindelijk zoodanig, dat zij, gedurende het laatste half jaar, haar bed niet meer konde verlaten; hare beenen waren sterk gezwollen, en met opene wonden overdekt. Nu vervoegde de Heer POORT in het jaar 1829 zich bij mij, en verlangde eene *instructie* of onderrigting, hoe hij zich bij de *magnetische* bewerking van het *rheumatismus* gedragen moest. Nadat ik aan zijn verlangen voldaan had, keerde hij weder naar huis terug, en ondernam de behandeling, volgens de door mij voorgeschrevene regelen. Eenigen tijd daarna kwam de Heer POORT mij op nieuw bezoeken, ten einde nog nader onderrigt te worden; ik voldeed hieraan weder, en stelde hem in staat, om met zijne *magnetische* werkzaamheden voort te gaan, waarin hij zóó gelukkig slaagde, dat zijne vrouw volkomen herstelde, en, voor zoo ver ik weet, nog tegenwoordig de beste gezondheid geniet.

Tot nog toe heeft men slechts weinig hulp gevonden voor lijders aan *rheumatieke* kwalen, daar de gewone geneeskunde er zich ook weinig op toelegt, om, buiten de oude middelen, iets nieuws tot derzelver verligting uit te vinden. Men schijnt al-

les uit andere landen te willen verwachten, en raadt den lijders het gebruik der baden aan, en slechts weinige jaren geleden, meende men eene goudmijn ontdekt te hebben in de zwavelbaden, welke het *rheumatismus* in den grond moesten genezen; doch de ondervinding heeft juist het tegendeel geleerd, en het is thans bewezen, dat de natte baden schadelijk zijn, dewijl alles, wat vochtig is, den toestand van *rheumatieke* lijders verergert.

De dampbaden daarentegen zijn een middel, hetwelk de *rheumatieke* kwalen in den grond herstelt. Zonder uit te weiden over de meerdere of mindere graden, of den zetel aan te wijzen, waarin het *rheumatismus*, de *jicht* of het *podagra* gelegen is, hetwelk ik voor grootere geleerden overlaat, zal ik mij alleen tot de zaak zelve bepalen. De ondervinding heeft reeds vroeger geleerd, dat eene drooge warmte, bij *rheumatieke* ongesteldheden, altoos de beste gevolgen had. De toestellen tot de damp- of stoombaden zijn zeer eenvoudig en onkostbaar, zoodat zij door iedereen aangeschaft kunnen worden. Men vervaardigt zich kleine vierkante kistjes, van de grootte en het formaat van een gewoon speel- of ombre-doosje, doch dieper, zoodat er twee steenen naast elkander in kunnen liggen, en voorzien van twee haakjes tot sluiting. Deze doosjes bekleedt men van binnen met blik. Het bovenste deksel moet enkel van zink zijn, en voorzien van gaatjes, gelijk in eene filtreer-koffijkan, doch de gaatjes wat grooter. Dit deksel wordt met rood vriesch bekleed. Nu maakt men de steenen in het vuur gloeijend, en giet een

schootje *spiritus mindenerie* op de eene zijde, legt die in het doosje en giet andermaal een schootje over den steen, dus eerst aan de eene zijde en dan aan de andere zijde de *spiritus* te gieten, plaatst dezelve in dien staat in het doosje, waarna men er een schootje *spiritus mendenerie* op giet, en er wat geneverbessen en lavendel bloemen over heen strooit, waar na het doosje gesloten wordt. Het spreekt van zelve, dat dit alles met de meest mogelijke gezwindheid geschieden moet. Gevoelt men nu *rheumatieke* pijnen in de armen, beenen of het hoofd, dan plaatst men zoodanig een toebereid doosje onder het lijdende deel, en overdekt hetzelve zorgvuldig met een wollen lap of deken. Intusschen moet men wel zorg dragen van den arm of het been een handbreed van het doosje af te houden, daar men anders gevaar zoude loopen van zich te branden, daar de beslotene gloeijende steenen eene verbazende hitte verspreiden. Al spoedig zal men ondervinden, dat de *transpiratie* of uitwaseming in het lijdende deel plaats heeft, en dat de pijn in hetzelve geheel verdwijnt of ten minste sterk vermindert. Wanneer de uitwaseming goed in werking is, moet de lijder in een warm bed geplaatst worden, want men moet wel zorg dragen, dat de uitdamping niet al te sterk wordt doorgezet, ten einde de natuur geen geweld aan te doen, en eene te groote uitdrooging te bewerken, waardoor de lijder zoude verergeren, of wel de eene kwaal in plaats van de andere krijgen. Men kan, in geval zulks noodig mogt geacht worden, de kistjes ook vergrooten voor vier steenen; en wanneer de pijn

zich op verscheidene plaatsen doet gevoelen, verscheidene kistjes te gelijk aanwenden, doch altoos met inachtneming der zelfde voorzorgen, die ik hier boven heb opgegeven. De steenen, welke men tot dit einde bezigt, zijn zoogenaamde gousteenen, zoo als men binnenshuis tot het metselen van schoorsteenen gebruikt, die in de lengte en breedte nagenoeg in de kistjes sluiten, doch het zinken deksel moet ten minste twee à drie vingerbreedten hooger zijn. Wanneer men zulks verkiezen mogt, kan men het model te mijnen huize komen bezigtigen, en verder alle inlichting wegens het vervaardigen van andere toestellen bij mij bekomen. De geneesheeren, welke, hetzij in gasthuizen of liefderijke gestichten, mogten goedvinden, mij te laten uitnoodigen, tot het geven van inlichtingen wegens het in orde brengen van toestellen, zullen mij altoos bereid vinden, om aan hun verlangen te voldoen. Ik zal hieromtrent nooit geen verschil maken in de personen, maar steeds het algemeene nut in het oog houden.

Wanneer de *rheumatieke* stof zich door het gansche ligchaam verspreid heeft, of eene belette uitwaseming, *rheumatiesch* om het middelrif of om het hart, eene kolijk veroorzaakt, welke veelal in de gevolgen doodelijk is, dan late men eenen vierbanten bak vervaardigen ter lengte van den lijder, en om denzelven niet te zwaar uit één stuk te maken, maar integendeel gemakkelijk om te behandelen, plaatse men onder in denzelven eenige laadtjes, waarin vier of vijf steenen kunnen liggen. Men bekleede het onderste gedeelte van dezen bak alsmede

de laadtjes met blik, en over de laadtjes plaatst men, even als op de kistjes, deksels, die geheel van zink en met gaten doorboord moeten zijn; deze deksels moeten mede een hand breed hoog zijn boven de steenen, welke, gelijk ik hier boven opgegeven heb, gloeijend gemaakt worden. Alsdan vervaardigt men eene raam van zeelt, als in een ledikant, en bekleedt hetzelve met rood vriesch. Hierop plaatst men den lijder, die zorgvuldig met dekens moet bedekt worden, en besproeit en bestrooit vervolgens de gloeijende steenen met *spiritus*, als voorgaande kistjes geneverbessen en lavendelbloemen. De laadtjes digt sluitende en denzelfden spoed in acht nemende, welkenik vroeger aanbevolen heb. Zoodra de lijder begint te zweeten of transpireren, moet men hem in een warm bed leggen; waar men de natuur zelve laat werken, haar met gepaste inwendige middelen te hulp komende.

Deze kuur, hoe heilzaam zij ook wezen moge, kan echter met geen goed gevolg worden aangewend, dan door deskundige doktoren of chirurgijns, die genoegzaam met den *physieken* toestand van den lijder bekend zijn, daar de dampbaden altoos met veel omzigtigheid en geneeskundige ervaring moeten gebruikt worden; want wanneer men dezelve zonder genoegzame kennis aanwendde, zouden zij voor den lijder zelfs zeer gevaarlijk kunnen worden. Er wordt tot eene nuttige aanwending veel *theorie* of praktijk vereischt, en de overijling, waarmede men zich dikwijls van dit anders zoo nuttig middel bedient, is de oorzaak, dat het menigmaal niet

aan de verwachting beantwoordt, en zelfs een' hoogst nadeeligen invloed op het gestel der lijders uitoefent.

Het zoude mij intusschen niet verwonderen, dat zelfs bij *épileptische* kwalen, of zoogenaamde vallende ziekten, de dampbaden, mits behoorlijk aangewend, en gepaard met de vereischte inwendige geneesmiddelen, van een goed gevolg zoude kunnen zijn. Men zoude er ten minste, zonder gevaar voor den *patient*, de proef van kunnen nemen. Zoodanige lijders zijn gewoonlijk sterk van inhoud en goed gespierd, weshalve men geene vrees zoude behoeven te koesteren van hen te verzwakken, of hun gestel te benadeelen. Intusschen is er bij de gewone geneeskunde maar zeer weinig hulp voor hen te vinden, en zelfs het dierlijk *magnetismus* oefent op zulke gestellen zelden een' heilzamen invloed uit.

Het is geenszins mijn oogmerk, om in mijne eigene praktijk de aanwending der dampbaden bij de aan mijne zorg toevertrouwde lijders uit te oefenen; maar ik wenschte dat dit middel bij de geneeskunde in werking werd gebragt, en dat er, onder de heeren doktoren of chirurgijns mannen mogten gevonden worden, die er zich op toelegden, om hetzelve op eene doelmatige wijze in te voeren, als een tak der geneeskunde, waarvan de heilzame gevolgen nog niet genoeg bekend of onderzocht zijn; opdat er in hetzelve een nieuw middel mogte worden, om aan zoo vele lijders, die thans nergens hulp en troost vinden, genezing of ten minste verzachting toe te brengen.

EINDE VAN HET TWEEDE DEEL, DERDE STUK.